

Riksdagens protokoll

Nr 114

27 oktober 1971

Debatter m. m.

Onsdagen den 27 oktober

En sedel av valören 500 kronor	5
Statens vattenfallsverks redovisningsprinciper	6
Beskattningen av kungahuset	8
Meddelande ang. plena	11
Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till u-landshjälp m. m.	11
Åtgärder mot luftförorening genom motorfordon	18
Ändrad drivmedelsbeskattning i miljöpolitiskt syfte	27
Vissa uppbördsfrågor m. m.	28
Vissa regionalpolitiska skattefrågor	34
Beskattningen av fiskare	44
Resultatutjämning vid beskattningen m. m.	52
Avdrag för låneränta vid inkomstbeskattningen	58
Vidgad rätt till avskrivning för kostnader inom jordbruket för vatten- och luftvårdande åtgärder m. m.	74
Förlängning av ostkustbanan samt åtgärder för att förkorta restiden på järnväg mellan övre Norrland och Mellansverige	75
Fördjupning av Mälärliden	89
Indrivningen av obetald parkeringsbot	97
Ett statligt charterflygbolag	100
Förbud mot vissa typer av motortävlingar	103
Vissa fiskefrågor	106
Fisket med parrysjor vid Blekingekusten	108
Vården av landets vattentillgångar, m. m.	109
Utnyttjandet av grundvattentillgångarna	111
Interpellationer av:	
herr Larsson i Staffanstorp (c) ang. behörighet till inträde i gymnasieskolan efter period i arbetslivet	114
herr Gustafsson i Säffle (c) ang. sysselsättningsfrämjande åtgärder i Värmland	115
herr Johansson i Holmgården (c) ang. genomförandet av skogsvårdsprogram för Norrbottens län	116
herr Jonasson (c) ang. viss utvidgning av stödområdet	116
Meddelande ang. enkla frågor av:	
herr Sjöholm (fp) ang. jakt på duvor	117

herr Sjöholm (fp) ang. rigorösare föreskrifter i fråga om jakt . . .	118
herr Nilsson i Agnäs (m) ang. verkningarna av planerade förändringar i statens järnvägars distriktsorganisation	118
herr Nilsson i Agnäs (m) ang. uppskov med planerade inskrän- kningar i statens järnvägars distriktsorganisation	118
herr Ericsson i Åtvidaberg (fp) ang. exportfrämjande åtgärder . .	118
herr Johansson i Skärstad (c) ang. informationen om utfärdan- det av skolbetyg	118
herr Björk i Gävle (c) ang. kompensation till ungdomsorganisa- tioner för viss informationsverksamhet	118
fru Sundberg (m) ang. alternativ till specialundervisning	118
fru Sundberg (m) ang. barn tillsynsverksamheten	118
herr Petersson i Röstänga (fp) om obligatorisk varudeklarations- märkning av extra utrustning för mopeder och cyklar	119
herr Josefson i Arrie (c) ang. omprövning av beslut om nedläggning av järnvägslinjer	119

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 27 oktober

Finansutskottets betänkanden

Nr 35 om en sedel av valören 500 kronor	5
Nr 36 om nedskärning av riksbankens kontorsorganisation	6

Skatteutskottets betänkanden

Nr 43 ang. statens vattenfallsverks redovisningsprinciper	6
Nr 44 ang. beskattningen av kungahuset	8
Nr 45 om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till u-lands- hjälp m. m.	11
Nr 46 om avdrag vid taxeringen för kommunala förtroendemäns omkostnader	18
Nr 47 ang. den statliga skatteutjämningen till kommunerna	18
Nr 48 ang. vissa ändringar i folkbokföringsförordningen, m. m. . .	18
Nr 49 om särskild luftförsämningsavgift på tobaksvaror	18

Jordbruksutskottets betänkande

Nr 51 ang. åtgärder mot luftförorening genom motorfordon . . .	18

Skatteutskottets betänkanden

Nr 50 om ändrad drivmedelsbeskattning i miljöpolitiskt syfte . . .	27
Nr 51 ang. vissa uppboordsfrågor m. m.	28
Nr 52 om skatt på utlandsturism	33
Nr 53 ang. vissa regionalpolitiska skattefrågor	34
Nr 54 ang. beskattningen av fiskare	44
Nr 55 ang. resultatutjämning vid beskattningen m. m.	52
Nr 56 ang. avdrag för låneränta vid inkomstbeskattningen	58
Nr 57 om vidgad rätt till avskrivning för kostnader inom jord-	

Onsdagen den 27 oktober

Kl. 10.00

Onsdagen den
27 oktober 1971*En sedel av valören
500 kronor*

§ 1 Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 128 till utrikesutskottet.

§ 3 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 1496–1500 till civilutskottet,
nr 1501 till näringsutskottet,
nr 1502 till civilutskottet och
nr 1503–1506 till trafikutskottet.

§ 4 En sedel av valören 500 kronor

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 35 i anledning av motion om en sedel av valören 500 kronor.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Det har i riksdagen funnits en oskriven lag om att en ledamot ej bör gå upp och tala för en bifallen motion. Likaledes har det ansetts opassande att tala för – som i detta fall – en enhälligt avslagen motion. Nu har det dock mer och mer syndats mot denna praxis. Därför dristar jag mig att säga några ord i förevarande fråga. Då det också är höstsessionens första egentliga ärende som behandlas må det kanske ursäktas mig.

I vilket fall som helst delar jag inte riksbanksfullmäktiges uppfattning att inte något behov skulle föreligga av en sedel av 500-kronorsvalören. Man har visserligen, säger man, talat med posten och med penninginstitut i frågan, men man redovisar inga direkta uttalanden från deras sida. Det är naturligtvis förmätet av mig att ha en annan uppfattning än de mäktiga riksbanksfullmäktige, men de bank- och posttjänstemän som jag har talat med ute på fältet anser att en 500-kronorssedel skulle fylla ett stort behov.

Det är litet märkligt att fullmäktige i riksbanken anser att utvecklingen går mot en vidgad användning av privata checkkonton i en tid då penningtransaktioner via check nästan helt upphört. Då tycker jag att finansutskottet intagit en mera realistisk hållning härvidlag.

På ett annat ställe i sitt remissyttrande säger riksbanksfullmäktige att en sedel av 500 kronors valör skulle underlätta sedelhamstring. Om nu någon till äventyrs skulle ha så gott om pengar går det väl bra att samla i vilken valör som helst. En 500-kronorssedel skulle enligt min mening fylla ett sedan länge känt behov och underlätta många penningaffärer i post, bank och butiker samt vid många andra affärsuppgörelser.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Statens vattenfalls-
verks redovisnings-
principer*

Sedelhanteringen skulle avsevärt underlättas. Jag tror att det är en sak som kommer, men inför detta kompakta motstånd får jag väl ge mig till tåls.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr EKSTRÖM (s):

Herr talman! Finansutskottet har, som herr Hjorth nyss anförde, inhämtat yttrande från fullmäktige i riksbanken. Även om detta yttrande är avgivet innan nuvarande restriktivitet i fråga om användning av checkar infördes delar utskottet likväl den mening som uttalats, nämligen att det inte kan anses föreligga något verkligt behov av en sedel i 500-kronors-valören som skulle motivera de kostnader och det merarbete som utgivandet av en dylik sedel skulle medföra.

Utskottet har särskilt velat understryka att användningen av privata checkkonton för närvarande är synnerligen begränsad. Skulle detta förhållande fortsätta kan det påverka bedömningen av frågan huruvida en sedel av valören 500 kronor bör aktualiseras. Utskottet hemställer alltså att motionen inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs finansutskottets betänkande nr 36 i anledning av motion om nedskärning av riksbankens kontorsorganisation.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Statens vattenfallsverks redovisningsprinciper

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 43 i anledning av motion angående statens vattenfallsverks redovisningsprinciper.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (c):

Herr talman! Vid skatteutskottets betänkande nr 43 är fogat ett särskilt yttrande i anledning av en motion rörande statens vattenfallsverks redovisningsprinciper. I sin redovisning tillämpar nämligen vattenfallsverket avskrivningsmetoder som nedbringar vinsterna och minskar kommunernas skatteinkomster. Dessa skattemässiga möjligheter gäller bl. a. gäldränteavdraget, avskrivningar på återanskaffningsvärdet i stället för på ingångsvärdet samt extra avsättning för penningvärdets försäkring. De enskilda kraftproducenterna kan inte tillämpa dessa regler, vilket ur konkurrer.ssynpunkt måste te sig orättvist.

De största nackdelarna uppkommer självfallet för kraftverkskommunerna, som går miste om betydande skatteinkomster. Det har gjorts beräkningar för vissa Norrlandskommuner av det skattebortfall som dessa drabbas av genom att vattenfallsverket inte tillämpar samma principer som gäller för privata kraftverk, och det framgår av dessa beräkningar att det nuvarande skattebortfallet för kommunerna i vissa fall rör sig om

hundratusentals kronor.

Frågan om en ändring av vattenfallsverkets redovisningsprinciper har varit uppe till behandling i riksdagen åtskilliga gånger, senast förra året. Dåvarande bevillingsutskottet uttalade sig i fjol positivt för en ändring och framhöll bl. a. i sitt betänkande att landets största kraftleverantör skall bidra till kommunernas skatteintäkter i samma mån som de enskilda kraftföretagen. Men med hänsyn till att frågan var föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet genom affärsverksutredningen ville utskottet inte då vidtaga några omedelbara åtgärder.

Då ingenting har hänt sedan utskottet och riksdagen gjorde detta uttalande, har frågan på nytt aktualiserats genom den motion som skatteutskottet nu har behandlat i sitt betänkande nr 43. Skatteutskottet har ånyo velat understryka riksdagens positiva uttalande förra året och hänvisar till affärsverksutredningens förslag i ärendet, som innebär en förändring av redovisningsprinciperna i vattenfallsverket. Utskottet hänvisar också till det förslag som är att vänta från Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till detta har vi i ett särskilt yttrande understrukit angelägenheten av att arbetet inom affärsverksdelegationen och hos Kungl. Maj:t bedrivs så skyndsamt att förslag i denna riktning kan framläggas senast under vårriksdagen.

I detta anförande instämde herr Magnusson i Borås (m).

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Den här frågan gäller olikheten i beskattningshänseende mellan statliga och enskilda kraftverksföretag. Ett enskilt eller kommunalt bolag får inte dra av förräntningen på det egna kapitalet, när den beskattningsbara vinsten räknas fram. Hela vinsten beskattas först, och sedan blir det utdelning på det egna kapitalet. Vattenfall däremot tar först ut räntan på det egna kapitalet, och blir det sedan någonting över så beskattas det beloppet.

Följden har blivit att kommunerna i stort sett bara har fått garantiskatten från Vattenfall. Överskottet på rörelsen har försvunnit vid den här bokföringstransaktionen.

Frågan är inte precis ny. Redan 1928 påpekades detta avvita förhållande. Vad som senast har hänt är att affärsverksutredningen lade fram ett förslag 1968. Därefter har flera riksdagar i följd sagt att det bör ske en sådan ändring att beskattningen blir rättvis.

Jag vill påpeka att vad det gäller är den kommunala beskattningen. Det är kommunerna som kommer i kläm. Regeringens intresse för att rätta till förhållandet har inte varit över hövan energiskt. En fråga man ställer är ju: Om det hade gällt något annat än ett statligt företag, hade regeringen då dragit ut så långt på tiden?

Nu väntas affärsverksdelegationen komma med sitt förslag. Som herr Eriksson i Bäckmora tidigare sagt har vi nöjt oss med ett särskilt yttrande, då vi vill avvakta hur delegationens förslag kommer att se ut. För kommunerna är det närmast en sinkadus vem som bygger ut vattenkraften. Är det ett statligt företag, så blir det en dålig affär för kommunen skattemässigt, men är det ett enskilt företag så kan det ge

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Statens vattenfalls-
verks redovisnings-
principer*

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Beskattningen av
kungahuset*

ganska hyggliga skatter. Vad som är mest beklagligt är ju att det är förhållandevis skattesvaga kommuner som råkar ut för den här orättvisa behandlingen. Som exempel kan jag nämna att den kommun som kanske råkat sämst ut är Jokkmokks kommun, där Vattenfall har byggt ut vattenkraften. Det är inte småsummor som den kommunen har undandragits i skatt. 1969 skulle kommunen ha fått 8 157 762 kronor mera i skatt, om samma regler gällt som i fråga om exempelvis kraftverket i Långsele, vilket ägs av ett privat företag. Vilhelmina köping i Västerbotten förlorade över 1,3 miljoner kronor. I Stugun i Jämtland förlorade kommunen 1 262 000 kronor, och i Adalsliden i Västernorrland gick man miste om 1 224 000.

Ett sådant här förhållande är inte bra, och den orättvisa som nu råder bör undanröjas. Vi avvaktar nu vad delegationen kommer med och hoppas att denna skönhetsfläck i svensk beskattning kommer bort och de olika företagen behandlas lika.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Beskattningen av kungahuset

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 44 i anledning av motion angående beskattningen av kungahuset.

I detta betänkande behandlades motionen 1971:170 av herr Palm (s) och fru Sigurdsen (s), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning av kungahusets beskattningsförhållanden och att förslag framlades om nya beskattningsregler för kungahusets inkomster och förmögenheter.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:170.

Herr PALM (s):

Herr talman! Den motion som nu behandlas gäller kungahusets skattskyldighet. Fru Gertrud Sigurdsen och jag säger i vår motion att det "framstår som en klar demokratisk princip att skattelagarna bör gälla lika för alla".

I motionen framhålles – och det bekräftas också i skatteutskottets skrivning – att i dag råder inte någon likhet inför skattelagarna. Kungahusets förmögenhet tillåtes att växa obeskuret eftersom den kungliga familjen är befriad från bl. a. skyldigheten att betala skatt på inkomst av kapital. Skatteprivilegierna omfattar också befrielsen från att betala skatt på en växande förmögenhet.

I kapitaletskatteberedningen har dessa frågor nu fått stor aktualitet. En socialdemokratisk ledamot – herr Alemyr – har i en reservation uttalat som sin mening att kungahusets medlemmar bör erlægga skatt på avkastning av kapital enligt samma regler som lagstiftningen ålägger andra

medborgare. Betänkandet är nu föremål för remissbehandling, och det skulle förvåna om inte denna uppfattning skulle få stöd av tungt vägande remissorgan. Jag är övertygad om att kammarens ledamöter med stort intresse kommer att ta del av denna frågas fortsatta behandling.

Utskottets argumentation för avslag på vår motion är synnerligen mager. Utskottets ledamöter tycks känna en viss olust över att behöva syssla med dessa frågor, att döma av den nu föreliggande skrivningen. Man nöjer sig med att hänvisa till hittillsvarande motiveringar beträffande kungahusets nuvarande skatteprivilegier. Dessa motiveringar blir för ett allt större antal medborgare allt svårare att acceptera.

På en enda punkt kan vi motionärer förstå dem som inte vill ändra på gällande ordning. Det gäller frågan om en eventuell beskattning av apanaget. Den frågan diskuteras också i motionen och vi anser – trots vår principiella ståndpunkt – att just den frågan kan anses ha en mer sekundär betydelse i det större sammanhanget.

Hittills tycks apanagehöjningarna ha grundats på skälighetsbedömningar, och under senare år har apanaget höjts flera gånger utan att riksdagen funnit skäl att beskatta vare sig kungahusets inkomst på kapital eller dess växande förmögenhet.

Vi förklarar att apanaget kan behandlas på annat sätt i skattehänseende. Det finns olika möjligheter, och det borde vara av stort intresse att få dessa frågor belysta mot bakgrunden av hur ersättningsfrågorna är lösta i de kvarvarande monarkierna och i de stater som har republikanskt styrelseskick. Redan en ytlig kännedom om dessa frågor visar att här finns åtskilligt av intresse på detta område.

När skatteutskottet i sin skrivning samlar sig för en viljeyttring hänvisar man till det pågående arbetet i ett helt annat organ, nämligen grundlagberedningen – grundlagberedningen som har att syssla med de konstitutionella frågorna.

Vi motionärer anser därför att vi inte fått något nöjaktigt svar på de frågor som aktualiserats i motionen. Grundlagberedningen skall – såvitt jag vet – inte alls syssla med beskattningsfrågorna, och det måste väl vara av stort värde om kungahusets beskattningsfrågor behandlades jämsides med arbetet i grundlagberedningen.

Vi har redan i motionen sagt att dessa frågor utgör två vitt skilda problemkomplex. Det är ju om beskattningsfrågorna som vi motionerat, och beskattningsfrågor kräver av helt naturliga skäl en helt annan expertis än den som sysslar med våra konstitutionella problem. Detta vet skatteutskottets medlemmar bättre än några andra i det här huset.

Mycket tyder på att det kan bli fråga om ett mycket tidskrävande arbete. Skulle arbetet utsträckas till att omfatta även Guadeloupemedlen och deras avkastning torde inte frågorna vara lösta så snart. I motionen har detta nämnts, men utskottet har ingen kommentar att ge.

Vår framställning är mycket hovsam. Vi begär endast att dessa frågor skall utredas. En sådan utredning är av intresse inte enbart för riksdagens ledamöter utan också för en stor allmänhet. Jag har haft många som hört av sig sedan motionen lämnades i januari, och det är alldeles uppenbart att det finns ett stort behov av ökad upplysning också på detta område.

En slutsats kan dras av såväl motionen som av utskottets betänkande.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Beskattningen av
kungahuset*

Det är angeläget att ökad klarhet vinnes om kungahusets skattskyldighet och att tidsenliga principer så snart som möjligt kan läggas till grund även för kungahusets skattskyldighet.

Vi vill ha skattelagar med samma innebörd för alla medborgare som är bosatta i vårt land.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

I detta anförande instämde fru Sigurdsen, fru Gradin och fru Eriksson i Stockholm, herr Persson i Stockholm, fru Theorin och fru Bergander, herrar Gadd, Hjorth, Lundberg, Larfors, Runesson, Alf Pettersson i Malmö och Mossberg samt fru Hjelm-Wallén (samtliga s).

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Inte har det rätt någon olust inom utskottet mot att behandla denna fråga! Så finkänslig är ingen av oss -- jag tror inte ens inom oppositionen -- att vi känner någon olust. Jag tror att jag å hela utskottets vägnar kan säga att motionen inte har avstyrkts i sak. Vi har sett rent praktiskt på frågan.

Grundlagberedningen överväger ju frågan om statschefens ställning i en modern parlamentarisk demokrati men har ännu inte förelagt riksdagen något förslag. Det är riktigt att grundlagberedningen inte skall syssla med skattefrågor, inte heller sådana som rör kungahusets beskattning. Men vi har sett saken så att riksdagen bör besluta vilken ställning statschefen skall ha i vårt moderna samhälle innan vi tillsätter den begärda utredningen. Vi har alltså ansett det tillvägagångssättet mest praktiskt om det skall bli en meningsfull utredning. Det förefaller mig faktiskt som om det skulle vara svårt att börja en utredning innan man i riksdagen har beslutat på den punkten. Antag att republikanerna skulle få sin vilja fram och att vi således inte får något kungahus! Vi måste naturligtvis ändå syssla med denna beskattning men inte på samma sätt som i dag.

Jag tror att jag å alla socialdemokraters i utskottet vägnar kan säga att vi i sak inte har något emot motionärernas uppfattning. Personligen anser jag det alldeles obefogat att kungahusets kapitalinkomster inte beskattas. Orsaken till att jag har suttit med i kapitalkatteutredningen och ändå inte föreslagit någon ändring nu är precis densamma som jag har deklarerat i fråga om den motion som vi nu behandlar; vi vill avvakta grundlagberedningens förslag och riksdagens beslut. Jag tror att jag har alla socialdemokrater i utskottet med mig när jag säger att vi är beredda att ta upp frågan på allvar och medverka till en förändring på denna punkt när riksdagen har fattat beslut om statschefens ställning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr PALM (s):

Herr talman! I korta drag är det fråga om att ta bort gamla skatteprivilegier, och vi kan inte förstå utskottets ärade talesman när han vill avvakta grundlagberedningens arbete. Vi har begärt att denna skatteutredning skall göras parallellt med det nu pågående arbetet i grundlagberedningen. Många skäl talar för att man borde angripa frågorna på det sättet.

Vi vill alltså ha bort ett gammalt skatteprivilegium – det är vad förslaget kort och gott handlar om. Vi får väl så småningom del av remissinstansernas yttranden beträffande kapitalskatteberedningens betänkande där just kungahusets skatteprivilegier behandlas. Vi får alltså ett färskt och intressant material när de ligger på bordet.

Jag har inte, herr talman, blivit övertygad ett uns av den behandlingsgång som utskottets ärade ordförande framför utan vidhåller yrkandet om bifall till motionen.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 170, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Palm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkanudet nr 44 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 170.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Palm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	160
Nej	–	103
Avstår	–	12

§ 8 Meddelande ang. plena

Herr TALMANNEN yttrade:

Av den upprättade tidplanen framgår att den allmänpolitiska debatten, som tar sin början onsdagen den 3 november kl. 10.00, efterföljes av arbetsplena på torsdagen och fredagen. Sammanträdet fredagen den 5 november kommer att avslutas omkring kl. 15.30.

Jag vill redan nu meddela att något arbetsplenium inte kommer att anordnas torsdagen den 11 november.

§ 9 Rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till u-landshjälp m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 45 i anledning av motion om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till u-landshjälp m. m.

I detta betänkande behandlades motionen 1971:322 av herr Nelander m. fl. (fp, c, m), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning om införande av rätt till avdrag för fysiska personer

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Rätt till avdrag vid
beskattningen för
gåvor till u-lands-
hjälp m. m.*

vid den statliga inkomstbeskattningen för gåvor upp till en viss maximigräns till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:322.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp) och Söderström (m), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:322 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning om införande av rätt till avdrag för fysiska personer vid den statliga inkomstbeskattningen för gåvor upp till en viss maximigräns till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt till kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Den fråga som behandlas i detta betänkande från skatteutskottet gäller en motion om utredning av frågan om införande av avdrag för gåvor till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål.

Motionen som ligger till grund för utskottets behandling har väckts av representanter för de tre oppositionspartierna – folkpartiet, centern och moderaterna. Den utredning som begärs gäller gåvor upp till en viss maximigräns. Det som begärs i motionen är alltså inte en hur hög avdragsrätt som helst, utan man vill ha maximering till en viss gräns.

Det här ärendet är inte nytt. Bevillningsutskottet har tidigare behandlat frågan vid ett flertal tillfällen, och motionskravet har ständigt fallit på grund av att det från socialdemokratiskt håll har rests motstånd mot denna möjlighet att få avdrag för vad man ger ut i gåvor. Vi kommer ändå tillbaka med detta krav, och i utskottet har de tre oppositionspartierna reserverat sig. I ett flertal andra länder har man infört regeln att medborgarna får en viss avdragsrätt då de ger gåvor till ett allmännyttigt ändamål. Det är alltså ingenting unikt vi föreslår, utan något som används och fungerar bra bl. a. i våra grannländer.

Det är klart att gåvorna skulle bli både fler och större om man i skattehänseende premierade en uppoffring från de enskilda människorna, som det här gäller. Utskottsmajoriteten hänvisar liksom tidigare till att man i stället för avdragsrätt skall ge direkta bidrag. Men man kan väl befara att de medel som på det sättet skulle ges till dessa olika ändamål är betydligt mindre än de som skulle utgå om man tillät ett skatteavdrag för dessa gåvor. Gåvorna skulle bli större och säkert också fler. En ganska viktig detalj är vidare att de enskilda människor som vill ge gåvor och skulle göra en extra uppoffring om de blev premierade skulle kunna ge gåvorna till det speciella ändamål som ligger dem varmast om hjärtat. Ger man ett kollektivt stöd är det tämligen svårt för de enskilda människorna att påverka det hela om det är ett intresse för dem att gåvan skall gå till ett visst ändamål.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Rätt till avdrag vid
beskattningen för
gåvor till u-lands-
hjälp m. m.*

Det gäller alltså ändamål som är behjärtansvärda och som tjäna syften som det är värt att stödja. Det är beklagligt att man inte kunnat få en uppslutning för att ge denna stimulans. Utskottets uppfattning att det skulle vara administrativt besvärligt att genomföra en sådan sak får väl anses som den obotfärdiges förhinder. Går det bra i andra länder bör det också gå hos oss i Sverige. Jag har mycket svårt att förstå att vi skulle ligga så efter i det tekniska kunnandet att vi inte skulle kunna genomföra en sådan reform. Finns viljan att göra en insats går det nog, men i det här fallet får man väl säga att utskottsmajoriteten representerar en motsatt uppfattning och att en vilja att genomföra detta där inte finns – vilket också klart sagts ifrån.

Denna fråga har, som jag tidigare sagt, blivit avlagen vid tidigare riksdagar. Men vi kommer igen, och vi anser att det är både ett humanitärt krav och ett rättvisekrav som vi reserverar här stöder. Frågan gäller ju bara en utredning men en utredning med ett bestämt syfte. Motionärerna och vi reserverar begär en utredning som utmynnar i att man skall få ett skatteavdrag för gåvor för de här ändamålen, och jag tycker att det klart skall sägas ifrån, att det skall inte vara någon utredning som är förutsättningslös utan en utredning som direkt syftar till att stödja denna verksamhet.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets betänkande.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Agnäs (m), Magnusson i Borås (m), Källstad (fp), Eriksson i Bäckmora (c) och Söderström (m).

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Den trepartimotion som vi nu behandlar på grundval av skatteutskottets betänkande nr 45 begär, som det sagts, utredning om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen upp till en viss maximigräns till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål. Motionen har haft många föregångare här i riksdagen. Med ibland mycket liten majoritet – och någon gång med framgång i andra kammaren – har motionen till sist avslagits.

Ett par gånger har bevillningsutskottets majoritet tillstyrkt en sådan motion. Sålunda yttrade utskottsmajoriteten 1967 följande:

”Det torde inte råda några delade meningar om nyttan och värdet av det arbete, som utförs såväl inom som utom landet av olika humanitära, kulturella, religiösa och vetenskapliga organisationer. Den ekonomiska situationen för dessa institutioner har under senare år försämrats, främst genom att det höga skattetrycket försvårat möjligheterna för enskilda bidragsgivare att främja organisationernas intressen. En sådan utveckling kan inte anses tillfredsställande. De ideella organisationerna utgör ett värdefullt komplement till samhällets egna institutioner, och det måste därför anses vara ett direkt samhällsintresse att medborgarna av statsmakterna stimuleras att stödja de ideella organisationernas verksamhet.”

Det är så sant som det är sagt.

Motståndarna till denna avdragsrätt säger att det är bättre med direkta

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Rätt till avdrag vid
beskattningen för
gåvor till u-lands-
hjälp m. m.*

statsanslag för dessa ändamål. Vi vet emellertid alla hur svårt det är att få ökade eller nya statsanslag för dessa önskemål. Vi har emellertid sett något prov härför under vårsessionen. Ett tvåmiljonersanslag utgår i år till frikyrkliga samfund och liknande organisationer. Men tar man i betraktande att från dessa samfund årligen till det allmänna inbetalas ca 14 miljoner kronor i arbetsgivaravgift och mervärdesskatt, så är det likväldigt ett stort svalg innan man kan räkna med ett verkligt anslag till denna verksamhet.

I varje fall anser vi liksom tidigare att rätt till avdrag vid beskattning av nämnda gåvor är en bra och riktig väg att stimulera givandet. Man skall komma ihåg att dessa samfund och organisationer till allra största delen finansierar sin verksamhet med frivilliga offergåvor.

Man kommer säkerligen också nu att förutspå svårigheter vid taxeringen. Men alla de länder som nämns i motionen och som har denna rätt redan införd synes inte ha haft några större besvärligheter. Varför skulle inte Sverige klara det lika bra? För övrigt har vi ju åren igenom – och även denna gång – begärt en utredning av frågan.

Skattelagssakkunniga avgav 1956 ett betänkande, i vilket man visserligen inte ansåg sig kunna förorda en självständig avdragsrätt för sådana gåvor men antydde en annan väg för tillgodoseende av ändamålet, nämligen att lämna rum härför i anslutning till nuvarande avdragsrätt för försäkringspremier, på vilka också en social synpunkt kan anläggas.

Säkert finns det olika vägar att gå. En utrednings uppgift skulle ju vara att få fram den bästa lösningen.

Under det senaste seklet – missionens århundrande – har stora belopp offrats av missionsvännerna här hemma. Ofta är det enkla människor utan några större ekonomiska tillgångar, som genom sina offer – ofta tiondegivande – understödjer mission och u-hjälp. En avdragsrätt skulle ytterligare öka sådan hjälp.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! I motionen 322 av herr Nelander m. fl., som behandlas i skatteutskottets förevarande betänkande nr 45, begärs en utredning om införande av rätt till avdrag vid den statliga inkomstbeskattningen för gåvor till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål. Enligt motionärerna bör sådan avdragsrätt tillkomma fysiska personer, vara maximerad till ett visst belopp samt i första hand gälla vid den statliga beskattningen.

Riksdagen har vid flera tillfällen haft att ta ställning till yrkanden av liknande slag, senast vid 1970 års riksdag. Det är riktigt som motionärerna framhåller, att det vid vissa tillfällen har förekommit avdragsrätt för penninggåvor till preciserade ändamål. Åren 1939–1943 fanns det avdragsrätt för gåvor till luftvärnet och till sjövärnsskåren. Åren 1944 och 1945 medgavs avdragsrätt för penninggåvor till internationellt hjälparbete för lindrande av nöd bland civilbefolkningen i krigshärjade länder. Det är emellertid att märka att avdragsrätten vid dessa tillfällen har gällt

preciserade ändamål och varit föranledd av speciella förhållanden. Rätten har också varit tidsbegränsad. Vad motionärerna nu önskar är att gåvor till ett allmännyttigt ändamål i princip skall vara avdragsgilla. Utskottsmajoriteten har inte kunnat dela denna motionärernas uppfattning utan anser att allmännyttiga ändamål bör tillgodoses genom direkta bidrag av allmänna medel.

Riksdagen har tidigare vid åtskilliga tillfällen funnit anledning att ge uttryck åt den meningen att vi skall eftersträva en så rättvis beskattning som möjligt, och det är otvivelaktigt så att avdragssystemet inte medverkar till en ökad rättvisa i beskattningen olika inkomsttagare emellan. Detta är ett av de skäl som vi anfört, när vi har gått på avslagslinjen beträffande motionens yrkande. Ett annat skäl för utskottets ställningstagande har varit de uppenbara svårigheter som skulle uppstå när man i det praktiska taxeringsarbetet skall fastställa vilka ändamål som skall anses som avdragsgilla. Alla som har sysslat med praktiskt taxeringsarbete vet att avdrag vid beskattningen komplicerar det arbetet och att det även medför risker för olikheter vid behandlingen när man skall räkna fram den beskattningsbara inkomsten för olika inkomsttagare. Utskottet har inte ansett att motionen i sak innehåller något nytt. Argumenten är desamma som vi har mött alla tidigare år. Det finns därför goda skäl för riksdagen att inta samma ståndpunkt som tidigare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan om avslag på motionen 322.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Jag håller med herr Carlstein om en sak: det här är ingenting nytt; vi har debatterat det i många år. Men för att förslaget inte är nytt är ju detta ingen anledning att gå emot det. Det är ändå så att riksdagen – jag bara konstaterar den saken – ständigt när den här frågan varit uppe har varit delad i två hälfter. Att den socialdemokratiska hälften har varit något större och avslagit motionerna är ju inget skäl för oss att låta saken förfalla.

Sedan sade herr Carlstein en rätt egendomlig sak, nämligen att förslaget inte medför någon rättvis beskattning; en del av dem som ger sådana gåvor som här avses är hårdare beskattade än andra – det är väl marginalskatten han avser. Men tänker man sig in i den här frågan måste man inse att det inte är säkert att alla människor kommer att skänka exakt samma belopp. Har jag en större inkomst har jag ju möjlighet att ge ett större belopp, och har jag en liten inkomst ger jag ett mindre belopp. Men det viktiga är det belopp man ger, och det går inte att dra någon gräns för det och söka skapa någon rättvisa i det avscendet. Är det så att en person vill och kan ge mera, så går ändå det mesta från den egna plånboken.

Herr Carlstein sade vidare att taxeringsarbetet skulle bli så väldigt besvärligt. Ja, skulle vi allmänt åberopa det när vi diskuterar olika detaljer i beskattningen och när det gäller deklARATIONERNA, så skulle man över huvud taget inte kunna införa någonting; då vore det bara att skylla på att det gör taxeringsarbetet så väldigt besvärligt. En utredning bör kunna

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Rätt till avdrag vid
beskattningen för
gåvor till u-lands-
hjälp m. m.*

komma fram till ganska klara linjer när det gäller vad som är avdragsgillt och vad som inte är avdragsgillt. Men, herr Carlstein, det är inte den här frågan som skiljer oss åt, utan det är grundinställningen: Skall man stödja enskild hjälpverksamhet eller skall man bara ha statlig? Det är där skiljelinjen går.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr tälman! Herr Larsson i Umeå vill bagatellisera frågan om rättvisa i beskattningen. Om man läser motionen och yrkandet finner man att motionärerna säger – och det gjorde också herr Larsson i sitt första inlägg här – att avdraget skall gälla ett maximerat belopp; det får inte gälla hur stora gåvor som helst. Anledningen till att motionärerna maximerar beloppet – jag kan inte se det på något annat sätt – är väl att man kan utnyttja det här när man skall ta fram inkomsten till beskattning; ju större gåva man ger, desto större skattepreferens får man genom en sådan uppläggning. Vilket belopp skall man bestämma sig för? Är det 1 000 kronor, 3 000 kronor, 5 000 kronor om året? Vilket belopp man än väljer får det precis samma effekt. Man kan inte komma förbi den här problematiken.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr tälman! Det är väl väldigt enkelt att maximera, herr Carlstein! Man behöver ju inte maximera det belopp som får dras av; man kan också maximera den rätt som föreligger att dra av vid en gåva. Tekniskt är det ingen svårighet att genomföra detta så att man får skatterättvisa. Man får däremot inte, som herr Carlstein, säga att man får dra av upp till 1 000 kronor; det skulle naturligtvis, om alla använde 1 000 kronor, gynna den som har den större inkomsten och den större progressiva skatten. Men det är ju inte det vi är ute efter. Man kan mycket väl maximera avdraget så, att det är ett visst belopp man får dra av för varje hundralapp man ger eller någonting sådant. Det är genom att utreda det som vi vill åstadkomma rättvisa. Men det är ju inte där skiljelinjen går, och det tycker jag att herr Carlstein skulle kunna erkänna. Skiljelinjen går ju ändå mellan de olika grunduppfattningarna: mellan dem som vill uppmuntra enskilda människor att ge gåvor och dem som tycker att det bara är staten som skall ge dem.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr tälman! Det är litet synd att olika grupper i riksdagen gräver ner sig i sina respektive skyttegropar i sådana här frågor, därför att det finns egentligen anledning att se mera pragmatiskt på dessa saker. Det finns naturligtvis ändamål som vi alla är ense om är angelägna att stödja och som vi därför också stöder genom samhällsinsatser. Men jag antar att inte alla är ständigt nöjda med omfattningen av det stöd som utgår när vi har begränsade resurser att använda.

Det finns anledning att se på dessa saker ganska förutsättningslöst, även om jag helt instämmer i vad herr Carlstein säger, att en förändring inte får syfta till att gynna vissa inkomsttagare, så att de kan komma undan skatt.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Rätt till avdrag vid
beskattningen för
gåvor till u-lands-
hjälp m. m.*

Enligt vissa experter finns det redan i dag möjligheter att på olika sätt kringgå skattereglerna genom att man under hand antyder till en arbetsgivare, att man egentligen inte vill ha något arvode eller någon lön för det arbete man utför, men att man givetvis inte har någonting emot att arbetsgivaren betalar in pengarna för det ena eller andra ändamålet. Därmed blir arvodet skattefritt.

Enligt en uppgift, som jag inte utan vidare kan verifiera, har t. ex. statsråden Palme och Sträng gjort så när det gäller bidrag till det socialdemokratiska partiets internationella solidaritetsfond. Det är i och för sig inget bidrag som vi tycker illa om, det går till u-hjälp och stöd till befrielse rörelser och annat. Men man har alltså avstått inkomster i samband med att man författat böcker. För dem som förmår och förstår att utnyttja situationen finns redan möjligheter vilket innebär att lagstiftningen blir relativt flytande. Även experter är naturligtvis oense. Men jag kan bara nämna vad t. ex. Leif Mutén har skrivit i denna fråga. Han säger att om någon arbetar gratis men uttrycker "en allmän önskan att arbetsgivaren, i den mån han alls vill betala, måste göra det i form av en inbetalning till angivet, allmännyttigt ändamål — — — då har den som utfört arbetet ju strängt taget inte disponerat över vad som tillkommit honom, eftersom han redan från början avstått från sin rätt till arvode".

Här finns alltså ett väsentligt kontroll- och taxeringsproblem.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Är det så som herr Olof Johansson säger, tycker jag vi har all anledning att försöka täppa till de luckor som finns i skattereglerna och inte skapa nya möjligheter att kringgå bestämmelserna utan i stället försöka göra dem så täta som möjligt, så att vi får en rättvis beskattning.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Umeå begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 45 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Umeå begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 152
Nej — 133
Avstår — 3

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Åtgärder mot luft-
förorening genom
motorfordon*

§ 10 Föredrogs skatteutskottets betänkanden:

Nr 46 i anledning av motion om avdrag vid taxeringen för kommunala förtroendemäns omkostnader

Nr 47 i anledning av motion angående den statliga skatteutjämningen till kommunerna

Nr 48 i anledning av motioner angående vissa ändringar i folkbokföringsförordningen, m. m.

Nr 49 i anledning av motion om särskild luftförskämningsavgift på tobaksvaror

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 11 **Åtgärder mot luftförorening genom motorfordon**

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 51 i anledning av motioner angående åtgärder mot luftförorening genom motorfordon.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:27 av herr Wirtén m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

1. att förberedelser vidtogs för ett genomförande av kraftigt skärpta regler för begränsning av utsläpp av koloxid, kolväten och kväveoxider från bilmotorer med giltighet fr. o. m. 1975/76,

2. att en sänkning av högsta tillåtna halten av blyföreningar i bilbränsle från 0,7 g/l till 0,4 g/l genomfördes under 1971,

3. att forskning inriktad på kväveoxidernas skadeverkningar inom industri och genom biltrafik initierades,

motionen 1971:210 av herr Bohman m. fl. (m), såvitt nu var i fråga.

Utskottet hemställde att riksdagen lämnade motionen 1971:27 samt motionen 1971:210 i här förevarande del utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Wirtén (fp) och Berndtsson i Bokenäs (fp), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:27 begärde att Kungl. Maj:t vidtog förberedelser för ett genomförande av kraftigt skärpta regler för begränsning av utsläpp av koloxid, kolväten och kväveoxider från bilmotorer med giltighet fr. o. m. 1975/76 samt lämnade motionen i övrigt och motionen 1971:210 i här förevarande del utan åtgärd.

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande jordbruksutskottets betänkande nr 51 må omfatta även skatteutskottets betänkande nr 50, men yrkanden beträffande sistnämnda betänkande framställes först sedan detsamma föredragits.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Visst har vi väl anledning att då och då kritisera USA för åtskilligt som vi önskar vore annorlunda i världens mäktigaste demokrati. Men låt oss också peka på områden där USA visar radikalism och djärvhet i sitt beslutsfattande.

Ett sådant område är otvivelaktigt den lagstiftning för bilavgasrening, som nu är på väg. I USA har man bestämt sig för att i 1975 års bilmodeller åstadkomma en 90-procentig reducering av avgaserna jämfört med 1970 års bilmodeller. Det innebär alltså en avgasreducering med 90 procent på fem år, vilket måste bedömas vara ett djärvt steg. Så uppfattades väl också förslaget av bilindustrin i USA.

Det bör dock sägas att USA har ett specifikt behov att gå hårt fram på detta område. Där har man upplevt luftföroreningarnas problem på ett mycket mera närgånget sätt än vad vi har gjort i vårt land. Vi känner väl till luftföroreningsproblemen i de amerikanska storstäderna, exempelvis i Los Angeles - problem som för övrigt delas med många andra av världens stora städer såsom t. ex. London och Paris. Senast fick vi alarmerande rapporter från Tokyo under sommaren 1970.

En sådan bakgrund ökar naturligtvis trycket på lagstiftarna. Man utropar: Gör något! Det är detta som har motiverat 1970 års lagförslag.

Motståndet från bilfabrikanterna blev, som jag nämnde, mycket hårt och då speciellt givetvis från Detroitområdet. Den som fick gå i svaromål var ordföranden i senatens underutskott för luft- och vattenföroreningar, en nu alltmer känd politiker, nämligen senatoren Edmund Muskie. Han bemötte kritiken med bl. a. följande: "Detroit har sagt till nationen att Amerika inte kan leva utan bilen. Den här lagen vill säga Detroit att om så är fallet måste man göra bilar som amerikanerna kan leva tillsammans med." Den amerikanska bilindustrin har, allteftersom tiden har gått, accepterat detta och i sin produktion anpassat sig efter de bestämmelser som har tillkommit. Det har också de bilexporterande företag som vill vara med och konkurrera på den amerikanska marknaden, inklusive Volvo och SAAB.

Då frågar man sig: Är det då inte rätt självklart att vi skall ha en motsvarande lagstiftning i Sverige? Den frågan har utretts av kommunikationsdepartementets s. k. ledningsgrupp, som har framlagt förslag som finns redovisade i jordbruksutskottets betänkande nr 51. Ledningsgruppens betänkande har remissbehandlats och ärendet förbereds nu i departementet. Man kan konstatera att målsättningarna i utredningsförslaget och den folkpartimotion som har avgivits i riksdagen i år är ungefär desamma. Men det finns en väsentlig skillnad, och det gäller tidplanen. Vi anser att det bör vara möjligt att införa de nya hårdare bestämmelserna i Sverige lika väl som i USA år 1975. Vi har litet svårt att förstå varför vi behöver släpa efter ett par år.

Nu vill jag emellertid gärna erkänna att utskottets formulering på denna punkt ändå inger vissa förhoppningar. Det sägs där: "Utskottet förutsätter emellertid att vid den fortsatta handläggningen av ärendet alla möjligheter att påskynda reformarbetet blir tillvaratagna." Men vill bilfabrikanterna vara med och konkurrera på den amerikanska bilmarknaden, med de bestämmelser som där är förelagda, bör det vara lika rimligt

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Åtgärder mot luft-
förorening genom
motorfordon*

att samma krav ställs på dem när de vill sälja på den svenska bilmarknaden. Därför anser vi reservanter att den 90-procentiga reningen skall vara ett krav även i Sverige fr. o. m. 1975. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Men motionen tar också upp krav om ytterligare nedtrappning av blyhalten i bensinen från 0,7 till 0,4 gram per liter. Jag bedömer detta krav som ytterligt angeläget. Både här hemma i Sverige och utomlands finns undersökningsresultat, som visar hur viktig denna nedtrappning är. Vi har exempelvis nyligen fått rapporter från Frankfurt am Main i Tyskland om att 15 procent av gatuarbetarna i staden visat klara blyförgiftningssymtom. Här i Sverige har vi rätt nyligen fått ta del av resultatet av en undersökning som gjorts av överläkaren Bengt Fristedt i Malmö. Han konstaterar, att skolbarnen i den kommunen i dag har ungefär hälften av den mängd bly i sig som anses utgöra gränsen för att skador hos barn uppstår.

Vi har i utskottet blivit upplysta om att dessa frågor för närvarande utreds i samarbete mellan giftnämnden och naturvårdsverket och att det inom kort förväntas förslag, som kommer att innebära en minskning av blyhalten i enlighet med vad vi yrkat i motionen. Vi har låtit oss nöja med detta. Men vi förväntar oss naturligtvis största skyndsamhet med arbetet.

Med den stora mängd bilar som finns i Sverige utgör deras utsläpp den allvarligaste luftförorenande faktorn. En bil som ökar farten från stillastående till 50 km/tim. släpper ut en kubikmeter avgaser och förorenar därigenom ca 10 000 kubikmeter ren luft.

Men det är inte bara mängden av luftföroreningar som är allvarlig utan också den omständigheten att biltätheten är störst där de flesta människorna vistas, dvs. i tätorterna, och att utsläppen sker i marknivå. På gatan kan koloxidhalten vara dubbelt så hög i barnhöjd som i vuxenhöjd. Det visar ytterligare hur allvarlig denna fråga är för just de minderåriga. En snabb förbättring av bilavgasreningen är således utomordentligt viktig. Men skall vi låta oss nöja med detta? På den frågan måste jag svara nej.

Det finns naturligtvis också andra vägar att närma sig detta problem. Sedan lång tid tillbaka har elbilen framstått som ett idealfordon från miljösynpunkt. Ett intensivt utvecklingsarbete är på gång, men fortfarande har man en lång väg att gå innan elbilen kan jämföras med bensindrivna fordon såväl ekonomiskt som prestationsmässigt. Arbetet på att utveckla elbilen skall naturligtvis fortsättas. Men det finns också ett tredje drivmedel som skulle kunna gå att utnyttja med relativt kort omställningsperiod, nämligen gasen. Med gasdrift slipper man helt blyet, och den minskar väsentligen övriga farliga utsläpp.

Vi har kunnat inregistrera hur man i andra länder ökar gasdriften. Det är fallet i Danmark där man nu har ungefär 15 000 gasdrivna bilar. I Japan finns ca 300 000, i USA, Italien och Holland används också gasdriften med framgång.

Jag tror att det också här finns anledning att göra en jämförelse mellan svensk och amerikansk politik.

I Sverige ökar man skatten på det här renare drivmedlet. I Amerika

minskar man skatten på samma drivmedel och bygger samtidigt om de egna statliga fordonen för användning av just detta drivmedel. Om man uttrycker det i siffror är det faktiska förhållandet att vi i höstas ökade gasolskatten med 8 öre medan man i Kalifornien minskade den med 10 öre. Samtidigt bestämde man sig i Kalifornien för att bygga om 28 000 statsägda fordon just till gasdrift för att få miljöpolitiska effekter.

Till skatteutskottets betänkande nr 50 har fogats ett särskilt yttrande, avgivet av herr Olof Johansson i Stockholm. Han pekar på en del praktiska problem som skulle uppstå vid övergång till gasdrift. Jag vill inte på något sätt nedtona dem. Yttrandet andas i övrigt ett klart förord för gasdriften. Olof Johansson menar att "gasolen tveklöst är ett bättre alternativ än nuvarande bränsle". Jag har emellertid den uppfattningen att dessa praktiska problem löses naturligt så fort det uppstår efterfrågan på gas till bildrift. Det visar de internationella erfarenheterna. Det centrala problemet, herr talman, är att vi får ett omtänkande i skattefrågan. Jag skall återkomma med ett yrkande vad beträffar skatteutskottets betänkande nr 50 när vi kommer till den punkten.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Det framgår av jordbruksutskottets betänkande att det inte råder några principiellt delade meningar mellan majoriteten och reservanterna om behovet av att så snabbt som möjligt komma till rätta med de föroreningar som åstadkommes genom bilavgaserna. Avgaserna innebär ju inte bara hälsorisker för människor och djur utan de medför också väsentliga skador på växtlighet. De för också med sig betydande förluster genom rostskador på bilar och andra metallföremål.

Jag vill gärna instämma med reservanterna i att det är hög tid att beakta dessa faror. De finns framför allt i tätortsbildningarna, men mer i andra länder än hos oss. Herr Wirtén nämnde USA, men det mest drastiska exemplet kan vi hämta från Japan där trafikpoliserna i Tokyo efter ett pass på ett par timmar måste tas in för en regelrätt avgiftning. Så långt har det såvitt jag vet inte gått någon annanstans. Men gör man ingenting åt problemen så hamnar väl också vi där så småningom. Det är alltså i de stora tätorterna som problemen finns. De är avsevärt mindre i de mer decentraliserade bebyggelserna. Det talar också för att man i den framtida samhällsplaneringen bör se till att icke centralisera utan decentralisera bebyggelsen.

Som bekant har redan i vårt land liksom i andra länder vidtagits åtgärder för att trappa ned de här skadeverkningarna. Det finns en organisation i Europa, ECE, som arbetar med detta.

Vi har emellertid i Sverige inte nöjt oss med de normer som man har gått in för i de övriga västeuropeiska länderna. Vi har gått en bit ytterligare och skärpt bestämmelserna. Som reservanten nämnde pågår det också nu förberedelser för ytterligare skärpningar av bestämmelserna när det gäller att bekämpa vissa luftföroreningar. Det har gjorts positiva uttalanden bl. a. också från regeringshåll i vårt land och jag tror att vi får räkna med att åtgärder kommer att vidtas.

Det är riktigt, som reservanten sade, att det föreligger ett utredningsförslag här. Utredningen föreslår – som kanske är bekant för kammarens

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Åtgärder mot luft-
förorening genom
motorfordon*

Jedamöter -- att för bilar av 1974–1976 års modeller i vårt land får mängden av koloxid, kolväten och kväveoxider icke överstiga vad som gäller eller kommer att gälla i USA för bilar av 1973 års modell, alltså ett år tidigare än hos oss. Nästa nedtrappning i Sverige föreslår utredningen skall ske 1977. Då skall man ta normerna för USA-bilar av 1975 och 1976 års modeller såsom rättesnöre. Det betyder alltså att vi även då kommer ett år efter USA. Det är i detta avseende meningskiljaktighet föreligger mellan reservanten och utskottet. Det är den enda – och en relativt ringa -- skillnad som finns i våra åsikter.

Det är riktigt, som herr reservanten sade, att utskottet är mycket positivt i sin skrivning. Utskottet säger ju bl. a. att man finner det angeläget att effektiva åtgärder vidtas utan onödig tidsutdräkt och att vi förutsätter att vid den fortsatta behandlingen alla möjligheter blir tillvaratagna för att påskynda reformarbetet. Är det så att man tillvaratar alla möjligheter som finns kan man ju inte komma mycket längre. När därför den ärade reservanten sade att uttalandet var ganska hoppingivande så tycker jag att det nog är det minsta man kan säga om det, ty det betyder ju faktiskt att om möjligheter föreligger så kan det av utredningen uppgjorda tidsschemat framflyttas och kanske rent av realiseras tidigare än vad reservanterna har begärt. Utskottsutlåtandet utesluter ju inte det tidsschema som reservanterna har anfört, men utskottet är litet mindre kategoriskt i sitt uttalande och i sin formulering.

Vi skall nämligen ha klart för oss och inte bortse ifrån att en alltför forcerad övergång till renare bilavgaser, hur önskvärd den än är, kan komma att medföra vissa problem. Den nedtrappning som vi avser skall gälla för bilar av 1974 och 1975 års modeller kommer att kosta 400–500 kronor mer för varje bil och för den nedtrappning vi avser 1977 blir merkostnaden ungefär 1 000 kronor per bil. Därtill kommer då 200 à 300 kronor i ökad driftkostnad per år räknat. De ökade kostnaderna menar vi att man bör acceptera för att få renare luft i våra stora tätorter.

Nu är det tyvärr så att av Västeuropas länder är det endast Sverige som redan nu planerar att införa skärpta bestämmelser och ha USA som riktmärke. Därför har man från remissmyndigheternas sida ansett att Sverige bör ta initiativet till att samtliga till ECE anslutna länder går in för samma åtgärder som vi avser att vidta hos oss. Man lär också inom ECE vara benägen att överväga skärpningar. Det har t. o. m. från franskt håll vädjats till Sverige att vi skall invänta de eventuella beslut som kan fattas i ECE om en skärpning på detta område.

I det remissvar som har avgivits av kommerskollegium menar man, att om Sverige skulle bli ensamt bland ECE-länderna -- dvs. i huvudsak de västeuropeiska länderna -- om skärpta bestämmelser på detta område, kan det kanske innebära ett tekniskt handelshinder, som eventuellt kan utlösa åtgärder från de övriga länderna och kanske rent av försvåra Sveriges inträde i EEC.

Jag skall inte kommentera dessa farhågor -- de får gälla för vad de är -- men det är självklart att vi, om vi blir ensamma om dessa krav, kan komma att utestänga en betydande import av bilar till vårt land, vilket skulle kunna på ett otillfredsställande sätt begränsa urvalet på den svenska bilmarknaden. Detta skulle innebära att våra inhemska bilmärken

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Åtgärder mot luft-
förorening genom
motorfordon*

fick en mer eller mindre konkurrensfri ställning i vårt land med eventuellt åtföljande icke önskvärda konsekvenser för prisbildning etc.

Jag vill nämna att 86 procent av bilarna i vårt bilbestånd kommer från de länder inom ECE som ännu icke har gått i författning om att följa sådana avtrappningsregler som vi är benägna att införa. Det skulle betyda att endast 14 procent av vårt bilbestånd skulle komma att motsvara dessa krav – såvida vi inte är beredda att bevilja dispenser för de 86 procenten. Jag utesluter emellertid den möjligheten, eftersom den andel som då skulle behöva beviljas dispens är alltför stor.

Detta understryker i varje fall nödvändigheten av att Sverige så långt möjligt i internationella sammanhang och i första hand i de aktuella västeuropeiska länderna försöker få till stånd en likartad utveckling som den vi planerar med de amerikanska normerna som rättesnöre.

Herr talman! Jag hoppas att jag med detta har klarlagt att det här problemet liksom så många andra miljöfrågor har mer än en sida. Det har minst tre sidor: en miljöpolitisk, en ekonomisk och en praktisk sida. Därför vill jag hoppas att utskottsmajoritetens klara uttalande att alla möjligheter bör tillvaratas för att utan onödigt tidsutdräkt påskynda reformarbetet på detta område också skall bli verklighet. Därom tror jag att det inte råder några delade meningar mellan oss och reservanterna.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande pekade på den mening i majoritetsyttrandet där man uttalar en förhoppning att det skall bli möjligt att nå en snabbare övergång till skärpta krav på avgasrening än enligt ledningsgruppens förslag. Med anledning av detta vill jag motivera varför vi ändå finner skäl för att sätta upp en bestämd tidpunkt då målet skall vara uppnått, och en tidpunkt som ligger ett par år före ledningsgruppens förslag.

Jag baserar min uppfattning på de erfarenheter som gjorts i Amerika. Jag hörde i förra veckan på Nationalekonomiska föreningen, där experter diskuterade miljöfrågor, hur man kan påvisa att de snäva marginaler som satts upp i USA för reduktionen av bilgaserna, framtingat och påskyndat de tekniska lösningarna. Sedan bilindustrin först hade sagt att detta är omöjligt, erkänner man nu något år senare att det går att klara fordringarna. Jag anser alltså att om det sätts en bestämd tidsgräns så har bilindustrin att rätta sig därefter. En kautschukbetonad skrivning är mycket lättare att komma förbi.

Herr ordföranden i jordbruksutskottet talade vidare om risken för att vi får ett mera begränsat urval av bilar i Sverige, om vi går för hårt fram. Jag har svårt att följa det resonemanget. Jag sade redan i mitt första anförande att de stora bilindustrierna är inriktade på export till USA och att de kan klara de där uppställda kraven. Då kan det ju inte vara svårare för dem att sälja bilar av samma kvalitet och med samma reningsanordning på den svenska marknaden. Jag hyser inte samma oro som herr Hansson i Skegrie för att det skall bli någon begränsning av bilsortimentet här i landet av det skälet. Men jag skall också tillägga att jag kan tänka

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Åtgärder mot luft-
förorening genom
motorfordon*

mig att man tvingas till viss dispensgivning ungefär på samma sätt som är fallet i den amerikanska lagstiftningen.

Jag delar herr Hanssons inställning att vi måste från svensk sida driva på utvecklingen i den här frågan i olika internationella sammanhang och speciellt i Europa.

Herr HANSSON i Skogrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påpeka att bland de remissinstanser som har yttrat sig över utredningen finns också styrelsen för teknisk utveckling. Den säger för sin del att de amerikanska förhållandena inte utan vidare är helt tillämpbara på svenska förhållanden och inte helt relevanta för vårt vidkommande. Därför kan man inte säga att vi hundraprocentigt skall följa amerikanerna. Som jag sade kommer också andra problem in i bilden.

Det är mycket möjligt att den svenska bilindustrin kan klara kraven – det tror jag visst att den kan – och det kan väl andra biltillverkare i Europa också göra. Men om de inte gör det, då kan ju, som jag sade, konkurrenssituationen hos oss bli besvärande. Nu är det ändå så att ECE-ländernas bilproduktion till 60 procent avsätts inom Västeuropa. Endast 40 procent går till hela den övriga världen. Deras procentuella andel av den amerikanska marknaden är inte så stor. Den betraktas mera som en marginell del av denna marknad. Därför kan man inte vara absolut övertygad om att de övriga europeiska bilfabrikanterna kommer att följa nedtrappningsreglerna lika snabbt som de svenska biltillverkarna.

Men som jag sade tidigare utesluter inte utskottsbetänkandet det tidschema som reservanterna önskar. Tvärtom är utskottsbetänkandet skrivet så att vi kan få skärpningen framflyttad till en tidigare tidpunkt än vad reservanterna har tänkt sig. Reservanterna har endast anfört årtalet 1975 men säger ingenting om den nedtrappning som man avser att göra 1974 -1976 vilket däremot utskottet räknat med.

Herr talman! Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr STADLING (s):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 50 gäller ju en fråga som i flera omgångar varit föremål för riksdagens ställningstagande. Bevillningsutskottet har i flera betänkanden avvisat motioner med liknande förslag, och riksdagen har varje gång avslagit dessa. Motiveringen har dels varit att beskattningen inte skall gynna vissa motorbränslen, dels den inom vägtrafikbeskattningen tillämpade principen om fordonens vägkostnader.

När det gäller frågan om renare avgaser framhåller skatteutskottet, att en expertgrupp lagt fram förslag om införande av i stort sett samma regler som nu tillämpas i USA. Förslaget är också föremål för fortsatta överväganden, och utskottet hänvisar till att naturvårdsverket och giftnämnden kommer att framlägga förslag som går ut på en nedtrappning av blyhalten i bensinen.

Avslutningsvis anför utskottet att de nu planerade generella åtgärderna för att skapa renare bilavgaser bör tillmätas en helt annan betydelse för luftvården inom de tätbebyggda områdena än en begränsad övergång till

gasoldrift som motionärerna tänkt sig.

Motionärernas krav anser vi därmed i väsentliga delar vara tillgodosedda. Herr talman! Jag vill efter detta korta inlägg återkomma när det gäller yrkandet i detta betänkande.

Herr HENNINGSSON (s):

Herr talman! Som medlem av giftnämnden har jag också blivit invald i den kommitté mellan naturvårdsverket och giftnämnden som handlägger blyet i bensinen. Jag vill nämna att vi med alla till buds stående medel försöker komma fram till en nedtrappning av blyhalten så snart som möjligt. Men man kan i det sammanhanget inte vägra att ta hänsyn till det svenska bilbeståndet. Det är riktigt som herr Hansson i Skegrie har sagt att man inte kan jämföra den amerikanska bilindustrin med den europeiska och alltså inte heller med den svenska. I Europa kör vi i regel med betydligt högre kompressionsförhållanden i våra motorer än vad amerikanerna gör. Detta tror jag i stor utsträckning är beroende på de skilda prisbildningsförhållandena på drivmedel i Amerika och Europa. I Amerika ökar man på cylindervolymen och får så många hästkrafter som helst till förfogande på det sättet. I Europa försöker man lösa samma problem genom att skapa så effektiva motorer som möjligt genom högsta möjliga kompression.

Vid de överläggningar som vi haft med petroleumfirmorna har det alldeles klart framkommit att tillgången på gasol för vår del inte är sådan att man kan bygga upp ett distributionssystem över landet som är tillräckligt för att försörja oss med gasol. Man anser det också meningslöst då man samtidigt är inne på tanken att genom avgasrening göra bilavgaserna ofarligare. Mot bakgrunden av dessa synpunkter har vi fått avskrika resonemanget om gasol och lita till att vi kommer fram till en naturlig och riktig sammansättning av bensinen.

Blyet i bensinen har egenskapen att hjälpa till att höja det s. k. oktantalet som är nödvändigt för att man skall kunna använda de högkomprimerade motorerna. Men det finns också detaljer i dessas konstruktion vilka i hög grad är utslagsgivande för om de skall kunna fungera på lägre oktantal än de nu gör. Det är inte bara kompressionsförhållanden utan också utformningen av bilarnas explosionsrum och deras ventilmekanism som kommer att ha betydelse för om en bil skall tåla högre kompressionsförhållanden eller nöja sig med lägre. Den s. k. knackningen som uppstår i motorn beror på en kombination av konstruktions- och kompressionsförhållanden.

Jag är övertygad om att vi kommer att nå fram till betydande förbättringar i detta avseende. Vi hade i våras ett par sammanträden inom denna kommitté som behandlar blytillsatsen. Vi är där beredda att trappas ner i en takt som – det är jag övertygad om – skall bli tillfredsställande. Orsaken till att man inte handlost kan göra det är just att vi måste ta hänsyn till det svenska bilbestånd som vi i dag har.

Jag har ingenting att anmärka mot det resonemang som herr Hansson i Skegrie fört – jag finner det helt riktigt. Jag har bara ytterligare velat understryka det, eftersom jag är engagerad i denna fråga genom giftnämnden. Den avgasgrupp som mycket tidigt tillsattes har också

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Åtgärder mot luft-
förorening genom
motorfordon*

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Åtgärder mot luft-
förorening genom
motorfordon*

kommit fram till regler för en lösning av problemet. Jag tror därför inte att vi har anledning hysa så stor oro för utvecklingen. Jag är övertygad om att båda grenarna kommer att sättas i kraft och börja fungera så fort det finns möjlighet därtill och vi får tillgång till den apparatur som behövs för att uppgifterna tillfredsställande skall kunna lösas.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 50 anföres som ett argument mot gasolen att vägkostnadsansvaret bör gälla som huvudprincip också på detta område. Jag har inte kunnat skriva under detta; därav mitt särskilda yttrande. Jag vill alltså inte för alla tider avvisa gasolen som en möjlighet, men jag menar att det finns andra åtgärder som ligger bättre till för att råda bot på missförhållandena, i varje fall i de inre delarna av våra tätorter. Det är helt enkelt en fråga om miljöplanering. Det gäller nämligen inte bara luftföroreningar utan också på vilket sätt man skall undvika att blanda bil- och gångtrafik. Där går alltså enligt min uppfattning den första stridslinjen också när det gäller luftföroreningarna ... och naturligtvis, i ett större perspektiv, som herr Hansson i Skegrie var inne på, att vi inte skall klumpa ihop människor som vi gjort hittills här i landet.

Det är också självklart att man måste satsa på kollektiva trafikmedel. Jag menar att ganska avsevärda misstag har begåtts under årens lopp. Man borde t. ex. ha behållit elbussar här i Stockholm, för att ta ett enda exempel.

Väggkostnadsansvaret, som skatteutskottet talar om, är verkligen en omtvistad fråga. Bilismens väggkostnadsansvar är ju ett av de områden i 1963 års trafikbeslut, där vi egentligen inte har fått siffrorna på bordet någon gång under hela detta trafikbesluts giltighetstid. Det har också ständigt kritiserats. Mot den bakgrunden tycker jag att argumentet inte är särskilt starkt. Jag anser att utskottet varit alltför kategoriskt, när det inom ramen för bilismens kostnadsansvar uteslutit en differentiering på bränslesidan som tar sikte på att skapa bättre miljö.

Det är alldeles riktigt som herr Henningsson säger, att utredningar pågår och att andra utredningsförslag har kommit. De har naturligtvis en betydligt mer generell räckvidd än vad i varje fall en gasolbränslefavorisering skulle komma att ha inledningsvis. Jag har bara velat markera, herr Wirtén, att det finns praktiska svårigheter. Den dag kan emellertid komma då vi har anledning att bestämma oss för sänkt beskattning på gasol, och då menar jag att det – för att komma över de praktiska svårigheterna – är oerhört väsentligt att vi agerar utomordentligt målmedvetet för att få upp antalet gasoldrivna bilar mycket snabbt om vi skall klara distributionsproblemen och få i gång en produktion som är inriktad på en förändring av bilarnas utrustning.

Det är de sakerna som jag har velat markera. Jag anser alltså att vi bör avvakta vad som kommer att ske bl. a. till följd av de utredningar som jag har nämnt i mitt särskilda yttrande och som herr Henningsson också har kommenterat.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Ändrad drivmedels-
beskattning i miljö-
politiskt syfte*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Wirtén och Berndtsson i Bokenäs, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 51 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Wirtén och Berndtsson i Bokenäs.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 224
Nej - 58
Avstår - 6

§ 12 Ändrad drivmedelsbeskattning i miljöpolitiskt syfte

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 50 i anledning av motioner om ändrad drivmedelsbeskattning i miljöpolitiskt syfte.

(Detta betänkande hade debatterats i samband med behandlingen av jordbruksutskottets betänkande nr 51.)

I skatteutskottets betänkande behandlades

motionen 1971:26 av herr Wirtén m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

1. förslag om sänkning av skatten på gas som drivmedel till bilar av sådan omfattning att gasdriften blev ekonomiskt fördelaktig jämfört med bensindriften,

2. utredning angående de åtgärder som i övrigt krävdes för att underlätta gasdrift för bilar,

motionen 1971:89 av herr Sjönell m. fl. (c).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:26
2. motionen 1971:89.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Olof Johansson i Stockholm (c).

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen 26 med hänvisning till vad jag tidigare anfört.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa uppbörds-
frågor m. m.*

Herr STADLING (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 26, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 50 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 26.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	228
Nej	—	53
Avstår	—	6

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Vissa uppbördsfrågor m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 51 i anledning av motioner angående vissa uppbördsfrågor m. m.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:168 av herrar Bengtsson i Landskrona (s) och Henningsson (s),

motionen 1971:601 av herr Hovhammar m. fl. (m, c, fp), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att utredningen angående företagens uppgifts- och uppbördsskyldighet skulle erhålla tilläggsdirektiv att utarbeta förslag om skäligen ersättning för

1. den uppgiftsskyldighet som ålades företagen och
2. den uppbördsskyldighet som ålades företagen,

motionen 1971:607 av herr Jonasson m. fl. (c),

motionen 1971:619 av herrar Nordgren (m) och Adolfsson (m), vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag till innevarande års riksdag syftande till bestämmelser som medgav arbetsgivare rätt till ersättning för fullgörande av uppbörds- och uppgiftsskyldigheter.

- Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1971:168
  2. motionen 1971:601
  3. motionen 1971:607
  4. motionen 1971:619.

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa uppbörds-
frågor m. m.*

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp) och Söderström (m), vilka ansett att utskottet under punkterna 2 och 4 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:601 och 1971:619 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde sådan ändring av direktiven för utredningen om företagets uppgiftsplikt att utredningen blev oförhindrad att pröva frågan om ersättning till företagen för deras uppgiftslämnande till offentliga myndigheter.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Eriksson i Bäckmora, Sundkvist och Olof Johansson i Stockholm (samtliga c).

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Under ett flertal år har vi i motioner framställt krav om en utredning beträffande företagets skyldigheter att lämna uppgifter till olika myndigheter i syfte att förenkla uppgifterna och samordna frågorna i så stor utsträckning som möjligt för att därigenom minska kostnaderna för näringslivet. Dessa framställningar har resulterat i en utredning, som nu håller på att se över dessa problem. Emellertid innehåller inte utredningsdirektiven något om företagets möjligheter att erhålla ersättning för sitt arbete.

Vad gäller arbetet med uttagande av mervärdeskatten gjordes inom det dåvarande bevillningsutskottet en kompromiss, som innebar att kredittiden för inbetalningen förlängdes med 18 dagar för att därigenom kompensera för den ersättning som tidigare utgick under varuskattens tid. I reservationen gäller vårt krav därför icke ersättning för denna beskattningsform utan kravet avser uteslutande uppgiftslämnandet. Genom att ersättning utgår för arbetet med mervärdeskatten genom den förlängda kredittiden och då ersättning tidigare också utgick för varuskatten är principen om rätt för näringslivet att uppbara ersättning för sitt arbete från det allmänna sålunda fastslagen. Nu är det heller inte ovanligt att man gör stickprovsundersökningar, varigenom vissa företag kommer att belastas mer än andra. I dessa tider med mycket höga kostnader för näringslivet bör det inte i onödan bli fråga om uppgiftslämnande, då framtagningen ofta kostar företagen stora pengar. Det måste även hos den uppgiftskrävande myndigheten vara en broms mot att begära onödiga uppgifter om avgift skall utgå.

Starka motiv talar sålunda för att utredningen erhåller det i reservationen begärda tilläggsdirektivet att ersättningsfrågan bör utredas.

Motionen 601, med herr Hovhammar som första namn, har väckts av inte mindre än 17 riksdagsledamöter, representerande samtliga de tre oppositionspartierna, och jag ber att få yrka bifall till den vid

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa uppbörds-
frågor m. m.*

skatteutskottets betänkande fogade reservationen, som ansluter sig till motionen.

I detta anförande instämde herrar Eriksson i Bäckmora (c), Nordgren (m) och Söderström (m).

Herr JONASSON (c):

Herr talman! I motionen 607 har jag tillsammans med herrar Karl-Eric Norrby och Allan Gustafsson yrkat för det första att uppbördsterminerna för inbetalande av preliminär skatt senarelägges till tiden mellan den 15 och 25 skattemånaderna januari, mars, maj, juli, september och november samt för det andra att kvarstående skatt uppdelas i tre perioder och att inbetalning av denna skatt skall ske i månaderna februari, april och juni.

Det förhåller sig ju så, att många skattebetalare inte har skattepengar tillgängliga just när skatten skall betalas. Det gäller för pensionärerna, som i regel får sin pension den 16, och det gäller för dem som får mejerilikvider, men det gäller också för andra som har lönerna så lagda att de betalas strax efter periodens utgång. Skatten kan då inte erläggas av en hel del, och därför uppstår rest. Många människor betalar mellan den 15 och 25, när de då får sina pengar, men därvid måste de erlægga en restavgift. Vissa andra, som då inte kan betala, resonerar så här: När vi ändå befinner oss på rest, så kan vi vänta ytterligare.

Genom de åtgärder vi föreslagit i motionen skulle det alldeles säkert uppstå ett mindre antal restantier än för närvarande, men framför allt skulle myndigheterna få mindre besvär med att inkassera den här skatten. Detta är orsakerna till att vi vill ha en omläggning när det gäller den preliminära skatten.

När det sedan gäller restskatten, så har man ju samma spörsmål beträffande tiden i månaden. Men vi vet också att många har rätt stora restskatter, och då blir de svåra att klara kanske just därför att man också har preliminärskatten i mars och maj. Därför har vi föreslagit att den kvarstående skatten skulle uppdelas på tre perioder och få betalas dels i februari, dels i april, dels i juni.

Utskottet säger nu att sakliga skäl inte föreligger för att de som har B-skatt skall ha andra inbetalningsperioder än de som har A-skatt. Men av vad jag nyss sagt framgår ju att så inte är fallet. Det föreligger med andra ord skäl för ett ändrat system.

För dem som har jämna inkomster drar arbetsgivarna skatten direkt och betalar in efteråt — där är inte bekymren så stora. Men de som betalar B-skatt har ojämna inkomster, och de måste i regel vänta på olika likvider en längre tid.

Utskottet skriver att det av postala skäl är svårt att senarelägga skatteinbetalningarna. Man måste ta hänsyn till utbetalningen av pensioner och annat efter den 15 i uppbörds-månaderna. Det tycker jag inte är något starkt argument, eftersom det här inte kan röra sig om så särskilt många skattebetalare.

Vidare skriver utskottet att någon generell försening av skatteuppbörden med 10 dagar enligt utskottets mening inte kan komma i fråga av

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa uppboräds-
frågor m. m.*

statsfinansiella skäl. Jag tycker dock det är litet långsökt att göra gällande att staten sitter så trångt att man inte kan vänta några dagar på inbetalningen av skatt från dessa B-skattebetalare. Visserligen blir det en väntan, men vi måste ju å andra sidan också förstå de enskilda skattebetalarnas svårigheter.

I ett särskilt yttrande som fogats till skatteutskottets utlåtande har herr Eriksson i Bäckmora m. fl. visat litet större förståelse för behovet av en omläggning i detta fallet. Man skriver i yttrandet att frågan är komplicerad och att bl. a. de ekonomiska och administrativa effekterna först måste utredas, men man säger också att den pågående utredningen om "företagens uppgiftsplikt" kommer att kunna pröva möjligheterna att förbättra gällande ordning när det gäller uppborädsfrågorna.

Jag vill poängtera att detta är en praktisk och mycket angelägen fråga, som enkelt kan ordnas, och jag hoppas därför att nämnda utredning kommer att ta sig an problemet och ägna uppmärksamhet åt de svårigheter vi här har pekat på.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Av de fyra fem motioner som behandlas i förevarande utskottsutlåtande återstår det bara en enda hemställan i den borgerliga reservationen, och den skulle egentligen inte ha behandlats av skatteutskottet. Den avser nämligen ersättning för uppgiftsskyldigheter som företagarna fullgör till samhällets olika organ beträffande annat än vad som kan hänföras till skatterna.

Jag tillåter mig att här försöka rätta till den missuppfattning som torde råda hos många människor, nämligen att företagaren inte har någon ersättning för sitt arbete med uppboräden av källskatt och mervärdeskatt. Som ersättning för uppboräden av källskatt får företagaren behålla de avdragna skatterna ungefär en månad, vilket betyder att ränteinkomsterna för företagen per år kan beräknas till ungefär 300 miljoner kronor. När vi 1959 beslöt att införa allmän varuskatt, utgick till en början ingen ersättning för uppboräden av denna skatt, men de borgerliga och kommunisterna genomdrev 1960 ett beslut om att det skulle utgå viss ersättning till företagen för uppborädd av allmän varuskatt. Därvid erhöill företagarna i genomsnitt en ersättning på ungefär 160 kronor per år och företag som kompensation för den uppboräden.

När riksdagen 1968 beslöt att avskaffa varuskatten och i stället gå in för mervärdeskatt föreslog finansministern ingen ersättning till företagen för detta uppborädsarbete utan hänvisade i propositionen till att företagen fick kompensera sig för dessa kostnader på sedvanligt sätt genom prissättningen på varor och tjänster. Men som herr Magnusson i Borås framhållit kom vi ändå efter diskussion överens om i bevillningsutskottet att en viss kompensation var på sin plats, eftersom företagarna ju skulle mista den kompensation de haft när det gällde den allmänna varuskatten. Vi förlängde då redovisningsperioden – med 18 dagar sade herr Magnusson i Borås; jag tror det var 17, men det spelar ju inte så stor roll – och man kan uppboräda ränta i sammanlagt 35 dagar innan man behöver leverera in mervärdeskattebeloppet till statsverket. Det är en kompensa-

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa uppbor-
dsfrågor m. m.*

tion till företagen – det var vi helt överens om i bevillningsutskottet 1968 – som bör räcka till att täcka kostnaderna för mervärdeskattens uppbörd.

Då återstår i motionerna och i reservationsyrkandet enbart förslaget att ersätta företagen för annan uppgiftsskyldighet som de kan bli ålagda. Ibland sker detta branschvis, ibland sker det sticksprovvis, ibland gäller samma uppgiftsskyldighet för alla företagare eller enskilda fysiska personer. För vem uppgiftslämnandet har värde kan man aldrig exakt fastställa. Den enskilda människan eller det enskilda företaget kan tycka: "Just jag har inte någon fördel av det." Men när uppgifterna sammanställts och framför allt framlagts i den offentliga statistiken visar det sig att både samhället som sådant och den fysiska eller juridiska personen tjänar på att dessa uppgifter har inkommit till samhället.

Därför är det svårt att fastställa en ersättningsgrund eller ett ersättningsbelopp för uppgiftsskyldigheten. Det har också skatteutskottets majoritet tagit fasta på och avvisar alltså motionsyrkandet.

I den andra, litet kufiska motionen som herr Jonasson var uppe och talade för – det finns ett särskilt yttrande till utskottsbetänkandet om den – föreslås att man skulle medge B-skattebetalare längre inbetalningstid för resterande B-skatt. Från utskottets sida hävdar vi att alla skattebetalare – vare sig de har B-skatt eller inte – bör behandlas lika. Man skall inte vidta åtgärder som i och för sig kan uppmuntra till att det blir större belopp som kommer på restlängd.

Inbetalningsperioden för preliminärskatten vill herr Jonasson ha ändrad till tiden den 5 -- 25 i uppborrdsmånaderna. Utskottsmajoriteten har sagt sig att de som uppbär t. ex. mejerilikvider bara är ett fåtal av skattebetalarna i vårt land. Det är därför bättre att mejerierna ändrar sina utbetalningsperioder. När det gäller ändringen av uppborrdsterminerna säger vidare postverket ifrån att man inte vill ha utbetalningen av pensionerna och skatteuppbörden på samma dagar. Skulle uppborrdspe-rioden ändras bör utbetalningsdagarna för pensionen ändras.

Herr Jonasson undrade om det kunde vara så stor förlust att vänta på vissa skattepengar från ett litet antal människor. Ja, är det så att vi ändrar uppborrdstiderna, så kommer det att gälla alla skattebetalare, och då kommer det att röra sig om relativt stora belopp som samhället mister i inkomster.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Herr Kristenson kallar den här motionen för en kufisk motion. Jag vet inte varför. Men om man försöker lägga fram förslag som är praktiska att genomföra, så behöver de väl inte kallas kufiska för det? Det kan tänkas att man betraktar detta som kufiskt från byråkratisk sida.

Herr Kristenson säger också att större belopp skulle komma på restlängd. Det är ju för att inte få större belopp på restlängd som vi vill genomföra den här förändringen – det har jag försökt förklara här. Det är ju också tydligt och klart att så skall bli fallet.

När man vet att företagen, speciellt de små företagen, sitter trångt och

har det besvärligt bör man försöka hjälpa dem med att få skatten inbetalad under uppöbördssterminen. Det kan ju vara av intresse för det allmänna att så sker. Det tar tid med avräkningar och sådant eftersom man numera gått in för datasystem inom olika områden. Det är därför det också dröjer med mejerilikviderna eller andra produktavräkningar. För att klara det som är det allra svåraste finns det möjligheter för vederbörande, i varje fall på vissa håll, att begära förskott, men detta är ett krångligt system som ställer till en hel del merarbete. Kan man utan olägenhet få ett litet uppskov med skatten så vore det väl inget fel.

Alla bör behandlas lika, säger herr Kristenson. Det är alldeles riktigt. Men om denna fråga ses mot bakgrunden av den som herr Magnusson i Borås talade om, så skulle ju arbetsgivarna, om man senarelade skattebetalningen för alla, få behålla litet pengar ytterligare en tid och då kanske vi kunde lösa det ersättningsproblemet också.

Jag menar att man med god vilja kan ordna saker och ting, men med byråkrati och med ett alltför stelt uppträdande löser man inga problem.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 51 punkterna 2 och 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja — 150
Nej — 136

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 52 i anledning av motioner om skatt på utlandsturism.

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa regional-
politiska skatte-
frågor*

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 53 i anledning av motioner angående vissa regionalpolitiska skattefrågor.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:171 av herr Öhvall m. fl. (fp), vari hemställdt

1. att riksdagen uttalade att stödåtgärder borde inriktas på generella åtgärder ägnade att skapa ett företagsvänligt klimat, varvid borde övervägas bl. a. regional utjämning av priserna på bensin och olja, lindring av energiskatten samt andra differentieringar i skattehänseende som kunde främja Norrlands utveckling, samt

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att 1968 års lokaliseringsutredning fick i uppdrag att skyndsamt behandla frågan om ett regionalt slopande av den särskilda arbetsgivaravgiften.

motionen 1971:310 av herr Helén m. fl. (fp), vari hemställdt

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde, att företagsbeskattningsutredningen genom tilläggsdirektiv fick allsidigt utreda skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument,

2. att riksdagen uttalade, att stödåtgärder i större utsträckning borde ges en generell utformning som främjade ett företagsvänligt klimat i enlighet med i motionen 1971:446 angivna riktlinjer,

motionen 1971:598 av herr Hedlund m. fl. (c), vari hemställdt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla

1. om sådana åtgärder, att investeringsfonderna generellt fick användas för aktiv lokaliseringspolitik i lokaliseringsspolitiskt stödområde, varvid som villkor samtidigt skulle gälla att investeringarna under alla förhållanden till klart övervägande del måste tjäna den aktiva lokaliseringsspolitiken, samt

2. att vid fortsatt utredning om lokaliserings- och regionalpolitikens utformning borde prövas vidgad lokaliseringsspolitisk användning av skatteinstrumentet, avseende bl. a. direkta lättnader i den statliga inkomstskatten, elskatten och den allmänna arbetsgivaravgiften,

motionen 1971:628 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m), vari hemställdt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag angående differentierad beskattning av flytande bränsle i syfte att motverka olika priser på detta i olika delar av landet,

motionen 1971:1143 av herrar Stridsman (c) och Johansson i Holmgården (c), vari hemställdt att riksdagen beslutade att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande ett system med industrietableringsfonder i syfte att stimulera företagsetableringar i Norrlands inland i enlighet med vad som anförts i motionen.

- Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1971:171
  2. motionen 1971:310
  3. motionen 1971:598
  4. motionen 1971:628
  5. motionen 1971:1143.

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa regional-
politiska skatte-
frågor*

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Eriksson i Bäckmora (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1971:171, 1971:310, 1971:598, 1971:628 och 1971:1143 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en allsidig utredning av skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument,

2. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1971:171, 1971:310, 1971:598, 1971:628 och 1971:1143 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning av frågan om en differentiering i lokaliseringspolitiskt syfte av indirekta skatter och avgifter.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Vid detta skatteutskottets betänkande är fogad en reservation där vi reseranter begär att en allsidig utredning tillsätts för att utreda skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument.

De motioner som behandlas i det här betänkandet väcktes redan i början av året, men i en del fall har liknande motioner väckts senare och då i anledning av de speciella förhållanden som rått på arbetsmarknaden. Utskottet har emellertid i det här sammanhanget bara att behandla de förslag som vi inom oppositionen väckte vid årets början och som avser det mera långsiktiga perspektivet beträffande dessa frågor.

Motionerna går ut på att skattestimulanser skall användas för att skapa ett mera företagsvänligt klimat i de delar av landet där man vill åstadkomma en ökad sysselsättning. De fördyringar som framför allt drabbar Norrland till följd av de stora avstånden bör reduceras genom en utjämning av priserna på bl. a. bensin och olja samt genom en lindring då det gäller energibesiktningen. Herr Öhvall kommer att närmare redogöra för de synpunkter som därvidlag återfinnes i den i betänkandet behandlade motionen.

Folkpartiet har en partimotion vari det begärs att företagsbeskattningsutredningen genom tilläggsdirektiv får allsidigt utreda skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument samt att stödåtgärderna i större utsträckning bör ges en generell utformning som främjar ett företagsvänligt klimat inom stödområdet.

I centerpartiets partimotion begärs att investeringsfonderna generellt får utnyttjas för en aktiv lokaliseringspolitik och att skatteinstrumentet användes i sådan utsträckning att det stimulerar till lokalisering inom stödområdet.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa regional-
politiska skatte-
frågor*

I de här frågorna har folkpartiets och centerns ledamöter i utskottet, vilka står bakom reservationen, en gemensam uppfattning och härvidlag har partierna också tidigare redovisat en likartad uppfattning beträffande de åtgärder som bör vidtagas för att stimulera sysselsättningen och få i gång en bättre lokalisering.

Skatteförmåner tillsammans med andra åtgärder anser vi vara ett effektivt instrument som man bör prövas. Otvivelaktigt skulle intresset för filialbildningar ökas om man gav förmåner i skattehänscende. Filialbildning av företag i andra delar av landet kan ju ske mycket snabbt. Man kan alltså ordna förhållandena fortare, om man ger skatteförmåner och därigenom lockar företag att upprätta filialer i de delar av Norrland där det framför allt behövs sysselsättning.

Man kan med fog förmoda att lägre skattesats skulle innebära förmånen att betydligt snabbare få i gång verksamheter inom de områden där detta är önskvärt. Jag vill påpeka att det är angeläget att vi inte bara väntar och skjuter allting på framtiden, utan att vi bör se till att det sker någonting omedelbart. Läget är sådant att snabba åtgärder behövs för att icke önskvärda följdverkningar inte skall uppstå.

Jag har här pekat på en rad åtgärder som med fördel skulle kunna användas, och vi begär i reservationen 1 att dessa frågor utreds. Bristen på arbetstillfällen och en fortgående utflyttning från Norrland motiverar att frågan om skattesystemets användning som lokaliseringpolitiskt instrument skyndsamt utreds. Det är beklagligt att behöva konstatera att denna tanke, som tidigare förts fram från vår sida, aldrig har fått gehör. Systemet har prövats i andra länder med mycket stor framgång, men här verkar det som om det skulle vara alldeles omöjligt. Vill man inte ha någon lokalisering, eller försöker man på alla sätt fördröja den?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1, som är fogad till utskottets betänkande.

Herr SUNDKVIST (c):

Herr talman! Utskottsmajoriteten har i detta ärende — betänkande nr 53 från skatteutskottet — skrivit: "Riksdagen har under senare år i olika sammanhang konsekvent avvisat motionsyrkanden av innebörd att vissa regioner, verksamheter, varor eller tjänster bör ges särskilda skattesubventioner."

Denna skrivning betyder däremot inte att riksdagen har varit enig i sitt konsekventa avvisande. I strängt taget alla frågor som det här gäller har det förekommit reservationer från oppositionen, ofta enhälliga reservationer. Särskilt har detta varit fallet i den fråga vi nu behandlar, nämligen frågan om att ge skattelättnader för vissa regioner för att underlätta näringslivets lokalisering dit.

Herr Larsson i Umeå redogjorde för de motionskrav som har framställts. När centern väcker en partimotion, vari vi kräver att investeringsfonderna generellt skall kunna användas som ett aktivt lokaliseringpolitiskt medel, sker detta för att underlätta investeringar och utbyggnad av industrier inom lokaliseringsområdena. Vi vet att investeringsfonderna i dag är fria inom dessa områden, men den åtgärden är vidtagen med anledning av det konjunkturläge som för närvarande

råder. Vi menar att investeringsfonderna under vissa villkor bör släppas fria även generellt. Vi kräver också en utredning om hur vissa skattelättnader skall kunna genomföras för att underlätta den regionala verksamhet som vi vill se bedrivas – den lokaliseringsverksamhet på andra områden som vi i riksdagen arbetar för att få till stånd.

Att vi reser dessa krav är beroende på att den regionalpolitik och den lokaliseringsverksamhet som vi bedriver på annat sätt inte har lyckats särskilt väl eller i varje fall inte har lyckats tillräckligt väl. Orsakerna därtill är många.

Först slog man från regeringshåll under en mycket lång tidsperiod dövörat till och lyssnade inte till centerns krav på att man skulle sätta i gång en regional lokaliseringpolitisk verksamhet. De rent lokaliseringpolitiska åtgärder som kommit oss till del i form av lån och bidrag är givetvis bra, men de har inte visat sig vara tillräckliga. Kanske beror detta i stor utsträckning på att verksamheten kommit i gång för sent. Det var för sent att hejda den lavin som satts i gång från glesbygdsområdena mot de storstadscentra som vi har i landet. Vi bör pröva även andra vägar. Därför har vi i motion och reservation följt upp kravet på att försöka lösa problemet även skattelättnadsvägen inom de regioner där man nu har undersysselsättning.

Det är inte bara Sverige som har problem med att vissa regioner har undersysselsättning eller dåligt utvecklad arbetsmarknad. Det gäller även flertalet andra länder i Västeuropa. Men i många av de länder som har samma ekonomiska system som vi och följaktligen är direkt jämförbara med Sverige har man beträtt de vägar som vi här föreslår och backar upp i reservationen.

Som jag ser saken finns det alltså anledning att pröva även andra vägar för att söka nå fram till det mål vi har för regionpolitiken. Det finns anledning att utreda frågan om vi inte skulle kunna använda skatterna för att lösa lokaliseringsproblemen.

Jag yrkar bifall till reservationen 1.

I detta anförande instämde herr Eriksson i Bäckmora (c).

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Det är givetvis av stor betydelse för hela samhället att det skapas förutsättningar för företagsamhet inom det s. k. stödområdet, och då tänker man givetvis i första hand på Norrlandsproblemen.

En första åtgärd borde då bli att på något sätt försöka neutralisera de högre produktionskostnader som träffar företagsamheten på dessa mera avlägset belägna orter. Sälunda spelar givetvis transportkostnader, kommunikationerna över huvud taget, de olika avgifterna m. m. en stor roll i produktionslivet. Därför har riksdagen, som det redan tidigare sagts här i dag, vid ett flertal tillfällen haft att ta ställning till motioner, som har syftat till sådana lösningar som skulle leda fram till en utjämning av kostnadsläget för denna företagsamhet jämfört med den som är belägen inom de mera folkrika trakterna.

I dagens utskottsbetänkande behandlas sålunda bl. a. en motion från herr Petersson i Gäddvik m. fl. där man begär förslag till en differentie-

ring av beskattningen av flytande bränslen för att därmed skapa likställighet i priserna gentemot de centrala delarna av landet. En sådan utjämning torde vara möjlig att åstadkomma, om man vid införsel till de nordliga hamnarna hade en något lägre beskattning för att därigenom kompensera de höga transportkostnaderna till det inre av Norrland. Genom att man begränsar det lägre skatteuttaget till de nordliga hamnarna skulle dessa bränslen icke kunna säljas billigare i södra delen av landet, då transportkostnaderna hit ned skulle eliminera fördelen av de lägre skatterna vid Norrlandshamnarna.

Vidare borde det vara möjligt att så länge vi har kvar arbetsgivaravgiften inte utta den i det s. k. stödområdet. Också beträffande energiskatten skulle det vara motiverat att ha en lägre avgift i Norrland.

1968 års lokaliseringstudning har ju rätt ingående prövat möjligheterna att använda skattedifferenser, särskilt på det direkta beskattningsområdet. Givetvis är det angeläget att man icke genom en differentiering av skatten påverkar konkurrensförhållandena, och därför är det direkta skattesystemet mindre lämpat härför. Därför verkar det som om en differentiering av den indirekta beskattningen och de olika avgifterna – t. ex. arbetsgivaravgiften och energiskatten – är ett mer lämpat instrument för att utjämna Norrlands kostnadsproblem. Den av mig nämnda utredningen konstaterar att det är svårt att finna ett sådant behov av avskrivningsmöjligheter att de nuvarande icke skulle räcka till för ett nytt företag att konsolidera sig. Däremot anser utredningen att ett främjande av investeringarna kan vara en bra stimulans. Man menar emellertid att det kan ske genom en användning av investeringsfonderna. Dessa bör därför få användas fritt inom stödområdet även under högkonjunktur. Vi har också pekat på detta i vår reservation. Här finns säkerligen ett effektivt medel att stimulera till ökade investeringar i Norrland.

Utredningar tar ju ofta lång tid, och därför anser jag att det är bäst att nu koncentrera sig på de indirekta skatterna och avgifterna och så fort som möjligt försöka nå ett resultat. Jag tror att man därmed på ett effektivare sätt kan åstadkomma förbättringar i fråga om det vi nu begär.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Det är inte första gången som riksdagen har att behandla yrkanden som de vi har här i dag. Riksdagen har under senare år konsekvent avvisat yrkanden om att vissa regioner, verksamheter, varor och tjänster skall ges särskilda skattesubventioner. Vare sig det gällt åtgärder på arbetsmarknadsområdet, lokaliserings- eller miljöpolitik har riksdagen på förslag av bevillningsutskottet uttalat att dessa ändamål bättre främjas genom statliga bidrag.

Inte heller skatteutskottet vill vara med om någon regional differentiering av skattebestämmelserna. Vi säger att det klart strider mot principen att skatten bör vara konkurrensneutral. Det skulle dessutom i hög grad komplicera vår skattelagstiftning, och den tycker väl de flesta är nog komplicerad som den är, liksom den är svårtillämpad enligt mångas mening.

Lokaliseringsutredningen har sagt: "En sådan 'regional' skattepolitik är förenad med så stora komplikationer, att den redan ur tekniska synpunkter synes svår att genomföra. Vidare är möjligheterna till avskrivningar på anläggningstillgångar och nedskrivning av varulager samt avsättningar till investeringsfonder så stora, att beskattningen av ev. företagsvinster knappast är något av de största problemen vid lokalisering till stödområdet."

Motionärerna vill ju också ha temporära skatteförmåner vid nyinvesteringar i stödområdet. Om särskilda skatteförmåner för företag vid deras investeringar i stödområdet säger lokaliseringsutredningen: "En skattefördel av detta slag skulle kunna konstrueras så, att företaget fick rätt att använda obeskattade vinstmedel vid investeringar i vissa av statsmakterna bestämda regioner. Starka skäl synes kunna anföras för att skapa en sådan ordning. Då utredningen trots detta inte är beredd att föreslå åtgärder i denna riktning, är skälet helt enkelt det, att den anser det inte nödvändigt med dylika bestämmelser. Nuvarande bestämmelser om avsättning till och användning av investeringsfonder torde nämligen helt kunna tillgodose de syften en speciallagstiftning av ovan antydd art skulle främja. Under sådana förhållanden synes det onödigt att ytterligare komplicera vår skattelagstiftning med bestämmelser av angiven innebörd."

Det är alltså lokaliseringsutredningens syn på saken. Investeringsfonderna har ju också i praktiken använts på sådant sätt, och de är i dag, vilket kanske bör understrykas, i realiteten fria i stödområdet.

Då riksdagen har debatterat denna fråga så många gånger tidigare nöjer jag mig med detta. Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets betänkande.

Herr SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag ville bara helt kort vända mig mot det resonemang som herr Brandt för om att riksdagen tidigare har uttalat sig så konsekvent i denna fråga. Det som jag underströk i mitt inledningsanförande är att det är regeringspartiet som helt konsekvent har sagt ifrån om detta. Är det beroende på att man tycker att lokaliseringpolitiken och lokaliseringsverksamheten för närvarande är så bra att man inte behöver göra någonting åt dem, så är det klart att man har fullt fog för sitt ställningstagande. Jag gör inte precis den bedömningen.

När det sedan gäller det som lokaliseringsutredningen har sagt om att avskrivningsformerna är så pass goda att man kan avstå från att visa någon vinst så är det ju i och för sig inte speciellt på de områdena som vi här har krävt en utredning och krävt en differentiering, utan det är ju framför allt i fråga om elskatten och arbetsgivaravgiften, och de är såvitt jag förstår av mycket liten betydelse ur den synpunkt från vilken herr Brandt här citerar lokaliseringsutredningen.

Det finns alltså gott fog för att göra en utredning om hur en differentiering skulle verka och vilka möjligheter den skulle ha att ge resultat i lokaliseringsverksamheten.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa regional-
politiska skatte-
frågor*

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan förstå herr Sundkvists uppfattning i denna fråga. Men om herr Sundkvist skall vara kvar i skatteutskottet för framtiden och vi skall börja tillämpa de här principerna, då får herr Sundkvist se på svårigheter, verkliga svårigheter, att skapa en skattelagstiftning som vi vill ha så enkel och lättillämpad som möjligt. Det skulle bli nästan hopplöst för oss.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Jag kommer att begränsa mig till den del av utskottets betänkande som behandlar motion 1143, väckt av oss centerpartister från Norrbotten. I motionen har vi tagit upp frågan om att nya stödformer bör utredas som kan stimulera etablering av bl. a. filialföretag i det inre stödområdet. Om man ser på det hittills uppnådda resultatet av lokaliseringspolitiken under försöksperioden för Norrlands inlands del, så finner man att det är mycket magert. Intresset för industrietableringar har varit dåligt. Så långt man nu kan bedöma måste nya arbetstillfällen snabbt skapas inom just industrisektorn om man på ett avgörande sätt skall klara upp sysselsättningsproblemet i Norrlands inland. Det är klart att det finns andra näringsgrenar också, men jag skall inte gå in på dem i detta sammanhang.

Vi vet ju att om vi inte får en snabb stabilisering av sysselsättningsmöjligheterna så riskerar vi att stora delar av inlandet rasar ihop. Det är just med utgångspunkt häri som vi har väckt vår motion, där vi har betonat att man måste tillgripa nya stödformer utöver dem vi har i dag för att få företag utanför stödområdet att flytta in till inre stödområdet.

Vi har i motionen föreslagit ett system med industrietableringsfonder – liknande investeringsfonderna – men att reglerna för avsättning till industrietableringsfonder skall vara förmånligare än vad som gäller för investeringsfonderna.

Med detta förslag har vi motionärer inte uteslutit att investeringsfonderna även i fortsättningen i största möjliga omfattning används i lokaliseringspolitiskt syfte. Skatteutskottets socialdemokratiska majoritet vill inte biträda vårt krav på en utredning om speciella industrietableringsfonder för Norrlands inland. Utskottet menar att nuvarande bestämmelser om avsättning till och användning av investeringsfondsmedel tillgodoser de syften som en sådan speciallagstiftning skulle kunna främja. Jag vill med anledning härav säga att det måste vara ett ställningstagande från utskottsmajoritetens sida som inte är grundat på de verkliga förhållandena.

Utskottsordföranden sade nyss här i talarstolen att det inte är första gången vi diskuterar de motioner som behandlas i skatteutskottets betänkande nr 53. Vad beträffar motionen 1143 kan jag säga till skatteutskottets ordförande att detta är första gången som denna har behandlats i skatteutskottet. Den motionen har väckts helt enkelt därför att vi har sett att utvecklingen i Norrlands inland är sådan, att extraordinära åtgärder måste vidtas innan det slutar med en katastrof.

Utskottets ordförande citerade lokaliseringsutredningen. Han tycker tydligt att de nuvarande bestämmelserna om avsättning till och

användning av investeringsfonderna på ett så avgörande sätt skulle tillgodose de krav som vi framfört i motionen, att motioner i stil med den vi har väckt inte skulle behövas. Det har emellertid nu visat sig att det inte räcker med dessa bestämmelser. Jag behöver bara citera vad länsstyrelsen i Norrbotten har sagt i Länsprogram 70 – och detta korta citat skulle jag vilja att utskottets ordförande särskilt noga lyssnade på:

”Enligt länsstyrelsen/planeringsrådets uppfattning bör änyo övervägas utredning av olika slag av skatteteknisk medelsanvändning i regionalpolitiskt syfte, t. ex. skattefri avsättning till regionalpolitiska investeringsfonder och speciella avskrivningsregler gällande i första hand investeringar inom det inre stödområdet. Syftet därmed skulle vara att stimulera företag utanför stödområdet att göra investeringar i länet.”

Jag tycker att andemeningen i detta citat är helt i linje med de tankegångar som vi fört fram i motionen 1143. Just för inre stödområdet måste man skapa nya instrument utöver de möjligheter investeringsfonderna ger i dag, om vi över huvud taget skall kunna räkna med en ytterligare – ja, ”ytterligare” är kanske inte det rätta ordet, eftersom vi ju knappt fått någon del härav – investeringar inom stödområdet, speciellt inom det inre stödområdet.

Nu fordras det snabba åtgärder för att skapa ny sysselsättning i inre stödområdet. Den effektivaste formen härför är etableringar av filialföretag.

Jag kan också nämna att länsstyrelsen i Norrbottens län har sagt att man inom de närmaste två åren måste få minst 2 000 nya arbetstillfällen i länet, och de måste skapas inom industrisektorn dels genom etablering av filialföretag, dels genom statliga industricentra. Beträffande det sistnämnda alternativet vet vi att resultatet hittills är tämligen magert. Därför står hoppet till filialföretagen.

Beträffande inre stödområdet har länsstyrelsen föreslagit – jag skall inte räkna upp orterna – att sammantaget 1 200 nya arbetstillfällen snabbt måste skapas. Jag vet inte på vilket sätt vi skall kunna få fram dessa nya sysselsättningstillfällen, om inte genom att skapa nya stödformer som verkligen stimulerar till etablering. De saknas tyvärr i dag.

Jag vill just med utgångspunkt i detta säga att den argumentering som lokaliseringstudien har anfört – att det räcker med investeringsfonderna – och som här har citerats av bl. a. utskottets ordförande inte håller i dag vad gäller inre stödområdet. Det är därför man ställer frågan: Varför sker inga industrietableringar? Om dessa fonder verkligen är så bra att de täcker behovet, varför sker då inga etableringar i Norrlands inland? Svara på det, herr utskottsordförande!

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1 vid skatteutskottets betänkande.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Utskottets talesman herr Brandt avfärdade förslagen om generella åtgärder med en axelryckning. Riksdagen hade behandlat de här ärendena vid flera tillfällen, sade han. Men det förhållandet att den socialdemokratiska majoriteten avvisar förslag kan ju inte betyda att vi skall avstå från att upprepa dem så länge som vi tror att förslagen är riktiga.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vissa regional-
politiska skatte-
frågor*

Redan under allmänna motionstiden i januari väckte jag och några partikamrater en motion där vi yrkade på generella åtgärder i regionalpolitiskt syfte. Vi begärde att riksdagen skulle uttala att regionala stödåtgärder av generell natur bör sättas in för att skapa ett företagsvänligt klimat. Vi hävdar att företagsbetingelserna måste förbättras i norr, om vi skall mena allvar med lokaliseringpolitiken.

Vi anförde att man bl. a. bör överväga en regional utjämning av priserna på bensin och oljor, lindring av energiskatten och andra differentieringar i skattehänseende som kan främja framför allt Norrlands utveckling. Vi yrkade också på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära att 1968 års lokaliseringsutredning skulle få i uppdrag att skyndsamt behandla frågorna om ett regionalt slopande av den särskilda arbetsgivaravgiften.

Anledningen är givetvis att vi har upptäckt att de hittills vidtagna åtgärderna har varit otillräckliga. Sysselsättningsfrågorna i norra delarna av landet måste lösas. Det är nödvändigt att bygga på den ekonomiska stimulansen och att det sätts in åtgärder av en sådan omfattning att näringsstrukturen förbättras.

Här har sagts tidigare – och det framgår av ett flertal utredningar – att skatteinstrumentet används i flera industriländer. Varför skulle inte vi i vårt land kunna pröva det inslaget också? På sikt är säkert en stimulans av det här slaget den billigaste åtgärden för samhället. Fler och fler tycks också stämma in i denna kör. Jag vill hänvisa till att dessa förslag om skatteinstrumentet finns med – såvitt jag vet nu för första gången – just i de åtgärdsförslag som avlämnats från Norrbottens län.

Herr talman! Jag är inte övertygad om att den argumentering som utskottsmajoriteten har presterat i detta utskottsbetänkande är riktig. Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1 vid skatteutskottets betänkande nr 53.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Att socialdemokraterna avslår ett yrkande kan inte bli anledning för andra att avstå från att yrka vidare, säger herr Öhvall. Nej, självfallet inte! Jag har aldrig syftat till det med mitt anförande. Jag motiverade kort och gott utskottets avslagsyrkande och även mitt eget. Riksdagen har ju flera gånger tidigare debatterat denna fråga, och även lokaliseringsutredningen har sagt sin uppfattning. Med hänsyn därtill ansåg jag mig inte böra ta upp kammarens tid med någon längre debatt. Samma är väl också anledningen till att vi har skrivit så kortfattat i utskottets betänkande.

Vidare säger herr Stridsman: Varför sker det inga investeringar i stödområdet? Det beror naturligtvis på många omständigheter som vi inte kan diskutera här, men inte tror jag att det beror på beskattningen. Ett företag måste ändå ge vinst innan det beskattas, och det dröjer väl åtskillig tid i inledningsskedet innan det blir några bekymmer med den saken. Jag tror inte alls att det spelar den roll som herr Stridsman vill göra gällande, utan det är andra omständigheter som man får brottas med på annat sätt för att i stödområdet skapa industrier och investeringar som vi alla är intresserade av.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Jag kan be herr Brandt om ursäkt om jag har rubbat tidsplaneringen för honom och enligt hans mening upphållit kammaren alltför länge. Men vi som lever mitt uppe i denna problematik med undersysselsättning i Norrland finner dessa frågor betydelsefulla.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! I motionen har vi syftat just på de större företagen som finns utanför stödområdet i dag. Vi vill försöka få dessa större företag att genom filialföretag etablera sig inom det inre stödområdet.

Vi har fått företag som L M Ericsson, ASEA, SAAB och Scania till Norrbotten. Det är inte fråga om att inte dessa företag ger vinst. Dessa företag har stora vinster, och det finns säkert en mängd andra företag, t. ex. de börsnoterade, som ger stora vinster. Vad är det som skulle hindra – om man fick speciella stimulansvillkor – att man försökte stimulera dessa företag att etablera filialenheter inom det inre stödområdet? Vårt förslag om skapande av speciella industrietableringsfonder avser just detta. Utskottets ordförande har ännu inte svarat på frågan varför han tror att det räcker med de nuvarande investeringsfonderna. Vårt förslag med industrietableringsfonder speciellt för det inre stödområdet skulle ge ett bättre resultat.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag har inte klandrat herr Öhvall för hans deltagande i debatten – han höll inte något längre anförande än vad jag gjorde – men jag ville förklara varför jag inte anförde någon längre motivering. Anledningen var alltså att vi tidigare har debatterat denna fråga, varvid vi redogjort för utskottets syn. Det var inte något klander mot dem som har deltagit i debatten här.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. samt 3:o) reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Larsson i Umeå begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 53 antar reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

Beskattningen av fiskare

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja	—	114
Nej	—	36
Avstår	—	134

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 53 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja	—	152
Nej	—	131
Avstår	—	1

Herr *Helén* (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

§ 16 Beskattningen av fiskare

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 54 i anledning av motioner angående beskattningen av fiskare.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:40 av herrar Åberg (fp) och Petersson i Röstånga (fp), vari hemstälts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning i syfte att uppnå skattelättnader för fiskare som utövade sin verksamhet på avlägsna fiskeplatser,

motionen 1971:593 av herr Elmstedt m. fl. (c, fp), vari hemstälts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde snabba åtgärder i syfte att uppnå sådan utformning av bestämmelserna angående inkomstbeskattningen för svenska fiskare att de blev i överensstämmelse med de regler som gällde i Norge.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:40
2. motionen 1971:593.

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

---

*Beskattningen
av fiskare*

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1971:40 och 1971:593 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde skyndsamt utredning i syfte att uppnå skattelättnader för fiskare som utövade sin verksamhet på avlägsna fiskeplatser.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 54 behandlas motioner, i vilka begärs en utredning i vad gäller beskattning av fiskare som utövar sin verksamhet på avlägsna fiskeplatser. Motionärerna – från folkpartiet och centern – vill att man skall jämföra de här fiskarna i beskattningshänseende med sjömännen, som man redan har särskilda skatteskalor för.

De skäl som gäller för sjömän som arbetar på fartyg i fjärrfart är likartade med de skäl som fiskare med fog kan åberopa då de bedriver sitt fiske på avlägsna fiskeplatser. Lika litet som sjömännen kan fiskarna – i och med att de befinner sig ute på sjön, avlägset från hemmet – utnyttja de förmåner från samhället som vi andra medborgare, som har vår vistelse i land, dagligdags kan tillgodogöra oss. Våra grannländer behandlar sin fiskarbefolkning efter särskilda regler, och vi borde även här i Sverige kunna medge sådana förmåner.

Motionärerna, liksom reservanterna i utskottet, begär en utredning för att få frågan allsidigt belyst. Har man i det ena fallet funnit det riktigt att kompensera en yrkesgrupp för den förlust av förmåner som dess medlemmar åsamkas genom att de ligger borta från hemmet, bör man ju ge en annan yrkeskår, som arbetar under samma eller liknande förhållanden, samma behandling i skattehänseende. De fiskare som arbetar i avlägsna fiskevatten bör därför enligt vår uppfattning ges samma behandling som yrkesgruppen sjömän.

Utskottsmajoriteten hänvisar till det direkta stöd som ges näringsgrenen och menar att det är till fyllest. Vi har väldigt svårt att förstå majoritetens uttalande här. Varken motionärerna eller reservanterna begär ju ett stöd till näringen, utan vi önskar att den enskilde medborgaren, som går miste om samhällets förmåner i viss utsträckning, skall få en rättvis behandling i skattehänseende – en kompensation genom lägre skatt. Vi har principiellt redan tagit fasta på detta när det gäller sjömansskatten, men när det alltså rör fiskarna kan man inte göra det. Utskottsmajoriteten hänvisar till att näringen får ett ekonomiskt stöd – men det är en helt annan sak. Vi stöder många näringar, men här gäller det den enskilda individens förhållande – den nytta han som medborgare kan dra av samhällets service. Den minskade service han åtnjuter skulle således kompenseras i skattehänseende.

Den principen är fastslagen. När utskottsmajoriteten kryper undan

med att resonera om att näringen får sitt stöd och sitt bidrag är detta något helt annat än de krav motionärerna och reservanterna har framfört.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till urskottets betänkande.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Som jag ser det gäller det här ärendet ytterst om en grupp i samhället – i detta fall yrkesfiskare – skall vara beroende av vad vissa lokala prövningsnämnder anser eller om man skall utreda om inte fiskarna, som ju tvingas utföra sin verksamhet på avlägsna fiskeplatser, bör behandlas lika oavsett var de är mantalsskrivna. Det borde inte vara någon större svårighet att finna att det senare alternativet är att föredra, speciellt som det inte förändrar någonting i praktiken för den här yrkeskåren och inte heller påverkar statsbudgeten mer än nuvarande regler gör. Ett bifall till reservationen, som är fogad till betänkandet, kan undanröja en nu rådande orättvisa och ett stort osäkerhetstillstånd.

Jag ber att med detta få yrka bifall till reservationen.

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Den svenska skattelagstiftningen innehåller vissa särskilda bestämmelser för beskattning av sjömän, och de har tillkommit därför att sjömän inte på samma sätt som vi andra har möjlighet att utnyttja de sociala anordningar som vi har tillgång till. Genom det beslut som 1970 års riksdag fattade har vissa förenklingar införts när det gäller administrationen av sjömansskatten. Men ett antal fiskare bedriver också regelmässigt fiske bortom den linje som i sjömansskattehänseende bildar gräns mellan när- och fjärrfart.

I vår reservation begärs en utredning i syfte att få till stånd skattelättnader även när det gäller fiskarna, och såsom vi ser det vore det orättvist om man inte skapar likställighet mellan de här yrkeskategorierna. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Reservanterna har med anledning av motioner om lättnader i beskattningen av fiskare framhållit att vissa fiskare, som fiskar bortom en viss gräns, icke skulle kunna dra nytta av samhällets service i form av sociala och andra förmåner och därför i beskattningshänseende borde likställas med sjömän i när- och fjärrfart.

Om riksdagen på dessa grunder skulle bifalla utredningsyrkandet förmodar jag att man borde ta med en mängd andra yrkesgrupper, som kanske mer än fiskarna är borta från landet under stora delar av året – långtradarchaufförer, busschaufförer, alla som jobbar inom turistnäringen osv. Fiskarnas situation är inte jämförbar med sjömannens. Enligt de bestämmelser som utfärdats av fiskarnas egna organisationer får man bara fiska ett visst antal dagar i veckan, man får bara fiska till sig en viss ranson och sedan måste man gå till någon hamn för att försälja fångsten

– i regel antingen i Danmark eller i Sverige. Bortavaron blir alltså aldrig så lång som perioderna för sjömän.

Men om fiskarna kan påvisa att de har onormalt höga omkostnader för inkomsternas förvärvande har tidigare prövningsnämnderna kunnat fastställa ett avdrag som beviljas fiskarna. Det har vid den senaste taxeringen av prövningsnämnden i Göteborgs och Bohus län fastställts till 550 kronor. Man skall därvidlag bara "göra troligt" att man har utgifter.

Sedan kan fiskarna få utnyttja ett 10-procentigt värdeminskningsavdrag på anskaffningskostnaderna för skrov, motor och annan fast utrustning. Det är också en fördel.

Vidare är fiskarna, i den mån de köper proviant i Sverige, befriade från mervärdeskatten. Det betyder alltså att de köper sin proviant 17,65 procent billigare än de matvaror eller livsmedel som konsumeras inom landet.

Riksdagen har för innevarande budgetår anslagit sammanlagt 30 miljoner i stöd till fiskerinäringen på olika områden.

Är det nu så att det förekommer större merkostnader än som motsvaras av det avdrag som prövningsnämnden i Göteborgs och Bohus län fastställt till 550 kronor, så finns det möjligheter för fiskarnas organisationer att i fortsättningen hos riksskatteverket visa fram dessa faktiska kostnader och därefter på administrativ väg få ett högre omkostnadsavdrag fastställt.

Det föreligger alltså inga sakliga skäl som talar för att man skulle sätta i gång en utredning enbart för denna yrkesgrupp. Jag tycker inte heller att det gör det när det gäller andra yrkesgrupper, eftersom riksdagen i princip vill ha lika beskattning av alla yrkeskategorier.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var en direkt felsägning, förmodar jag, av herr Kristenson då han sade att fiskarna köper sina livsmedel 17,65 procent billigare än andra. Vi har ändå fortfarande bara 15 procent i moms, så för varje krona betalar vi 15 procent i moms. Tillägget 17,65, som vi har för att nå det resultatet, är ett omräkningstal och inte en skatt.

Herr Kristenson talade om sjömän och fiskare och sade att fiskarna kan minsann komma hem och behöver inte ligga ute som sjömännen gör. Men ligger man på avlägsna fiskeplatser – t. ex. vid Island – är det inte så förfärligt lätt att fara hem på eftermiddagen och vara hos familjen, utan det rör sig om stora avstånd. Både motionärerna och vi reservanter har också sagt att det gäller fiskare som fiskar på avlägsna fiskeplatser – det är inte fråga om dem som fiskar utanför stugan.

Herr Kristenson återopade vilka förmåner fiskarna skulle ha när det gäller att få göra avdrag för omkostnader. Ja, dessa möjligheter har ju alla medborgare. Har man omkostnader för intäkternas förvärvande har man rätt att göra avdrag och få detta provat. Det är inget speciellt som gäller för fiskarna eller någon särskild förmån som de har fått, utan det är en rättighet som varje svensk medborgare har.

Nej, frågan gäller om man skall jämföra fiskare som ligger långt borta från hemmet med sjömän och få en lättnad i beskattningen för dem, och den gäller inte de helt andra saker som herr Kristenson här talade om.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Beskattningen
av fiskare*

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag minns ett omdöme om det svenska skattesystemet, som jag för något år sedan hörde en känd skatteexpert och utredningsman föreläsa. När ett förslag som han arbetade med utsattes för kritik på grund av dess bristande konsekvens såg han mycket förvånad ut och sade: "När det inte finns någon konsekvens någon annanstans i skattesystemet, varför skulle det då finnas just här?"

I dag behandlar vi ett avsnitt av skattesystemet, där jag tror att bristen på konsekvens är osedvanligt uppenbar. Det är ju inte så, herr Kristenson, att vi diskuterar huruvida vi i skattesystemet skall införa ett undantag från de huvudregler som gäller för de flesta medborgare, utan frågan är om vi skall ta bort ett undantag från undantaget. Vi har alltså här en grupp människor som färdas på sjön och som därför att de bedriver sitt arbete långt borta från hemmet och fäderneslandet har fått en kompensering för att de inte fullt ut kan begagna sig av alla de nyttigheter som landet annars erbjuder. Men en enda kategori av dessa som färdas och arbetar på sjön har tagits undan från undantaget. Ingen har kommit på idén att dela in personalkategorierna i annan sjöfart och exempelvis säga att maskinister skall erlägga sjömansskatt men inte intendenturpersonal. Man får syssla med vad som helst på sjön och ändå sjömansbeskattas, förutsatt att man inte sysslar med fiske. Det är det enda man inte får göra, om man vill erlägga sjömansskatt. Man kan i övrigt ha helt jämförbara förhållanden, vara borta lika länge och färdas precis lika långt, man behandlas ändå på annat sätt bara därför att man fiskar när man befinner sig på sjön. Motionärer och reservanter har tyckt att vi äntligen borde kunna ta bort detta undantag från undantaget.

Sedan vill jag understryka vad herr Larsson i Umeå sade, nämligen att här är det verkligen inte fråga om näringspolitik. Ingen har kommit på idén att kalla sjömansskatten för ett led i stödet åt rederinäringen. Det är inte så. Det är i stället de enskilda sjömännen som vi har försökt skapa rättvisa åt genom sjömansskatten. Om rederinäringen skall ha stöd, så skall den ha det på annat sätt — liksom fiskerinäringen. Det är visserligen sant att en fiskare ofta äger en del i den båt han färdas med och varifrån han fiskar, men det gäller i mycket hög grad även annat sjöfarande folk. Partrederiet är en vanlig företagsform i den mindre sjöfarten. Men om en ombordanställd råkar vara delägare i sitt fartyg diskvalificeras han inte från sjömansskatt på sin lön fördenskull. Fiskare diskvalificeras däremot. Det är faktiskt mycket svårt att förstå varför. Historiskt kan vi förstå det, därför att när man på sin tid diskuterade och småningom införde den s. k. sjömansskatten hade fisket i mycket mindre utsträckning än i dag karaktären av långfararyrke. Det har blivit en annan karaktär på det fiske som vi alljämt har kvar; det har kommit att mera närma sig den mindre sjöfarten.

Visst kan fiskaren gå till Danmark, när han har fått sin fångstranson full. Det händer också ofta att han går till Skottland — hellre än att bli liggande uppe vid Island, som någon sade. Fiskaren kan vara borta precis lika länge som de sjömän som går i inte alltför avlägsen fart men som har förmånen att beskattas enligt sjömansskattereglerna.

Herr talman! Jag kan inte finna annat än att både konsekvens och

rättvisa kräver att fiskare i skattehänseende behandlas exakt på samma sätt som andra människor, som färdas och arbetar på havet, och därför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Beskattningen
av fiskare*

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Varken herr Larsson i Umeå eller herr Carlshamre har här kunnat ange vad det är för speciell social eller annan samhällsservice som fiskarna -- till skillnad från långtradarchaufförer, flygpersonal, entreprenadarbetare, reparatörer eller skogsarbetare, som kan ligga borta veckotal, och andra liknande yrkeskategorier -- inte kan utnyttja.

Vidare har det sagts att det finns en likhet mellan sjömän och sådana fiskare som bedriver sitt fiske på avlägsna vatten; herr Larsson och herr Carlshamre nämnde i sammanhanget Island. Ni är väl inte så okunniga att ni inte vet att det i dag knappt finns islandssill att köpa i svenska affärer? Det finns inte sill att dra upp ur havet uppe i de isländska fiskevattnen ens för de isländska fiskarna. De svenska fiskarna är inte så dumma i sin yrkesutövning att de går dit upp och tillbaka igen med tomma båtar. De fiskare från Västkusten som i dag bedriver fiske på avlägsna fiskevatten är långafiskarna, som i två femveckorsperioder går ut till Shetland eller Rockall och fiskar långa. Det är de verkliga långvägsfiskare vi har kvar i vårt land: vi har inga som fiskar upp vid Island. Det finns, om jag är rätt underrättad, några fiskebåtar från Österjön som går upp till Lofoten och under några veckor på våren fiskar lax i de norska fjordarna, men hur många det rör sig om har jag ingen uppfattning om.

Det finns alltså inga sakliga skäl att behandla fiskarna som en särskild yrkesgrupp i beskattningshänseende, när man inte i utredningskravet tar med också andra grupper som inte heller alltid, varje dag hela året om, kan utnyttja sociala och andra förmåner som samhället ställer till medborgarnas förfogande.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Bevisbördan åvilar väl här egentligen herr Kristenson. Vad det gäller att bevisa är int4e att det är någonting som skiljer fiskare från långtradarchaufförer utan att det är någonting som skiljer fiskare från andra sjömän. Det är det frågan gäller. Vi har inte hävdatt att det är någon likhet mellan fiskare och sjömän -- det är en identitet: en fiskare är en sjöman. På samma sätt som en maskinist eller en kock ombord är en sjöman, är en fiskare en sjöman: han utför sitt arbete på havet. Det är det det gäller, och herr Kristenson skall bevisa för mig att det inte finns någon likhet mellan sjömän och fiskare i arbetsförhållandena.

Sedan kan jag säga att jag i och för sig skulle kunna tänka mig att det kan vara skäl att pröva om inte andra människor som har en mycket svag anknytning till hemlandet, som sällan har tillfälle att vara hemma och utnyttja den service som finns, på något sätt skattevägen borde kompenseras för detta.

Men man skall komma ihåg att just de kategorier som herr Kristenson nämner, de mycket resande människorna, faktiskt har ett annat skattesystem. Sådana människor reser nämligen på traktamenten, och traktamenten är helt avdragsgilla vid beskattningen. En fiskare får i

49

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Beskattningen av
fiskare*

Göteborgs och Bohus län, som herr Kristenson så riktigt upplyste, tillgodoräkna sig ett slags traktamente skattefritt på 550 kronor om året. Låt oss säga att det är ett rimligt och normalt traktamente för på sin höjd tio dagar. Men det får han för hela året. Även där är det alltså en skillnad.

Men vad frågan gäller är alltså: På vilket sätt är en fiskare i sin gärning och sin vistelse på havet annorlunda ställd än en sjöman som utträttat ett annat slags jobb? Man kan mycket väl, herr Kristenson, komma i ett läge då vi ombord i våra fiskefartyg, stora, moderna fiskefartyg, kommer att ha personal som är uteslutande sjömän, som inte sysslar med upptagandet av fisk ur havet utan som sysslar med fartygets skötsel och navigation. Är de inte heller sjömän därför att den båt de färdas med råkar syssla med fiske? Vi skiljer inte på tankbåtar och torrlastfartyg i det här avseendet; det är bara fiskebåtar som särbehandlas. Det är därför som jag menar att bevisbördan i det här fallet åvilar herr Kristenson.

Vad är det som gör att under i övrigt helt jämförbara förhållanden - och det är bara dem vi talar om; vi talar endast om de fiskare som har sådana förhållanden när det gäller avstånd och bortovarons längd som sjömän - en fiskare skall behandlas annorlunda än en annan sjöman?

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Om bevisbördan ligger på mig eller på herr Carlshamre kan vi kanske göra upp efteråt. Han stöder ändå en reservation, som vill göra avsteg från nu gällande regler, och då brukar det vara kutym här i riksdagen att den som vill göra det också skall dra fram bevis för att man bör förändra den gällande lagstiftningen.

Men oavsett vem som har bevisbördan tycker jag att det ändå är en kolossalt stor skillnad mellan framför allt sjömän anställda i fjärrfart, som är borta från Sverige under långa tider, och fiskare som bara är borta från hemlandet under mycket korta perioder. Men om vi går mot en sådan utveckling att vi får exempelvis moderfartyg för svenska västkustfiskare, som är placerade i Nordsjön och som tar emot fångster och vidarebehandlar dem ombord, och liksom de ryska moderfartygen ligger ute i fem sex månader kanske upp till ett år, då är jag mycket väl beredd att instämma i att de som arbetar på sådana fartyg bör likställas med sjömän i skattehänseende.

Jag kan inte finna att en yrkesgrupp, bara för att man har ett gungande däck under fötterna att arbeta på, i beskattningshänseende skall särställas jämfört med andra yrkesgrupper i vårt land, som också har kanske t. o. m. längre bortovaroperioder från hemlandet än vad fiskarna har. Det finns alltså inga sakliga argument för att vi skall bifalla reservationens hemställan.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristenson skall inte missuppfatta situationen. Ingen har föreslagit att vi skall avskaffa sjömansskatten för sjömän i fjärrfart. Det behövs ingen argumentation, de har sådana förhållanden att sjömansskatten är motiverad. Det enda som har yrkats är att en annan kategori sjömän i den mån de har samma förhållanden som andra sjömän skall behandlas lika. Går de hemma i skärgården skall de inte ha någon

sjömansskatt. Ingen har begärt det.

Endast i den mån de har samma förhållanden vad gäller avstånd och bortovaro som de kategorier av sjömän som har förmånen att ha sjömansskatt, skulle fiskarna också ha det. Något annat har inte någon människa begärt.

Detta är inte — som jag kan se det i varje fall — att yrka något undantag för en speciell kategori yrkesmän från normala skatteregler, utan att göra slut på ett undantag från undantaget. Det är helt enkelt att få fiskare definierade som sjömän, vilket de är, inte därför att däckets gungar, herr Kristenson, utan därför att vissa grupper fiskare — det må nu vara ett litet antal än så länge — har alldeles samma förhållanden i sitt arbete som andra sjömän.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Vad vi har begärt är att få en utredning — vi har inget färdigt förslag, och den här frågan tarvar naturligtvis utredning. Vi vill jämföra dessa fiskare med sjömän, och jag vill påminna herr Kristenson om att när vi i bevillningsutskottet tog propositionen om särskild skatt för sjömän var motivet att de inte kunde utnyttja de fördelar som samhället ger de människor som är hemma. Och är det så att fiskarna ligger borta gäller samma förhållanden för dem.

Nu säger herr Kristenson att det där med Island var förfärligt egendomligt, där finns ju ingen sill kvar. Men vi vet i varje fall inte hur länge det är så och hur fisken kommer att gå ute i Atlanten, och om inte fiskarna ligger borta långt från hemmet på avlägsna fiskeplatser så finns det inget motiv för att de skall få en särskild skatteskala — det är ju villkoret. Man får hålla det klart, och det gäller en utredning.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Umeå begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Umeå begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 145
Nej -- 128
Avstår -- 2

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

Besiktningen av
fiskare

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Resultatutjämnning
vid beskattningen
m. m.*

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 55 i anledning av motioner angående resultatutjämnning vid beskattningen m. m.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:235 av herr Josefson i Arrie m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde tilläggsdirektiv till den pågående utredningen om företagsbeskattningen i fråga om införande av rätt till öppen resultatutjämnning genom en kontometod, i enlighet med vad som anförts i motionen,

motionen 1971:305 av herr Ericsson i Åtvidaberg m. fl. (fp, c), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag om införande av generellt kontosystem (investeringskonto) vid beskattningen i enlighet med vad i motionen anförts,

motionen 1971:316 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning av frågan om inkomstutjämnning för konstnärer,

motionen 1971:615 av herr Magnusson i Borås m. fl. (m, c, fp), vari hemställdes, att riksdagen

1. skulle anta

a) i motionen framlagt förslag till förordning angående ändring i förordningen (1960:63) om rätt till förlustutjämnning vid taxering för inkomst,

b) i motionen framlagt förslag till förordning om rätt till utjämnning i vissa fall av statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde skyndsamt utredning om möjligheterna till en fullständig resultatutjämnning, varvid i första hand borde prövas frågan om resultatutjämnning genom den s. k. kontometoden, och att förslag i detta syfte snarast förelades riksdagen.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:235
2. motionen 1971:305
3. motionen 1971:316
4. motionen 1971:615.

Reservationer hade avgivits

1. *beträffande ändringar i förordningen om förlustutjämnning* av herrar Magnusson i Borås (m), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c), vilka ansett att utskottet under punkten 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:615 i denna del skulle anta det vid motionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen (1960:63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst,

2. *beträffande progressionsutjämning*

av herrar Magnusson i Borås (m), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c) och Hörberg (fp), vilka ansett att utskottet under punkten 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:615 i denna del skulle anta det vid motionen fogade förslaget till förordning om rätt till utjämning i vissa fall av *statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning*,

3. *beträffande allmän öppen resultatutjämning*

av herrar Magnusson i Borås (m), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c), vilka ansett att utskottet under punkterna 1-4 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av följande motioner, nämligen 1. 1971:235, 2. 1971:305, 3. 1971:316, 4. 1971:615 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde skyndsamt utredning i syfte att genomföra en allmän öppen resultatutjämning genom en kontometod.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Olof Johansson i Stockholm (c) och Björk i Gävle (c).

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Vi har under flera år begärt vissa ändringar i förlustutjämningsförordningen av år 1960. En av de allra viktigaste ändringarna skulle innebära att förlustavdraget kunde användas, även om t. ex. ett företags aktier övergår till annan hälftenägare. För närvarande är det så att om ett företag har t. ex. två ägare och den ena kompanjonen avlider och aktierna försäljs till en utomstående eller till den andre innehavaren, bortfaller också möjligheten att använda förlustavdraget. Vi kan inte finna detta rimligt och tillfredsställande.

I motionerna begär vi också att det förslag till progressionsutjämnings-system som lades fram redan 1957 blir genomfört. Motivet för detta har ju blivit allt starkare med hänsyn till att progressiviteten blir allt hårdare. Speciellt för människor som har mycket ojämna inkomster måste det vara ytterligt otillfredsställande att de skall drabbas av en betydligt hårdare skatt än de skulle behöva göra om det vore möjligt att företa en progressionsutjämning mellan de olika ären.

Vi föreslår i motionen också ett system med en mera allmän resultatutjämning. Vi har i viss mån ett sådant system vad gäller skogslagstiftningen, där det finns möjlighet att göra avsättningar till ett skogskonto och på det viset fördela inkomsterna över ett flertal år. Vi menar att det är på tiden att tillsätta en utredning för att åstadkomma ett mera allmänt sådant system.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna till detta utskottsbetänkande.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag vill i första hand ta upp några synpunkter kring reservationen 3 till betänkandet nr 55, som skatteutskottet här har avgivit. Som herr Magnusson i Borås sagt behandlar hela utskottsbetänkandet resultatutjämning och närliggande problem.

Detta är en sak som verkligen inte är ny i riksdagen. Om man går tillbaka i tiden och läser historien, finner man att argumenten många gånger är desamma. Låt mig alltså koncentrera mig på reservationen nr 3, som behandlar möjligheterna till en öppen resultatutjämning genom kontometod.

Det finns i dag investeringsfonder som är tillgängliga för aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker, lagervärderingsregler för företag som arbetar med lager, och det finns skogskonon. Vidare har vi lagstiftning om ackumulerad inkomst, dvs. när inkomsten är intjänad under ett antal år men utfallet under ett enda.

Dessa lagstiftningar ger alltså möjligheter till utjämning av inkomster mellan olika beskattningsår. Reglerna är i första hand avsedda för företagen som – bl. a. av skäl som är svåra att påverka för dem -- ju har mycket växlande resultat mellan olika år. Därför är det helt befogat med sådana regler som är speciellt inriktade på företagen.

Trots de här befintliga möjligheterna till resultatutjämning finns det företag som i realiteten är ställda utanför dessa möjligheter och inte kan utnyttja de nuvarande reglerna. Jag vill understryka att detta främst gäller de många företag som inte är aktiebolag eller som inte har varulager – t. ex. många serviceföretag – och därför inte kan använda investeringsfonderna eller de värderingsregler som det finns möjlighet att utnyttja när det gäller varulager, då man kan låta värdet fluktuera mellan olika beskattningsår.

Enligt reservanternas mening finns här klara skäl att utvidga möjligheterna till resultatutjämning, bl. a. för att avskaffa de olika betingelser som finns för olika företag. Det finns alltså klara skillnader, vilka tar sig uttryck i att företag av olika storleksordning ofta behandlas olika vid tillämpning av nuvarande regler. Som jag ser saken är det helt enkelt fråga om en favorisering av stora företag eller om man så vill en diskriminering av de mindre. Det senare är en allvarlig sak. Vi vet att de mindre företagen dessutom oftast är mera beroende av främmande kapital än de stora, som ofta har andra möjligheter att konsolidera sig. Detta gör att man där med olika resultat för olika år och utan utjämningsmöjligheter blir speciellt diskriminerad från konsolideringssynpunkt. Den ekonomiska politik som vi fört, som främst tagit sig uttryck i hög ränta och rätt hård kreditåstramning, drabbar de små företagen, och skälen för en resultatutjämning mellan olika år blir därigenom inte mindre. Tvärtom!

För att ge en möjlighet till stabilisering och konsolidering för i första hand även mindre företag bör vi enligt vår mening utreda ett system med resultatutjämning genom användande av en kontometod. Det är i det sammanhanget ganska naturligt att man samtidigt ser på samhällets möjligheter att kontrollera användningen av konon av just den här typen. Det bör vara ganska enkelt att anknyta arbetsmarknadspolitiska och lokaliseringspolitiska motiv till användningen av dessa investerings-

konton med det syfte vi i allmänhet anger, nämligen att upprätthålla så jämn och full sysselsättning som möjligt i alla delar av landet och inom företag av olika storleksordning. Ett investeringskonto som kan användas under vissa från samhällets sida preciserade villkor och alltså beskattas i den mån det upplöses under andra förutsättningar skulle eliminera brister inom ramen för nuvarande system och skapa förutsättningar för en rättvisare behandling från skattesynpunkt av företag som arbetar under olika former. Det brukar invändas att detta skulle bli kostsamt för stat och kommun, men här finns naturligtvis möjligheten att införa ett sådant system successivt. Dessutom är de flesta eniga om att påkänningarna för stat och kommun är ganska kortsiktiga; genom resultatutjämningsmöjligheten skapar man egentligen förutsättningar för många företag att producera mera och sysselsätta flera. Därför bidrar man till en snabbare tillväxt utan särskilt påtagliga nackdelar.

Med dessa ord vill jag helt enkelt yrka bifall till reservationen 3. Jag har för min del inte kunnat biträda reservationerna 1 och 2. Att jag inte kunnat biträda reservationen 1 beror på att jag tycker att vi med dagens lagstiftning har en rätt hygglig förlustutjämningsmöjlighet. De problem som funnits har snarast bestått i att det gäller att skydda sig mot skattesmitning i olika sammanhang genom handeln med förlustbolag. Nyligen såg jag i en PM att företagskatteberedningen har uppmärksamheten riktad på dessa problem. Huruvida man ämnar komma med några förslag på detta område återstår att se.

När det gäller progressionsutjämningen menar herr Björk i Gävle och jag att det som är angeläget är att klara de problem som kan lösas med hjälp av investeringskonto, som ger företagen möjligheter att utjämna mellan olika år, medan däremot andra problem som tidigare funnits – exempelvis vid in- eller utträde i förvärvslivet – ju avtagit sedan riksdagen behandlat frågan och kommunalskatteavdrag inte längre får ske. Därmed blir så att säga hoppen i skatteuttag betydligt mera likvärdiga mellan olika skattebetalare än hittills.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara be att få rätta en felaktighet från herr Olof Johansson, nämligen hans uppfattning beträffande handeln med de s. k. förlustbolagen. Den sittande företagsutredningen har lagt fram ett delbetänkande i vilket konstaterats att det inte är där det sker sådana affärer utan i de s. k. vinstbolagen. Företagsutredningen kommer att lägga fram ett förslag i denna fråga.

Det ändringsförslag som vi har yrkat på i vår motion under så många år med allmän uppslutning från de tre oppositionspartierna gäller ingenting annat än att vi menar att det nuvarande systemet är orimligt, dvs. att ett företag skall gå förlustigt rätten att göra avdrag för de gamla förlusterna, om vederbörande måste sälja aktierna t. ex. till en ny kompanjon. Det förekommer ju inte sällan vid dödsfall, om det är två delägare i ett företag, att aktierna övertas av den som lever vidare, av änkan eller av stärbhuset. Det nuvarande systemet är enligt min mening orimligt, eftersom det tar bort rätten att göra avdrag för förluster. Mitt yrkande avser ingenting annat. Därför är det enligt mitt sätt att se – och

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Resultatutjämning
vid beskattningen
m. m.*

den uppfattningen har hitintills omfattats av de tre oppositionspartierna – ett synnerligen berättigat yrkande.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort genmäle:

Herr Magnusson i Borås uppfattade kanske inte riktigt när jag sade att den nuvarande förlustutjämningslagstiftningen fungerar hyggligt enligt mitt sätt att se. Jag är medveten om att företagsskatteutredningen också ägnar sig åt andra problem i förlustutjämningsförordningen än dem som tas upp i reservationen 1. Jag nämnde emellertid att jag anser att de förstnämnda problemen är de väsentligaste i detta sammanhang. Det har nämligen förekommit en hel del missbruk på detta område genom just handeln med förlust- och vinstbolag, som det gäller att förhindra.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Herr Magnusson i Borås har redogjort för motionerna och reservationerna 1 och 2. Herr Olof Johansson har polemiserat mot dessa två reservationer. Inte bara av den anledningen utan också därför att vi har behandlat dessa frågor i riksdagen under ett flertal år skall jag fatta mig kort. Vissa av dessa frågor har vi t. o. m. behandlat varje år sedan år 1960. Därför hoppas jag att ingen blir ledsen över att jag fattar mig lika kort som utskottet har gjort med hänsyn till detta.

Motiveringen till bevillningsutskottets avstyrkande tidigare år då vi har behandlat dessa frågor var kontrolltekniska och andra skäl. Man hänvisade till att den svenska skattelagstiftningen i huvudsak bygger på principen om beskattningens slutenhet. Det som under ett visst beskattningsår skall beskattas är de under året influtna intäkterna, naturligtvis med avdrag för under samma år löpande kostnader.

Man har nu gjort två väsentliga avsteg från denna lagstiftning, nämligen skogskontologstiftningen och beskattningen av ackumulerad inkomst. Då skall man emellertid uppmärksamma att det i båda dessa fall gäller inkomster som rätteligen har influtit under ett flertal år. I princip hänförs dessa till mer än ett beskattningsår. Men yrkandena här i dag avser ju något helt annat. Man yrkar en generell utjämning av inkomster som belöper sig på ett enda beskattningsår. Vad det skulle innebära har tidigare ingående redogjorts för i debatterna under de gångna åren.

Vi menar att redan gällande beskattningsregler medger tillräckliga möjligheter att genom vinstreglerande dispositioner av skilda slag åstadkomma en faktisk utjämning mellan olika år av skattemässiga vinster och förluster.

Med denna korta motivering, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets betänkande.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag vill gärna fråga herr Brandt om han verkligen anser att vårt nuvarande system fungerar tillfredsställande för de mindre företag som inte har möjlighet att använda investeringsfonder och inte har möjlighet att genom värdering av varulager göra sådana vinstreglerande dispositioner som herr Brandt nämnde. Vi kan vara överens i rätt mycket, men jag hoppades att vi skulle kunna vara överens också på

denna punkt -- att här föreligger en klar brist i den nuvarande lagstiftningen.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag vet inte om företagsbeskattningssakkunniga kommer att ta upp detta problem, men det förmodar jag, eftersom de har i uppdrag att syssla med hela detta skattekomplex. Kan man finna någon bättre lösning än vi har i dag skall jag gärna medverka till att genomföra den.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställes först beträffande de frågor som beröres i de vid betänkandet fogade reservationerna. Därefter ställes utskottets hemställan i övrigt under proposition i ett sammanhang.

Ändringar i förordningen om förlustutjämning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 55 såvitt gäller ändringar i förordningen om förlustutjämning röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja	—	147
Nej	—	121
Avstår	—	1

Progressionsutjämning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 55 såvitt gäller progressionsutjämning röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Resultatutjämning
vid beskattningen
m. m.*

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 157
Nej — 109
Avstår — 4

Allmän öppen resultatutjämning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 55 såvitt gäller allmän öppen resultatutjämning röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 148
Nej — 129
Avstår — 2

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

§ 18 Avdrag för låneränta vid inkomstbeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 56 i anledning av motioner angående avdrag för låneränta vid inkomstbeskattningen.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! För att man skall kunna förverkliga de växande kraven på en jämnare fördelning av inkomster och förmögenheter behövs en rad åtgärder över hela det ekonomisk-sociala fältet. Vad som är aktuellt i det här sammanhanget är skattepolitiken, där som bekant vårt parti vid årets riksdag ställt en rad förslag i syfte att få till stånd en förändring bort från den konservativa skattepolitik som förs. Denna skattepolitik kännetecknas framför allt av att skatterna på bolag och stora förmögenheter spelar en allt mindre roll för statens skatteintäkter, medan den indirekta skatten ökar. Mervärdesskatten liksom övriga indirekta skatter belastar hårdast de mindre inkomsttagarna i samhället. De förändringar som skett i fråga om

skattebelastningen på olika samhällsklasser under de senaste åren har inneburit en skärpning av skattebördorna för löntagarna i förhållande till belastningen på kapitalägarna och de stora inkomsttagarna.

Enligt vår uppfattning måste skattepolitiken utformas på ett helt annat sätt. Bördan måste lättas för de grupper som har små och medelstora inkomster och skärpas för kapitalägare, stora inkomsttagare och aktiebolag. Skattepolitiken måste medvetet göras till ett instrument för att bekämpa klassamhället och den starka koncentrationen av inkomster och förmögenheter på ett fåtal händer.

Vi väckte vid årets början en rad motioner, ingående i ett skattepaket, där vi krävde avskaffande av momsens på livsmedel och där vi samtidigt anvisade vägar för hur man skulle täcka inkomstbortfallet för statskassan. Vi föreslog bl. a. skärpt skatt på stora förmögenheter, arv och gåvor, höjning av bolagsskatten med 10 procent, förändrade avskrivningsregler för rörelse och hyresfastigheter, slopande av taket för folkpensioneringsavgiften, skatt på reklam och begränsning av avdragsrätten för skuldräntor. Det är det sistnämnda förslaget som skall behandlas här i dag.

Vi har tidigare hävdat att det här skatteprogrammet borde behandlas samtidigt av riksdagen och inte styckas sönder på det sätt som nu sker, när olika bitar plockas ut och skatteutskottets socialdemokratiska och borgerliga ledamöter är rörande eniga om att avstyrka förslagen. Det nuvarande systemet med avdragsrätt för skuldräntor gynnar i första hand de höga inkomsttagarna och de stora förmögenhetsägarna. Avdragsrätten föreligger oberoende av vilket ändamål ett lån är avsett för. Även räntor på lån som tagits för bestridande av rena privatutgifter eller för förvärv av kapitaltillgångar är således avdragsgilla. Detta innebär att andra skattebetalare tvingas medverka till favörer åt dem som genom sin goda ekonomiska ställning har möjlighet att uppta lån för lyxkonsumtion eller för kapitalplaceringar.

För utskottet är emellertid detta inte några problem. Man slår vakt om det nuvarande systemet precis som man gjort tidigare när man avslagit våra andra förslag i det skattepaket som jag här nämnt. Jag är i och för sig inte förvånad, men de socialdemokratiska ledamöter som i olika sammanhang talar både mycket och länge om jämlikhet – ja, ibland går ni ju också så långt att ni talar om nödvändigheten att föra klasskamp – vill jag fråga: När skall ni börja med den? Ni vill ju inte ens vara med om att genomföra blygsamma höjningar av bolagsskatten, ni vill inte vara med och skärpa förmögenhetsbeskattningen osv. I dag vill ni behålla och slå vakt om ett system när det gäller skuldräntorna som så uppenbart gynnar de höga inkomsttagarna.

Skatteutskottet säger i sitt betänkande nr 56: "Med hänsyn härtill och då ett förverkligande av motionärernas förslag kan väntas få betydande negativa effekter även för andra än höginkomsttagare avstyrker skatteutskottet bifall till motionerna."

Får jag fråga skatteutskottets talesmän här i dag: För vilka låginkomsttagare skulle det bli negativa effekter om man biföll vårt förslag?

I skattepolitiken måste man alltid göra ett val mellan olika vägar att skaffa de skatteinkomster som anses nödvändiga. För oss har valet i detta läge stått mellan att belasta alla matvaror med mervärdesskatt eller att ta

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

ut ökade skatteinkomster på stora förmögenheter, arv, bolagsprofiter, stora inkomster osv. Det handlar om politiska värderingar och om vilka klassintressen man vill företräda.

Herr talman! Med hänsyn till att erforderlig lagtext saknas och ej är utarbetad är jag förhindrad att formellt yrka bifall till vår motion.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Skattepolitiken är ett viktigt instrument för att åstadkomma ekonomisk utjämning. Men jag tror inte att man kan komma så mycket längre när det gäller att göra ytterligare justeringar av inkomstskatteskalorna, utan var man framför allt har att hämta de stora vinsterna är på avdragssidan.

I motionen 581 föreslås en metod för att bevilja avdrag för skuldräntor som, om den genomfördes, skulle innebära en betydande inkomstutjämning även om man bibehåller avdragen totalt i samma omfattning som för närvarande.

Bakgrunden är att ett ränteavdrag betyder mera i kronor räknat för den höge inkomsttagaren än för den låge inkomsttagaren. En hög inkomsttagare kanske bara behöver betala 20 procent av sina räntekostnader, medan den låge inkomsttagaren kanske får betala tre fjärdedelar eller hela räntekostnaden själv.

Därför skulle det från jämlikhetssynpunkt vara rätt mycket att vinna om man ändrade konstruktionen på ränteavdraget så att man från nettoräntekostnaderna fick dra av en fast del i stället för att avdraget kopplas till inkomsttagarens marginals katt.

De personer som har skulder här i landet är ju framför allt de som har höga nettoinkomster och höga nettoförmögenheter – det har både låginkomstutredningen och kapitalskatteberedningen visat. Det är en oerhörd snedfördelning när det gäller att ha skulder. Att det förhåller sig så kan naturligtvis bero på många omständigheter, men en av förklaringarna måste man söka i skattesystemet. Man kan få en mycket gynnsam beskattning om man lånar pengar till inköp av aktier, mark och andra reala tillgångar. Genom ränteavdraget kommer man bort från beskattning för den del av inkomsten där marginals katten är störst. Värdeökningen på tillgångarna blir obeskattad tills man säljer dem, och om man väntar några år blir det bara en liten del av värdeökningen som läggs till inkomsten för beskattning.

Det är ingen tvekan om att insikten om att skattesystemet är konstruerat så har varit en stimulans för många att skaffa sig stora lån i samband med förvärv av fast kapital. Under efterkrigstiden har den allmänna ekonomiska expansionen, den på lång sikt kraftiga stegringen av värdet på aktier, mark och liknande tillgångar i kombination med skattesystemets utformning lett till en betydande förmögenhetsökning hos de stora kapitalägarna i vårt land.

Som skattesystemet är utformat motverkar det dessutom ett boende på likaberättigad grund för olika inkomsttagare. Om två personer bor i samma hyreshus och i samma slags lägenhet är det en större stimulans för den höge inkomsttagaren att flytta till en villa med ränteavdrag än det är för den låge inkomsttagaren. För personer som bor i samma radhuslänga

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

blir bostadskostnaden lägst för den som har högsta inkomsten.

Om man inför ett annat system, där en viss fast del av räntekostnader-
na får dras av oberoende av inkomsten skulle vi slippa att valet av
bostadsform i så hög grad påverkas av skattesympunkter.

Skatteutskottet skriver att i denna motion yrkas begränsningar i rätten
till avdrag för skuldränta. Det är inte riktigt. Om man läser motionen tror
jag man skall finna att det klart framgår att det här är en presentation av
en annan metod än den nuvarande att hantera ränteavdraget. Yrkandet i
motionen mynnar ut i en hemställan om utredning om förutsättningarna
för att tillämpa denna metod. I denna motion förs inte någon som helst
diskussion om omfattningen av avdraget totalt. Redan i utgångspunkten
ger skatteutskottet alltså en felaktig beskrivning av vad motionen faktiskt
innebär.

Sedan skriver utskottet att förslaget strider mot principen om att skatt
skall utgöras efter förmåga. Det förhåller sig tvärtom. Det här förslaget
skulle ju innebära en förbättring för låginkomsttagarna och alltså för dem
som har den sämsta förmågan att betala skatt.

Vidare påstår utskottet att förslaget förtar ränteavdraget dess egen-
skap av omkostnadsavdrag. I någon mån naggas man kanske den här
egenskapen i kanten, men det behöver i och för sig inte vara orimligt med
tanke på att räntekostnader ibland har karaktären av levnadskostnader,
vilket bl. a. villabeskattningsutredningen framhållit. Men egenskapen av
omkostnadsavdrag finns i alla fall kvar i det väsentliga; ju högre
räntekostnader man har desto fler kronor får man ju dra av enligt
motionens förslag.

Så slutar utskottet med att avstyrka bifall till motionen med hänsyn
till att "motionärernas förslag kan väntas få betydande negativa effekter
även för andra än höginkomsttagare". Den slutsatsen är verkligen
förvånande. Utgångspunkten för hela resonemanget i motionen är ju att
man skall åstadkomma förbättringar för låginkomsttagarna, och man
begär alltså en utredning om hur dessa förbättringar skall utformas i
praktiken. Att denna utredning inte skulle klara av uppgiften så att man
undvek negativa effekter för låginkomsttagarna, det tror jag inte på. Det
är ju helt klart att det är förhållandevis enkelt att klara den situationen så
att det blir låginkomsttagarna som får förbättringen och de som ligger i
den övre delen av skatteskalan och gör avdrag som får betala denna
förbättring.

Jag har av skatteutskottets resonemang snarast styrkts i uppfattningen
att vårt förslag har framtiden för sig, och jag kan försäkra att vi kommer
tillbaka i januari med förnyade krafter.

I detta anförande instämde herr Johansson i Jönköping (s) och fru
Lundblad (s).

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! En mycket klar regel i svenskt skattesystem är att
omkostnader som är nödvändiga för intäkternas förvärvande är avdrags-
gilla, medan sådana kostnader som är privata levnadsomkostnader i den
mån de inte täcks av grundavdraget är den skattskyldiges ensak. Jag tror

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

att det råder en rätt allmän enighet om att det här är en klok regel.

En konsekvens av det synsättet måste bli att räntor på upplånat kapital, som är nödvändigt för att den skattskyldige skall ha sin förvärvsinkomst, måste betraktas som en omkostnad och därför vara avdragsgilla, oberoende av sin storlek. Det vore fullständigt orimligt, enligt min uppfattning, om en hårt skuldsatt näringsidkare skulle vara i samma beskattningssituation som den företagare som har en förmögenhet och inte behöver ta upp några lån, och de två företagen alltså skulle vara i samma sits.

Detsamma är givetvis förhållandet med villaägarna. Herr Bergqvist har sagt att en villa egentligen är en levnadsomkostnad. Den är inte en levnadsomkostnad i vårt skattesystem i dag, utan en villa är en förvärvskälla. Eftersom den är en förvärvskälla beskattas alltså förmånen att bo i den efter ett visst system, och då måste räntorna också vara avdragsgilla.

En villa är alltså att betrakta som en förvärvskälla i lagens mening i dag och inte som en privat levnadsomkostnad. Man kan ändra på det förhållandet. Den utredning som har suttit har tänkt sig att det här skulle man kunna ändra på och ta bort begreppet förvärvskälla från fastighet. Sedan skulle det inte kunna bli några avdrag för räntekostnader och övriga kostnader, eftersom det inte är fråga om någon förvärvskälla. Men det betyder ju att man heller inte skall ta upp någon som helst förmån av att bo i huset, om det inte är en förvärvskälla utan en privat levnadsomkostnad, och det innebär i sin tur att den som inte har några skulder alls kan plocka in hur mycket pengar som helst i huset utan att behöva skatta för avkastningen av dem. Så verkar det, och därför har man fortfarande kvar villan som en förvärvskälla. Jag kommer tillbaka till den här frågan sedan.

I konsekvens med vad jag här har sagt om att privata levnadsomkostnader inte är avdragsgilla medger jag utan vidare att ränta på lån, upptagna för konsumtion med eller utan lyx, inte borde få dras av. Jag erkänner alltså utan vidare att förhållandet skulle vara sådant, och åtskilliga är de utredningsmän här i landet som har gnuggat geniknölarna för att hitta på något sätt att göra så att de här lånen för de privata levnadsomkostnaderna inte blir avdragsgilla, men de har inte lyckats. Man har kommit fram till att det är omöjligt att avgöra vilka räntor som används till den privata levnadsomkostnaden och vilka som är omkostnadsavdrag i den förvärvskälla en person har.

Därför har man sagt att den inkonsekvens som finns – att räntor för alla lån är avdragsgilla – bedöms som en mindre olägenhet än den orättvisa som skulle uppstå om ränteavdrag bara beviljades för speciella ändamål med alla de kringgående manövrar som skulle bli följden. Den som har någon form av förvärvskälla med behov av lånat kapital skulle hur lätt som helst kunna flytta sina lån till den förvärvskällan. Vi skulle få hela serier av skatteprocesser och givetvis skulle de klara sig bäst som har det bäst ställt medan vanliga löntagare förmodligen aldrig skulle få någon avdragsrätt.

Det bästa beviset för hur krångligt och besvärligt det här är, är att skuldbelastningen på sommarvillor här i landet är mycket låg. Det beror

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

till stor del på att sommarvillorna ligger i andra kommuner än hemortskommunen och att underskottet vid den kommunala beskattningen då inte kan användas mer än i den kommun där sommarstugan ligger. I stället upptar man bara lånen i hemortskommunen för andra ändamål än just sommarstugan, och taxeringsnämnder som försöker gå på detta står sig i regel mycket slätt.

Herr Bergqvist och hans medmotionärer har i sin motion anfört att man i England genomfört att endast räntor för lån till vissa ändamål får dras av och frågar varför man inte kan göra det här. Han anförde som ett skäl: England har gjort det, varför skulle inte vi kunna göra det? England har gjort det som ett led i en ekonomisk åtstramning för några år sedan, men jag skulle vilja fråga herr Bergqvist: Fungerar systemet i England och manar det verkligen till efterföljd? Det finns många inslag i det engelska skattesystemet – och jag kan upprepa dem om herr Bergqvist vill – som inte manar till efterföljd och som jag inte tror att herr Bergqvist heller skulle acceptera. Jag tror inte att vi ska tro att det är möjligt för oss att efterapa det engelska systemet.

Jag hävdar att det måste vara ett mycket begränsat antal människor som lånar pengar till lyxkonsumtion av privata levnadsomkostnaders natur. Lån måste nämligen betalas igen, och ingen tar väl egentligen upp ett lån bara för att få ränteavdrag vid beskattningen. Det måste vara någonting av Ebberöds bank att skaffa sig skulder bara för nöjet att samhället betalar 60-70 procent av räntan. Amorteringarna på det upptagna lånet skall också betalas – och de är inte avdragsgilla. Jag tror alltså att det hör till rena undantagsfallen att man tar upp lån till lyxkonsumtion av privata levnadsomkostnaders natur.

Nej, vitsen med ett lån måste vara att den skattskyldige kan skaffa sig en kapitaltillgång som växer i värde utan att därför beskattning uppstår. Som exempel har här nämnts villor, där förutom förmögenhetsökningen även boendekostnaden pressas ned – och mest hos den som har stora inkomster. Där har jag ingenting att invända mot vare sig herr Bergqvists eller herr Werners i Tyresö resonemang. Men varför i hela fridens namn skall man gå bakvägen över ränteavdrag för villorna när det finns så mycket enklare metoder att ta till? Man har ju intäktsidan: öka intäkterna för boendekostnaden så är saken fullständigt klar. Om man anser att villaägarna i dag har för låg boendekostnad är det bara att öka de två procenten upp till en högre procentsats så har man löst det problemet. Varför skulle man bara för villornas skull ta bort ränteavdragen, vilket ändå får negativa verkningar på andra punkter, när man kan lösa den delen på ett mycket enklare sätt?

Vidare kan man väl i dag säga att det ändå är en väsentlig skillnad mellan de människor som har lånat pengarna till sin villa och de som har satt in egna pengar i villan. Detta kommer man ju också åt, om man i stället höjer intäktspocenten. Det är förmånligt i dag att bo i en villa ur skattesynpunkt – inte bara för dem som har ränteavdrag nämligen utan även för dem som har haft egna pengar att bygga villan med. En som har satt in 150 000 kronor i en villa – vilket väl är en normal villakostnad i dag – får en mycket liten beskattning på avkastningen på de pengarna genom att man bara tar ut 2 procent av fastighetens taxeringsvärde som

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

en intäkt. Det blir alltså en mycket låg beskattning jämfört med om man har satt in de 150 000 kronorna i en bank och får skatta för varje öre med undantag av det lilla sparavdraget.

Det är alltså intäktssidan man skall angripa när man angriper villorna och inte avdraget därför att villorna ändå hitintills är att betrakta såsom en förvärvskälla.

Så här kan man enligt mitt sätt att se fortsätta att angripa de skattefria värdestegringsvinster som finns på andra håll också. Det är med andra metoder man skall angripa dem. Vi har börjat litet smått med realisationsvinstbeskattningen på fastigheter, vi har en viss aktievinstbeskattning. Båda två är lindriga – låt mig erkänna det – men det är den vägen man skall gå i stället för att ge sig på något så konstlat som att angripa ränteavdraget.

Om man då skall beskatta alla dessa kapitalinkomster som kan uppstå – och det är inte utan att jag hävdar att man skall det – blir dock konsekvensen, att om jag har beskattningsskyldighet för mina inkomster på kapitalet, så måste jag i all rimlighets namn också ha avdragsrätt den dag jag gör förluster. De två sakerna hör enligt mitt sätt att se ihop i ett effektivt och vettigt skattesystem.

Efter att ha anlagt denna allmänna syn på ränteavdragen vill jag gå in på de motioner som väckts och säga några ord om den modifierade form av vägrad avdragsrätt som presenteras i dagens motioner. Man har ju numera i båda motionerna släppt kravet på totalt förbud för ränteavdrag.

I motionen 581 erinras om att största skuldsättningen finns hos förmögna människor och hos människor med goda inkomster, och man menar att en stor del av detta förhållande beror på skattesystemet. Jag vill inte förneka att skattesystemet spelar en roll, men jag tror att det är andra orsaker som har större betydelse. En person med en god förmögenhet är inte rädd att sätta sig i skuld, med möjlighet att klara av lånet utan katastrof. Företagare med en del eget kapital måste komplettera detta med lån. Penningvärdeförsämringen har säkerligen också satt sina spår hos dem som söker ett lån. Och det är ganska självklart att mycket välutbildade människor med mycket höga inkomster också har en hel del studieskulder. Men samma personer som har de höga inkomsterna och samma personer som har de stora förmögenheterna och de största skulderna har också de största kapitalinkomsterna och betalar också den högsta progressionen på dem. Dessa saker hänger också ihop.

I vårt progressiva skattesystem får varje omkostnadsavdrag den effekt som motionärerna talar om. Ifall en stor inkomsttagare, som är arbetstagare, får avdrag för resor med bil till och från sitt arbete, så är detta bilavdrag för den som har stora inkomster värt mycket mera än för den som har små inkomster.

Om vi har skattefria traktamenten, så betyder dessa oerhört mycket mera för den som har stora inkomster än för den som har små inkomster. Och alla kostnader av den här typen är omkostnader för intäkternas förvärvande liksom räntorna är det i nästan all näringsverksamhet.

Går vi sedan över till de allmänna avdragen, så spelar försäkringsavdrag och grundavdrag samma roll: de betyder oerhört mycket mera för dem som har stora inkomster. Och värst tokigt av alltsammans och något som

Onsdagen den
27 oktober 1971*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

motionärerna aldrig någonsin tagit upp är ju det s. k. sparavdraget. Här har alltså människor i dag som har avkastning av förmögenhet ett s. k. sparavdrag — 400 kronor för ensamstående och 800 kronor för gifta, vilket betyder 640 kronor eller något sådant i skattelindring för dem som har de största inkomsterna och en mycket liten skattelindring för dem som har de små inkomsterna.

Detta är följden av det skattesystem vi har i dag, och då tycker jag att man skall angripa också de sakerna. Jag hävdar att räntan måste betraktas som en omkostnad för intäkternas förvärvande och att den skall vara avdragsgill i sin helhet, inte bara till någon del efter någon sorts schablon. Att jämföra med äktamakeavdraget i det nya skattesystemet tycker jag är felaktigt. Det avdraget kom till för att mildra effekten av den obligatoriska särbeskattningen, som innebär att det bara utgår *ett* grundavdrag om endast en av makarna arbetar, medan det tidigare utgick två avdrag.

Beskattningsskyldighet och avdragsrätt för samma slag av inkomster eller omkostnader tycker jag fortfarande hör samman. Det är varken logiskt eller rättvist att en företagare — det är faktiskt de som vid sidan om villaägarna har de största lånen — lånar upp pengar till 10 procents ränta och kanske inte får mer än ett par procent större vinst skall skatta för 12 procent av avkastningen men inte får dra av de 10 procenten utan bara en liten del därav. Enligt min uppfattning är det inte logiskt att han inte får dra av den verkliga kostnaden, när han måste skatta för hela avkastningsresultatet av samma upplånade pengar.

Naturligtvis är det inte helt uteslutet att en företagare genom vissa manipulationer kan räkna ned sina inkomster till en kanske oförtjänt låg nivå och därigenom komma i rakt motsatt läge, dvs. tjäna på ett schabloniserat ränteavdrag. Det vore heller inte rättvist eller logiskt.

Samma kritik kan med ännu större styrka riktas mot kommunistförslaget. Enligt vänsterpartiet kommunisternas förslag skulle alla företagare vägras ränteavdrag när skulden överstiger 100 000 kronor, men de skulle betala skatt på vad det lånade kapitalet ger i avkastning. Eftersom skuldbelastningen är mycket stor i de medelstora företagen skulle det vara den mest effektiva vägen att stoppa verksamheten för alla andra företagare än sådana som har mycket stort eget kapital — och det var väl ändå inte meningen!

Av kommunistmotionens och herr Werners argumentering framgår att det är lyxkonsumtionen och kapitalplaceringen man vill åt, och det har jag egentligen ingenting emot, om det kan klaras tekniskt. Men herr Werner talade om att samhället skulle få in 700 miljoner kronor i ökade inkomster tack vare det delvis vägrade ränteavdraget, och det beloppet tyder på att det är något helt annat man vill åt än lyxkonsumtion och kapitalplacering. Om jag här kan förklara hur även de små — eller i varje fall inte bara de stora — inkomsttagarna kan komma i kläm, så vore jag mycket tacksam om herr Werner ville tala om för mig hur riksdagens upplysningstjänst har kommit fram till beloppet 700 miljoner kronor. Vilka lån är det egentligen fråga om? Gäller det också de lån över 100 000 kronor, som utgår till bostadsföretag och till företag som driver någon form av rörelse? Eller är det bara lån för lyxkonsumtion och

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

kapitalplacering som avses? I sistnämnda fall har nog upplysningstjänsten lämnat felaktiga uppgifter. Jag vore tacksam om herr Werner ville ge oss ett besked på den punkten.

Jag hävdar alltså att även en del små inkomsttagare kan komma i kläm, om vi genomför det föreslagna systemet, ty i dag har de faktiskt räntor på skuldbelopp som ligger över 100 000 kronor. Villorna går i dag, som jag har sagt förut, på 150 000 kronor. Skulle de som belånar dem nästan upp i toppen då försättas i ett sämre läge än de som har sina 50 000 kronor att sätta in? Det är ju effekten av det förslag som herr Werner framlägger.

Ett enhälligt skatteutskott är av den mening att ränteavdragen måste behållas för att man skall uppnå rättvisa i beskattningen. Man är inte rädd för att på annat sätt ingripa mot kapitalinkomster, men man hävdar att om man tillgriper de metoder som här har föreslagits, så går det galet på andra områden; det är andra åtgärder som skall till.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Aldrig så långa skattetekniska resonemang kan ändå inte skymma det faktum att det nuvarande systemet gynnar i första hand höginkomsttagare och förmögenhetsägare, herr Wärnberg. Det är ändå så — vilket också herr Bergqvist sade — att de som har de största skuldräntorna i allmänhet är höginkomsttagare och inte folk som har begränsade resurser. Skattesystemet gynnar alltså höginkomsttagarna.

Herr Wärnberg säger att en höginkomsttagare inte är rädd för att sätta sig i skuld. Nej, det tror inte jag heller. Han vet nämligen att han gynnas av den nuvarande ordningen och sätter i stället i system att skaffa sig sådana skulder att han kan tillgodogöra sig skuldränteavdraget på bästa sätt.

Sedan, herr Wärnberg, om Ni tycker att motionärernas förslag är alldeles för begränsade, så står det ju herr Wärnberg fritt att ta initiativ till att gå ännu längre än vad vi har velat göra.

Om en person har en förmögenhet på låt oss säga en miljon kronor och har skulder på 200 000 kronor, kan man då verkligen betrakta hans kostnader som kostnader för intäkternas förvärvand?

Jag tror att inte ens herr Wärnberg kan bestrida att rätten till avdrag för skuldräntor vid taxeringen gynnar de välsituerade och innebär en övervältring av skattebördan på dem som inte har råd eller möjlighet att låna pengar. Av två skattskyldiga med lika stora inkomster har, säger man, den med räntekostnader otvivelaktigt en lägre skattekraft än den utan sådana kostnader. Jag tror att ett sådant resonemang är väldigt formellt och väldigt begränsat. Det upplånade kapitalet torde i de flesta fall ha använts på ett sådant sätt att det har ökat löntagarens skattekraft. Den avgörande jämförelsen måste i stället göras mellan de grupper som har möjlighet att väsentligt utnyttja skuldränteavdraget för att minska sina skatter och den majoritet i samhället som inte har dessa möjligheter.

Utskottets resonemang vill ge intrycket att vara logiskt. I betänkandet framhålls att varje ränteintäkt beskattas oavsett grunden för dess

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

uppkomst. Från detta vänder man på det hela och kommer till slutsatsen att det då är naturligt att man i förvärvskällan Kapital också får dra av de räntekostnader som inte hänför sig till någon annan förvärvskälla. Den sortens logik har man alltså försökt överföra till vår motion när man vill attackera den. Man menar att eftersom progressionen sätts in vid högre inkomster är det inte mer än rätt att skatten skall vara lägre ju högre räntor man har att göra avdrag för! Ju dyrare villa, desto större avdrag och därav högre inkomst. Skaffar man sig däremot en modern lägenhet och är vanlig hyresgäst får man inte göra avdrag för den skuldränta som är inbakad i hyran. Men den som har de ekonomiska förutsättningarna för att etablera sig som villaägare kan få och har sådana avdragsmöjligheter att hans utgifter för boendet gestaltar sig ungefär lika med den vanlige hyresgästens.

Vi har inte yrkat att avdragsrätten helt skall slopas. Den gräns vi föreslagit kan naturligtvis också diskuteras. Men en sådan diskussion har inte utskottet velat ge sig in på. Utskottet slår vakt om den ordning som gynnar de höga inkomsttagarna och förmögenhetsägarna. Man tar heller inte hänsyn till att man avstår från en inkomstkälla. Detta bekymrar märkligt nog inte utskottet.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag känner ett behov av att för herrar Bergqvist och Werner i Tyresö avslöja en hemlighet, nämligen den att det ojämförliga flertalet människor som har skulder upplever skulden som en belastning och inte som en tillgång - och t. o. m. som en svår belastning. Jag vet inte om herr Bergqvist och herr Werner någonsin har haft några skulder, jag har det, och jag har aldrig varit med om att uppleva det som en tillgång, någonting som man tjänar pengar på eller någonting som man lever på utan det är något som är väldigt besvärligt.

Jag kan inte ens riktigt hänga med herr Wörnberg, som i övrigt resonerar mycket klokt, i den skillnad han gör mellan olika kategorier av skulder.

T. o. m. om jag skulle låna för ren konsumtion, för mina levnadsomkostnader, för lyxkonsumtion eller vad ni vill, får jag ändå betala skatt på pengarna. Om jag i år lånar 1 000 kronor, som jag skall betala tillbaka nästa år, därför att det roar mig att göra en utgift i år som jag annars inte kunde göra förrän nästa år -- jag kanske vill ta en semester, jag kanske vill åka till Södern, jag kanske vill köpa en pryl -- är det inte så att jag har undandragit någon krona av denna tusenlapp från beskattning. Jag får i alla fall betala skatt för varje krona av tusenlappen när jag nästa år tjänar den för att betala tillbaka skulden precis som om jag i stället hade tjänat den i år. Jag får dessutom betala ränta på lånet, och en del av den räntan -- större eller mindre del, 50, 60, 70 och upp till 80 procent -- kan jag slippa betala själv i och med att jag får en skatterabatt för den, men jag måste fortfarande betala, det går aldrig med vinst. Det kostar pengar att låna pengar och det går inte med vinst.

Om jag i stället lånar för kapitalplacering -- det lär finnas bekväma former att göra det nu, bankerna hjälper till genom placeringsparand eller vad det heter -- är det samma sak. Om jag för att kunna placera en

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

liten slant i en aktie eller i någonting annat lånar pengar i dag och gör placeringen nu i stället för nästa år eller året därpå får jag fortfarande betala skatt för varje krona när jag sedan tjänar den för att betala lånet. Jag får betala ränta – en större eller mindre del av den – och om den placering jag gör är en klok placering och jag har tur så att jag så småningom tjänar pengar på den, får jag betala skatt för varje öre av den vinst jag gör. Då har ju placeringen förvandlats till en förvärvskälla. Det är väl alldeles rimligt att jag där som vid alla andra förvärvskällor får göra avdrag.

Jag kan inte förstå denna debatt, som såvitt jag begriper med min erfarenhet av skuldsättning – och jag försäkrar herr Bergqvist att den är betydande – har kommit loss från verkligheten på något sätt. Det förhåller sig inte på det sättet att människor går omkring och tjänar pengar på skulder utan det är alldeles tvärtom. Att ha skulder är någonting besvärligt. Genom att på det här sättet inte räkna räntan som en skattekraftig inkomst ger samhället en liten möjlighet att komma ur denna besvärliga situation. Ofta är den inte tillräcklig, många blir kvar i sina skulder livet ut. Det är litet lättare men det är inte en affär. Ni talar som om det vore normalt att tjäna pengar på att låna pengar. Det går inte till på det sättet, herr Bergqvist.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Det är väl i och för sig ingen hemlighet som herr Carlshamre avslöjar när han säger att han upplever en skuld som en belastning. Men det borde inte heller vara någon hemlighet för herr Carlshamre att en skuld är en större belastning för en låginkomsttagare än för en höginkomsttagare och att höginkomsttagaren kanske bara behöver betala 20 procent av räntekostnaderna medan låginkomsttagaren i vissa fall själv får stå för 100 procent av dessa räntekostnader. Det är detta som jag har vänt mig mot och jag har anvisat en metod som skulle innebära att belastningen visserligen skulle kvarstå för de låga inkomsttagarna, men den skulle inte bli fullt så stor som den är i dag.

Sedan sade herr Carlshamre att om man får inkomster när man lånat till någonting skall man ju också betala skatt på dem. Ja, det är riktigt, men vad jag särskilt framhöll var den mycket vanliga kombinationen att man lånar pengar för att skaffa mark, aktier och andra reala tillgångar. Efter några år, om utvecklingen blir densamma som under efterkrigstiden på lång sikt, behöver man bara lägga en del av värdeökningen till sin övriga inkomst för beskattning. Det innebär att beskattningssystemet här är så utformat att man i vissa lägen stimuleras att skaffa sig lån. Jag nämnde tidigare två personer som bor i samma hyreshus och har samma slags lägenhet. Det är inget tvivel om att det med nuvarande skattesystem finns en större stimulans för höginkomsttagaren att söka sig till en villa med möjlighet till ränteavdrag än för låginkomsttagaren.

Herr Wörnberg sade att det kan finnas låginkomsttagare som har skulder på t. ex. 100 000–200 000 kronor. Ja, det kan väl förekomma sådana, även om det statistiska material som har lämnats mycket klart visar att det är ett utomordentligt starkt samband mellan hög nettoför-
mogenhet, hög nettoinkomst och hög skuldsättning.

Men just det här fallet är intressant, eftersom det system som vi har anvisat i motion 1971:581 åstadkommer en bättre situation för låginkomsttagaren.

Herr Wärnberg frågade vad jag anser om systemet i England. Jag tror att det i och för sig är litet för tidigt att avge några mera bestämda omdömen om utfallet av detta system, eftersom det började tillämpas i maj 1969 med en övergångsperiod fram till 1975. Det kan därför vara lämpligt att avvakta litet grand med omdömena. Jag anförde exemplet närmast för att understryka att vi inte skall vara så oerhört låsta som vi varit i den svenska debatten. Vi skall inte säga att det inte finns några praktiska möjligheter att vidta förändringar på det här området. I andra länder har man prövat att göra detta, och vi skall inte utesluta att det kan lyckas.

Jag vill erinra om ett uttalande som bevillningsutskottet gjorde förra året, och som herr Wärnberg också var med om. Där framhölls att man hade höjt procenttalet för villaschablonavdraget för att motverka "den skatteeffekt som ett skuldränteavdrag med hänsyn till skatteprogressionen får i högre inkomstkikt".

Man är alltså medveten om att det finns ett problem här, och om man ville skulle man kunna använda den motsatta utgångspunkten, nämligen att det inte skall vara någon diskriminering av låginkomsttagarna vid ränteavdrag, och sedan göra eventuella justeringar, om så behövdes. Jag tror att det är en tanke som faktiskt är värd en utredning och som det kan bli någonting av.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är bäst att vi föds med ett ränteavdrag, som vi bär med oss genom livet oavsett skuldbelastning – då får vi den verkliga jämlikheten. Det är också beklagligt många som föds med skulder.

Jag skulle vilja se den låginkomsttagare som betalar 100 procent av sina ränteutgifter utan att få något avdrag på skatten. Det skall alltså, om det är en familjeförsörjare, vara en person med en årsinkomst på högst 8 000–10 000 kronor brutto. Jag skulle gärna vilja träffa den som med den inkomsten lyckats i någon nämnvärd utsträckning sätta sig i skuld – då är han en skicklig låntagare, det vill jag gärna säga.

Herr Wärnberg har redan upplyst herr Bergqvist om att herr Bergqvist skäller under fel träd. Det är alldeles klart att om man lånar pengar och gör en placering t. ex. i mark och sedan tjänar mycket på det, så skall man skatta för de pengarna. Om man då inte får skatta tillräckligt mycket på grund av reglernas utformning, skall vi diskutera skattereglerna.

Jag tror inte att herr Bergqvist och jag kommer att bli helt överens när det gäller realisationsvinster, villaschabloner och sådant, men det är de sakerna vi skall diskutera och inte ränteutgifter som över huvud taget icke har någon skattekraft, eftersom de är utgifter för intäkternas förvärvande och pengar som man icke har i sin hand. Skattereglerna kan vi alltid resonera om sedan, men inte på den punkten.

Skäll under rätt träd!

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! När jag lyssnade på herr Wörnberg blev jag litet konfunderad. Han sade bl. a. så här: Varför göra ett så konstlat grepp som att beskära avdragsrätten för skuldräntor i villor, då man kan använda sig av ett mycket enklare system, nämligen att höja den beskattningsbara inkomstprocenten? Det är mycket effektivare. Det resonemanget anser jag verkligen kan förvilliga debatten om principerna för avdragsrätten. Om det skulle vara riktigt, förutsätter det nämligen att vi betraktar villaägarna som en enhetlig boendegrupp i samhället. Men villaägarna är sannerligen ingen enhetlig grupp. Huvudparten av dem är, för att använda ett uttryck som jag tycker ligger mycket nära till hands, egnahemsägare med ingen eller ringa skuld på sina fastigheter och de har därför inte heller några nämnvärda skuldräntor att dra av från sina faktiska boendekostnader. Har de i någon större utsträckning skuldräntor på sina fastigheter, är deras inkomster vanligen mycket små. Många av dessa småhusägare är verksamma i yrken med förhållandevis små årsinkomster eller är pensionärer som kanske har enbart sin folkpension eller ett begränsat antal tjugonedelar av ATP-pensionen.

Om man höjer schablonprocenten för dessa småhusägare — som är många till antalet — får således den grupp som har den minsta ekonomiska bärkraften bära tunga bördor för sin boendekostnad. Därtill kommer att kommunerna ofta har en benägenhet att öka vattenavgifter, elkostnader och annat, vilket drabbar dessa grupper utomordentligt hårt. Jag har själv en villa i ett bostadsområde i Stockholm, där huvudparten av de boende ännu så länge består av egnahemsägare som ofta under mycket stora ekonomiska besvärligheter har skaffat sig ett eget småhus på självägd mark.

Ett gott råd är därför att nyansera sin entusiasm för ett bibehållande av avdragsrätten i oförändrat skick. Man skulle dessutom ha vunnit mycket på — vilket också kan utläsas i sista stycket i skatteutskottets betänkande — att göra en översyn av hela skattesystemet för att se, om och på vilket sätt ett mera rättvist skattesystem kan åstadkommas och därmed också en kollning på omfattningen av den avdragsrätt som obestriddligen favoriserar de högre inkomsttagarna. Detta är ostridigt, och därom är också talarna såvitt jag förstår — möjligen med undantag av herr Carlshamre — överens. I bostadsdebatterna — som jag möter dem i varje fall — brukar det sägas att bostadsstödet är större för många villaägare i höga inkomstlägen och med stora skuldräntor än för små inkomsttagare som har att använda sig av det av staten och kommunerna anvisade normala bostadsstödet.

Jag skall allra sist bara vilja exemplifiera vilka fördelar det ändå i några fall innebär att flytta in i en självägd villa. Låt oss ta exemplet att vi har två — till standard, läge och produktionskostnader — likvärdiga villor. Den ena villan står på fri grund, den andra innehåller med bostadsrätt. Den som har möjligheter att välja förvaltningsform väljer ofta den förstnämnda, inte därför att det är en bättre förvaltningsform utan helt enkelt därför att han vill utnyttja den favorisering genom ränteavdragen som han har möjligheter till i det nuvarande beskattningssystemet.

För att åstadkomma en mera sansad bedömning av denna fråga skulle

det ha varit en fördel, om man i stället hade sökt möjligheter att åstadkomma ett rättvisare skattesystem. Ingen kan väl på allvar påstå att det skattesystem vi har för närvarande är särskilt rättvist de olika boendegrupperna emellan.

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Herr Werner i Tyresö började med att något anklaga mig för att jag förde ett kanske alltför skattetekniskt resonemang. Men, herr Werner, detta är en skatteteknisk fråga av hög dignitet, som inte går att lösa med stora svepande gester och tal om att det verkligen gäller att föra en klasskamp. Det här är framför allt en teknisk fråga, där man måste söka hitta lösningar som inte slår orättvist. Det var därför som jag blev mycket teknisk i min redogörelse. Jag tyckte att det var nödvändigt som en bakgrund för att få fram ett skattesystem som är någorlunda rättvist.

Jag skulle gärna vilja upprepa min fråga till herr Werner. Om man i en motion slänger ut sådana astronomiska siffror som ränteavdrag på bortåt 1,4 miljarder kronor, bör man i all rimlighets namn också tala om hur man kommit fram till dem. Det kan tänkas – jag säger inte att det är så – att herr Werner här räknat in även bostadsföretagens räntor. Vad det kommer att innebära för hyressättningen och för de små inkomsttagarna om man slopar den avdragsrätten begriper var och en. Jag vill bara ha ett besked av herr Werner om hur han har räknat. Eftersom detta är en avgörande del i vänsterpartiet kommunisternas hela budgetförslag, tycker jag att jag har rätt att få ett sådant besked.

Sedan säger herr Werner: Om en människa med stor förmögenhet har en skuldsättning på ett par hundra tusen kronor, kan då ränteavdraget betecknas som ett omkostnadsavdrag? Ja, självklart. Om en rörelseidkare lånar upp en massa pengar för att driva sin rörelse, måste räntan självklart vara en omkostnad för att han skall kunna skaffa sig sin inkomst. Däremot är det inte givet att räntan på lån till en Mallorcaresa skall betraktas som omkostnad. Här vill jag komma in på herr Carlshamres synsätt. Eftersom inte några levnadsomkostnader utöver grundavdraget är avdragsgilla, bör inte någon del av den kostnaden vara avdragsgill liksom inte heller räntan. Den har ett klart samband med levnadsomkostnaderna. Men vi är inte människor att hitta ett sätt att öronmärka våra pengar. Det är detta som är kruset. Jag skulle omedelbart väcka en motion om att räntorna för privata levnadsomkostnader inte skulle vara avdragsgilla, om jag bara kunde hitta ett system, som inte mest skulle drabba de små inkomsttagarna, de som inte har några förvärvskällor att flytta sina lån till.

Ju dyrare villa, desto större avdrag, sade herr Werner. Det är alldeles rätt. Men ju dyrare villa, desto högre intäktspocent. Här har man enligt min uppfattning angripit problematiken på rätt sätt. Har jag i dag en villa med taxeringsvärde uppåt miljonen, får jag en skattebelastning som är högre än i andra fall. Skattebelastningen gör att villalån då inte är en god placering, och det är en tänkbar lösning att fortsätta på den vägen.

Jag tror det var herr Lindkvist som sade att om man höjer intäktspocenten för dessa små inkomsttagare som har ett gammalt egnahem med lågt taxeringsvärde så får de vidkännas en ganska stor

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Avdrag för låne-
ränta vid inkomst-
beskattningen*

kostnad. Ja visst, men man kan fortsätta på den inslagna vägen med det speciella avdraget i botten. I dag finns ingen opinion för att betunga de vanliga husägarna med större kostnader. Om någon skulle väcka ett förslag om att höja intäktsp procenten till 5 procent i stället för 2, 10 procent i stället för 4 och 15 procent i stället för 8 så finns det ingen opinion för det. Jag är ganska övertygad om att det inte går att få igenom sådana förslag. Den vägen är annars den tekniskt bästa, och man når exakt samma effekt som om man vägrar att ge skatteavdrag för räntan.

Nu vill herr Bergqvist ha ett skattesystem där man ger ett lika stort skatteavdrag eller en viss summa pengar åt alla. Jag håller med herr Bergqvist om att det för de små inkomsttagarna innebär en fördel, men det bryter sönder det nuvarande skattesystemet och skapar en hel mängd olägenheter på en mängd andra områden. Det går, som jag sade tidigare, att klara det hela med extra avdrag.

Jag hävdar fortfarande att ränteavdraget är ett omkostnadsavdrag. Så länge man behagar betrakta villan som en förvärvskälla får man finna sig i att omkostnaderna för den också skall vara avdragsgilla.

Jag tror det är fel att påstå att bostäderna i hyreshus i dag ger de små inkomsttagarna samma avdragsrätt som andra. Så är det inte. Hyresvärden får göra avdrag för alla räntor som han har. Om dessa räntor inte finge dras av skulle hyran höjas högst väsentligt. Den som har en stor lägenhet får alltså mer i räntesubvention även i en hyreslägenhet. Den som har en flott lägenhet i ett modernt, nybyggt hus gör en betydligt större skattemässig vinst än den som bor i ett gammalt hus. Jag medger utan vidare att vinsten är åtskilligt mer markerad för den som bor i villor, men den är inte hundraprocentigt eliminerad för dem som bor i hyresfastigheter.

Nu kan någon säga att det här spelar ingen roll; de allmännyttiga bostadsföretagen behöver inte utnyttja sina ränteavdrag eftersom de inte har några egna inkomster. I varje fall behöver de inte utnyttja ränteavdragen till fullo. Det är möjligt, men det kanske beror på att man har satt en hygglig intäktsp procent. Det går alltså att reglera saken också den vägen. Räntan är avdragsgill inte bara för dem som har egna hem utan också för hyresfastigheter där man har tagit upp ett lån. Jag tror att det hör till bilden att det finns en orättvisa även på den sidan.

Jag har ingen anledning, herr talman, att ändra mitt yrkande.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! När herr Wärnberg säger att motionen bryter sönder skattesystemet kan jag säga att den bara ändrar systemet. Motionen 581 går ut på ett annat system än det vi har nu. Men om man formulerar det så att förslaget bryter ned vissa inslag i det nuvarande skattesystemet så är det också riktigt. Man bryter ned åtskilliga av de orättvisor som finns nu. I stället för de olika avdrag som hyresvärdar nu kan göra för sina räntekostnader skulle det med vårt förslag bli samma avdragsprocent för alla hyreshus.

Herr Carlshamre sade att vi inte här egentligen skulle diskutera ränteavdraget utan aktievinstbeskattning och markvinstbeskattning. Men vad jag gjorde var att jag visade på sambandet mellan ränteavdraget och

realisationsvinstbeskattningen och pekade på hur den kombinationen verkar i riktning mot att förstärka inkomstklyftorna. Det behövs reformer både när det gäller mark- och aktievinstbeskattningen och när det gäller ränteavdrag.

Herr Carlshamre skulle gärna vilja se den som var så skicklig att han kunde sätta sig i skuld och ändå få stå för 100 procent av räntekostnaderna. Det är riktigt att det är svårt för utpräglade låginkomsttagare att skaffa sig lån över huvud taget. Ju högre inkomst man har, desto lättare blir det, och ju högre inkomst man har desto mindre blir räntebelastningen på grund av ränteavdragens konstruktion.

Vore det verkligen orimligt att en lika stor andel av räntekostnaden fick dras av, oberoende av inkomsttagarnas marginalskatt?

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Herr Wärnberg frågade hur upplysningstjänsten har räknat. Den har gjort en generell uträkning och inte någon uträkning för speciella kategorier. Enligt de uppgifter som upplysningstjänsten har lämnat skulle det totala underlaget för den till statlig skatt beskattningsbara inkomsten öka med ca 1,3 miljarder kronor om avdrag endast beviljades för skuldräntor avseende belopp understigande 100 000 kronor. Då har man räknat med 1969 års förmögenheter och skulder och under antagandet att den totala skuldfördelningen under det året var densamma som år 1966, för vilket år det finns en fullständig sammanfattning.

Mot bakgrund av skuldbeloppens fördelning i inkomstklasserna räknar man med en genomsnittlig marginalskatt på 50 procent. Det skulle innebära att statsintäkterna genom de åtgärder som vi har föreslagit skulle öka med i runt tal 675 miljoner kronor. Men upplysningstjänsten säger samtidigt att detta belopp torde vara tilltaget i underkant till följd av de senaste årens utveckling.

För vår del har vi uppskattat ökningen i statsintäkter genom sloandet av avdragsrätten för belopp överstigande 100 000 kronor till minst 700 miljoner kronor för nästa budgetår.

Sedan till frågan om det skattetekniska resonemanget, herr Wärnberg. Jag kritiserar naturligtvis inte herr Wärnberg för att han för ett skattetekniskt resonemang i och för sig, men herr Wärnberg gör hela denna fråga endast till ett tekniskt resonemang, och det är den ändå inte. Frågan om jag har hållit något stort svepande tal kan vi väl lämna därhän, men jag hävdar att om man menar allvar med en jämlikhetspolitik måste också skattepolitiken sättas in i det sammanhanget.

Huvudfrågan är ändå om det avdragssystem som vi diskuterar är rättvist och där har vi uppenbarligen olika meningar. Herr Wärnberg och herr Carlshamre är överens. Jag och andra har en annan mening. Herr Wärnberg vill slå vakt om det nuvarande systemet, medan jag och andra hävdar att det i första hand gynnar höginkomsttagarna. Det är det debatten gäller här i dag.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Den upplysning som vi nu fått ger mig klarhet i det som

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Vidgad rätt till
avskrivning för
kostnader inom
jordbruket för
vatten- och luft-
vårdande åtgärder
m. m.*

jag fruktade. Upplysningstjänsten har skurit allt över en kam, tagit alla skuldbelopp som finns i hela landet och räknat 100 000 kronor som grundbelopp. Resten skall man alltså inte bevilja avdrag för. Och eftersom de största skuldbeloppen i vårt land ligger på bostadsbyggandet kan var och en räkna ut vem som får betala fiolerna för herr Werners förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19 Vidgad rätt till avskrivning för kostnader inom jordbruket för vatten- och luftvårdande åtgärder m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 57 i anledning av motioner om vidgad rätt till avskrivning för kostnader inom jordbruket för vatten- och luftvårdande åtgärder m. m.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 57 behandlas frågan om vidgad rätt till avskrivning för kostnader för vatten- och luftvårdande åtgärder m. m. Denna fråga har varit uppe i riksdagen under en lång följd av år. När jag 1967 första gången motionerade om rätt till avdrag vid beskattningen för vattenvårdande åtgärder i jordbruket blev min motion mycket välvilligt behandlad i dåvarande bevillningsutskottet. Det skrevs i betänkande bl. a. att frågan om gynnsamma avskrivningsregler för vatten- och luftvård borde bli föremål för skyndsamt utredning.

När riksdagen 1969 beslutade om ändrade avskrivningsregler vid inkomstbeskattningen för rörelser och hyresfastigheter kom inte jordbruket att omfattas av de nya reglerna. Också vid detta tillfälle aktualiserades jordbrukets situation, och i en motion föreslog jag bl. a. att jordbruket som ett provisorium skulle få tillämpa samma avskrivningsregler som gäller för täckdikningskostnader. Riksdagen avlog detta förslag och beslöt i enlighet med bevillningsutskottets skrivning, där det bl. a. uttalades att den då tillsatta jordbruksskattekommittén skyndsamt skulle behandla frågan och så snart som möjligt framlägga förslag i ärendet.

I dag när endast två månader återstår av år 1971 har fortfarande inget förslag lagts fram, men av vad som framgår av skatteutskottets betänkande avser jordbruksskattekommittén att före årets slut färdigställa sitt betänkande, och jag hoppas verkligen att så kommer att ske. Även om det kan vara värdefullt med välvilliga uttalanden, räcker det inte med sådana, utan det måste snarast ske en förändring i gällande bestämmelser.

Man kan inte annat än vara starkt kritisk mot den behandling jordbruket i detta sammanhang utsatts för. Jordbruket har under de sista åren genomgått en omfattande strukturförändring, vilken avsevärt skulle ha underlättats om jordbruket fått använda samma avskrivningsregler

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

som näringslivet i övrigt. Därjämte vet vi att lagstiftningen genom miljöskyddslagen har skärpts medan avskrivningsreglerna varit oförändrade.

Det är fullt förståeligt att det uppstår irritation i jordbrukarleden när myndigheterna i enlighet med miljöskyddslagen ställer stränga krav på avloppsutsläppen samtidigt som jordbrukaren utestängs såväl från avdragsrätten för kostnaderna som från de bidragsmöjligheter som erbjudes industrin.

Jag har, herr talman, med detta velat understryka denna frågas både allvarliga och angelägna karaktär, och jag hoppas verkligen att riksdagen snart skall föreläggas förslag så att löftet om likvärdiga avskrivningsregler för jordbruket i jämförelse med näringslivet i övrigt, kan förverkligas.

Med detta anförande, under vilket herr tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 20 Förlängning av ostkustbanan samt åtgärder för att förkorta restiden på järnväg mellan övre Norrland och Mellansverige

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 14 i anledning av motioner om förlängning av ostkustbanan samt om åtgärder för att förkorta restiden på järnväg mellan övre Norrland och Mellansverige.

Herr HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Den 18 februari interPELLERADE jag kommunikationsministern om förhållanden som nära anknyter till den fråga vi nu skall diskutera. Interpellationen skulle ha besvarats i dag. Men sedan regeringen den 1 oktober fattade beslut om regional trafikplanering i hela landet har jag i realiteten fått det svar som jag hoppades på. Jag har därför återkallat interpellationen, men ber ändå, herr talman, att få anföra några synpunkter i anslutning till trafikutskottets betänkande.

Samtidigt med det här regeringsbeslutet har kommunikationsministern uttalat att regeringen fram till den 1 oktober 1974 kommer att iaktta viss återhållsamhet i fråga om beslut rörande ytterligare nedläggning av järnvägslinjer. Jag vill gärna uttrycka min tillfredsställelse över detta regeringens beslut, som kommer att ge erforderlig tid för de överväganden om våra järnvägars roll i den framtida trafikförsörjningen som jag tror är nödvändiga. Det gäller icke minst Norrland och dess inland.

Låt mig också få säga att jag kan ha förståelse för att utskottet har skrivit ihop sig om ett uttalande som innebär att en klagörande utredning av frågan om en förlängning av ostkustbanan eller andra åtgärder beträffande järnvägslinjerna i Norrland framstår som motiverad. Men jag vill å andra sidan starkt understryka att en utbyggnad av ostkustbanan enligt motionärernas yrkanden innebär uppenbara risker för ytterligare utarmning av trafikunderlaget i första hand för inlandsbanan men även för stambanan. Oron för inlandsbansans framtid finns

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förelängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

också med i den borgerlig-kommunistiska motionen. Motionärerna har nämligen på ett ställe smugit in en brasklapp där det står följande: "Dock får Ostkustbanan inte byggas ut på bekostnad av Inlandsbanan."

Såvitt jag kan bedöma kommer en ny kustbana att allvarligt försämra förutsättningarna för inlandskommunerna. När dessutom de två inlandsbanor vi har i det här området i dag har en outnyttjad kapacitet, så måste det vara helt fel att nu satsa på en ny järnvägsförbindelse efter kusten. Det finns andra och totalekonomiskt vettigare lösningar, t. ex. att ge industrin i Örnsköldsviksområdet, som torde utgöra det största trafikunderlaget för en utbyggd ostkustbana, en direkt anknnytning till den redan befintliga stambanan. Den uppfattningen delas för övrigt av länsstyrelsen i Västernorrland.

Som jag ser denna frågas lösning, måste en upprustning av inlandsbanan och en del av dess tvärbanor vara den i dag mest angelägna uppgiften. En av tvärbanorna är linjen Forsmo–Hoting, som kommer att få en ökande betydelse för framtida timmertransporter. Även om företrädarna för de kvarvarande flottningsföreningarna i Norrland hävdar att det dröjer innan flottningen upphör, så vill jag gärna citera några ord som jag angav i interpellationen ur ett anförande av ordföranden i Svenska flottledsförbundet flottningsschef von Holstein vid förbundets årsmöte den 26 februari 1969: "Mellan 1961 och 1971 har det försvunnit 16 000 kilometer flottled och därmed har cirka 4,5 miljoner ton virke per år flyttats från vattentransport upp på land. Landtransportarbetet har ökats med 350 miljoner tonkilometer, ett transportarbete som svarar mot en tredjedel av hela det genom s. k. fjärrtrafik på lastbilar i Sverige utträttade transportarbetet i dag. Att de flottleder som är kvar efter 1971 kommer att trafikeras under någon längre tid är väl föga troligt om inte konjunkturer och tänkande ändras." Och hans slutsats är: "Enligt många långtidsutredare skall det inte finnas mycket flottning kvar efter 1975."

Statens vägverk har i sina bedömningar av framtidens transporter inom skogsbruket kommit fram till att ingen flottning av betydelse kommer att finnas kvar år 1980. Jag tror att det är en ganska realistisk bedömning. Det borde därför inför detta perspektiv vara en naturlig och nödvändig åtgärd att nu förbereda en upprustning av de aktuella bandelarna för att ta hand om timmertransporterna, en utveckling som för övrigt också ligger i linje med SJ:s egna prognoser för 1970-talet. Jag kan hänvisa till en artikel i Ekonomisk Revy, nr 1, januari månad, där chefen för SJ:s kommersiella avdelning Anders Eklund summerar järnvägen och 1970-talets godstransporter i följande slutsats: "För den närmaste 5-årsperioden förutses i SJ:s prognoser en årlig tillväxttakt i godstrafiken om ca 5 procent. — — — Mer än hälften av kvantitetsökningen i ton beräknas komma från skogssektorn."

Det finns också av SJ framräknade kostnader för en upprustning av Forsmo–Hotingbanan, som i dagsläget beräknas uppgå till 20 miljoner kronor, ett arbete som kan igångsättas med kort varsel med en byggnadstid på tre fyra år.

Inlandsbanans upprustning är också nödvändig ur en annan synpunkt, nämligen för de framtida malmtransporterna från fyndigheterna i norra Jämtland och i Västerbottens fjälltrakter.

Utöver detta vill jag också nämna att den enkätundersökning som industricentrautredningen nyligen genomfört hos ett stort antal företag i landet och som gällt lokalisering av företagsamhet till Strömsund, Vilhelmina och Lycksele, tre orter som är belägna utefter inlandsbanan, gett vid handen att företagen i flera fall som en av förutsättningarna för lokaliseringen angivit tillgång till järnväg.

Sammanfattningsvis vill jag således, herr talman, konstatera att det finns mycket starka skäl för att bevara och upprusta de banor i inlandet varom jag här talat. Låt oss emellertid för husfridens skull ta utredningen om ostkustbanans förlängning – inom parentes sagt en utredning om behovet av en utredning – men ge oss då också garantier för att våra befintliga inlandsbanor ges möjligheter att fylla sina viktiga skogspolitiska, regionalpolitiska och även försvarspolitiska uppgifter.

Att prioritera utbyggnaden av det befintliga järnvägsnätet inom området borde därför vara en förstahandsuppgift i det planeringsarbete som nu på regeringens beslut skall igångsättas inom länsstyrelserna i mellersta Norrland. Det gäller då framför allt Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län. Utöver de motiv jag tidigare anfört tillkommer även avgjort sysselsättningspolitiska och trafiksäkerhetsmässiga fördelar med en sådan upprustning och utbyggnad. De pengar som nu skulle sättas in för dessa uppgifter är – det vill jag, herr talman, slutligen säga – väl använda och totalekonomiskt motiverade pengar.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Norrlands koloniala prägel har tagit sig uttryck inte endast i att Norrland i industriellt hänseende inte kan jämföras med landets södra delar. Den koloniala prägelns finner vi även när det gäller transportväsendet. Järnvägarnas utbyggnad och vägarna i allmänhet är inte alls i paritet med landet i övrigt. De storfinsansiella intressena i Sverige har under alla tider betraktat Norrland som en koloni. Fortfarande gäller det karakteristiska uttrycket som Axel Oxenstierna fällde: "I Norrland hava vi också ett Indien om vi lära oss att väl förvalta det."

Olika argument har under åren använts för att förhindra en industrialisering av Norrland. Tillåt mig, herr talman, att ta endast ett exempel, och det är inte äldre än från 1939, då den dåvarande regeringen i en proposition föreslog att åtgärder skulle vidtas för byggandet av en anläggning för framställande av 100 000 ton tackjärn. Då svarade de storfinsansiella intressena genom Jernkontoret bl. a. att järnverket borde förläggas längre söderut, då ett järnverk så långt norrut inte kunde anses säkert ur försvarssynpunkt. Det verkliga skälet var givetvis att byggandet av ett järnverk i Norrland kunde innebära konkurrens med storfinsansens anläggningar söderut.

Storfinansen kunde mobilisera de högre militärerna till förmån för sina synpunkter för att även i fortsättningen hålla kvar Norrland i den koloniala prägelns. Först när dessa högre militärer, generaler, på senare tid kommit underfund med att denna linje medfört en så fruktansvärd avfolkning av Norrland att man nu måste skydda landets norra delar med skåningar och smålänningar har man börjat att vakna upp ur sin hundraåriga sömmtillvaro och sina felaktiga spekulationer.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

Vad som gällt Norrlands industrialisering har även gällt dess kommunikationer. En järnväg utefter Norrlandskusten var inte att rekommendera från försvarspolitiska synpunkter, sade man, och fick naturligtvis generalernas fulla stöd. Men vad landets övriga kustområden beträffar gäller inte samma skäl. Ostkustbanan går utefter hela kusten fram till Härnösand. Där är det stopp. Då det gäller Västkusten och de södra delarna av landet har det inte mött några som helst hinder att bygga järnvägar längs våra kuster.

Att järnväg av försvarspolitiska skäl inte kunde byggas utefter Norrlandskusten har endast varit ett svepskäl. För det är väl knappast någon som i dag vill göra gällande att det varit av försvarspolitiska skäl som Norrland inte industrialiserats, även om detta har varit ett av de bärande argumenten mot en industrialisering av Norrland.

Norrland har betraktats som en koloni till landet i övrigt och från ansvarigt håll betraktar man det tydligen så även i dag. Under senare år har Norrland fått stå till förfogande med den arbetskraftsreserv ur vilken storföretagen söderut endast har haft att ösa. Statliga organ har villigt stått till förfogande för detta ändamål.

Arbetet med en förlängning av ostkustbanan skulle inte endast ha sin betydelse i kommunikationshänseende för Norrland. Arbetet med byggandet av den skulle ge arbete och utkomst åt hundratals anställda under åtskilliga år framåt i bygder där arbetslösheten fortfarande är förhärskande.

En utbyggnad av ostkustbanan skulle även innebära en principiellt ny syn på järnvägarnas roll som det viktigaste, billigaste och miljövänligaste transportmedlet.

Det kan synas som om utskottets intresse är ljumt i fråga om en utbyggnad av ostkustbanan när man i klämman i utskottsbetänkandet endast föreslår att riksdagen ger regeringen till känna vad man anfört om utredning. Det är nästan med glädje som den socialdemokratiska Norrlandstidningen Nya Norrland den 14 oktober meddelar sin läsekrets att trafikutskottet kommer att föreslå en utredning om huruvida en utredning om ostkustbanans förlängning är värd en utredning – det var detta herr Högström omnämnde i sitt anförande. Samma tidning fortsätter: "Det betyder i klartext, att det så ofta återuppväckta förslaget om en förlängd Ostkustbana på nytt hamnar i utredningskvarnen och får stanna där i många år framåt." Skall tidningen få rätt? Ja, det får framtiden utvisa.

Herr talman! Den motion det här handlar om är en flerpartimotion. Men den saknar underskrift från socialdemokratiska ledamöter, som naturligtvis har beretts tillfälle att med sina underskrifter stödja motionen. De gjorde det inte. Men likväl har vi ett enhälligt utskottsbetänkande. Skall detta betyda att tidningen Nya Norrlands spådom om att motionen hamnar i en utredningskvarn, med andra ord skall begravas, kommer att bli uppfylld? Kanske utskottets socialdemokratiska ledamöter *önskar* en förhaling av frågan, kanske det från deras sida är fråga om en utskottskompromiss för att enligt den inte alls okända metoden i verkligheten få frågan begravd. Det skulle inte skada att få ett besked på den punkten.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

Herr Ivar Högström har deklarerat sin uppfattning. Han blandar ihop problemet med frågan om inlandsbanan och bandelen Hoting—Forsmo, som ju knappast kan äventyras av att ostkustbanan förlänges. Varken inlandet eller kustlandet kan vara betjänt av att vissa krafter nu söker ställa inlandet mot kustlandet i rent partiegoistiskt intresse. Vad vi i Norrland behöver är både—och. För vår grupps vidkommande ger vi vår anslutning till utskottets förslag med den klart utsagda förväntan, att det utredningsarbete som utskottet förordar också snart igångsättes.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! När man väcker förslag om utbyggnad av järnvägsnätet kan någon fråga hur det rimmar med det förhållandet att 55 procent av det totala nätet tillhör gruppen trafiksvaga bandelar. Vi har också en stark opinion mot de ständigt ökande taxorna, och det kan hos andra tas som ett tecken på att järnvägstrafiken sett sina bästa dagar. Nu har de starka protester som höjts mot det s. k. nedläggningsraseriet lett till att regeringen av allt att döma nödgats tidigarelägga den landsomfattande trafikplanering som skulle följa på den förberedande modellplanering som utförs i Norrbotten och Östergötland. Initiativet är välkommet, men jag skall inte här närmare analysera den frågan.

Jag vill för min del uttala den meningen att dokumenterat behov av nedläggning av vissa bandelar inte utesluter utbyggnad av andra eller t. o. m. byggande av nya bansträckor. Ett exempel är enligt min mening förslaget om byggande av bandelen Örnsköldsvik—Husum, som ingick i en motion jag avlämnade till 1970 års riksdag. Ett annat exempel, som hänger samman med behovet av att på sikt förbättra kommunikationerna mellan södra och norra delarna av vårt land, är förslaget om en utbyggnad av ostkustbanan.

Nu har också trafikutskottet enhälligt yttrat sig mycket positivt över fyrtipartimotionen angående förlängning av ostkustbanan på sträckan Härnösand—Umeå, och i betänkandet framhålls: "Förbättrade järnvägs-kommunikationer mellan Norrlands kustland och övriga delar av landet liksom mellan övre Norrland och Mellansverige framstår härvidlag som angelägna önskemål."

SJ:s yttrande över motionen ger uttryck för en kallsinnig hållning. Man anser att nuvarande linjekapacitet är tillräcklig under överblickbar tid, men man förbigår det faktum att bl. a. kurvradier och starka lutningar utmed stora sträckor norr om Ånge inte tillåter normala hastigheter i tågföringen. Detta är ju en kapacitetsbegränsande faktor av inte ringa betydelse, och även om man nu har relativt snabba expresslinjer från övre Norrland till exempelvis Västkusten hämmas och försenas trafiken genom hastighetsbegränsningarna på de här sträckorna. Sådana flaskhalsar kan inte accepteras på linjer som utgör själva pulsådern för en stor del av trafiken mellan de södra och de norra delarna av landet.

Det bör också noteras att justeringar genom kurvrätningar o. d. inte är möjliga bl. a. mellan Långsele och Vännäs. Alternativet är nydragning. Det är också här frågan kommer in om att vid en utbyggnad lägga nydragningen vid kusten. De båda parallellinjerna skulle i så fall komplettera varandra. Herr Högström och jag är här inte av samma

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

mening. Herr Högström uttalar starka farhågor för att man riskerar en utarmning av underlaget för inlandsbanan och i någon mån för norra stambanan. Remissinstanserna har uttalat att någon risk för utarmning av underlaget eller påverkan i negativ riktning av underlaget för inlandsbanan inte föreligger. Jag skulle vilja tillägga att om bansträckningen skulle gå upp till Umeå får man där en naturlig och fin förbindelse med inlandsbanan mellan Umeå och Storuman, vilket säkert skulle vara till fördel för vedtransporter till industrier, som ligger som ett pärlband mellan Urneå och Örnsköldsviksområdet. Vi är överens om en sak, herr Högström, nämligen att industrierna i Örnsköldsvikområdet bör ges anslutning till järnvägsnätet, och det överensstämmer med mitt tidigare agerande i den frågan.

Vid behandlingen i trafikutskottet har remissyttrandena från övriga instanser -- alltså andra än SJ -- betytt mer än SJ:s mer negativa hållning. På grundval av de yttrandena och vid sin egen bedömning har utskottet funnit skäl tala för en klagörande utredning med sikte på att i stora drag klarlägga kostnaderna för tänkbara tekniska lösningar vid olika utbyggnadsalternativ. Erforderliga trafikprognoser och lönsamhetsberäkningar skall ingå i den här mer preliminära utredningen. Utskottet har också uttalat sig för att utredningsarbetet bör igångsättas snarast.

Motionärernas önskemål har enligt min mening i stort sett tillgodosetts genom trafikutskottets ställningstagande. Men vad kommer närmast? Kommer beställningen att verkställas av regeringen? Erfarenheterna av sådana här beställningar är inte särskilt goda. Hur har det gått med utredningen om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun? Mig veterligen har ännu ingenting hänt. Och hur gick det med den utlovade rekonstruktionen av trafikpolitiska delegationen? Det gick lång tid mellan riksdagsbeslut och konseljbeslut och beträffande delegationens utökade mandat kan resas flera frågetecken. Det är inte min mening att debattera de frågorna här, men det ger mig anledning att fråga kommunikationsministern, som det gläder mig att se närvarande: Har herr statsrådet för avsikt att, därest riksdagen nu beslutar enligt föreliggande betänkande, föranstalta om att utredningen mycket snart kommer i gång?

Frågan kan kompletteras med en undran huruvida den breddade trafikplaneringsutredningen ses av statsrådet som ett hinder för den föreslagna översiktliga utredningen i den här järnvägsfrågan. Kommer möjligen statsrådet att vänta med utredningen till 1974, då det anbefallda trafikplaneringsarbetet skall vara fullföljt? Det är angeläget att få det här klarlagt. Min uppfattning är att inget hinder finns för att bedriva interregionala utredningar parallellt med trafikplaneringsutredningarna inom de olika länen.

Det borde vara en första gradens angelägenhet att utredningen angående förbättringen av kommunikationerna mellan norra och södra Sverige är klar samtidigt med länsutredningarna, dvs. senast vid utgången av 1974.

Herr talman! Med mitt anförande har jag velat understryka vikten av att utredningen kommer till stånd och att den genomförs snart. Därmed har jag också uttalat mig för utskottets hemställan.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Två motioner behandlas i trafikutskottets betänkande nr 14, och jag har begärt ordet i den här frågan därför att mitt namn står först på en av de två, motionen 971. Jag begränsar mig till att säga några ord om den motionen även om grundtanken är densamma i de båda motionerna.

Det är väl numera uppenbart för alla i den här kammaren att de nordliga länens behov av goda kommunikationer med landet i övrigt är mycket stort och att man knappast kan överskatta deras betydelse. De långa avstånden i Norrlandslänen medför högre materiella och personella transportkostnader än vad landet i övrigt har och det skapar ett ogynnsamt konkurrensläge för näringslivet.

Nu har riksdagen infört *några* åtgärder på regionalpolitikens område som minskar den här skillnaden -- och det är bra -- men vi måste ta ytterligare steg. Ett av de stegen är en förbättring av järnvägsförbindelserna mellan orter i Mellannorrland och övre Norrland å ena sidan och orter i Mellansverige å den andra. Det är den frågan vi har tagit upp i motionen 971 och vi har antytt några vägar som man skulle kunna gå för att lösa den. Problemet understryks ju med all önskvärd tydlighet av de remissyttranden som har avgivits av länsstyrelserna i de fyra nordligaste länen, där t. ex. länsstyrelsen i Norrbottens län säger att varje möjlighet att pressa gods- och persontransportliderna måste tillvaratas. Kortare restider mellan Stockholm och olika Norrlandsorter skulle ju medföra att järnvägen skulle kunna bjuda flyget en effektivare konkurrens beträffande persontrafiken.

Herr Sellgren var inne på SJ:s yttrande över motionerna, och jag kan instämma i att det helt skiljer sig från övriga remissinstansers yttranden. Man kan väl säga att SJ:s yttrande andas en inställning att allt är bra som det är -- man säger att man har tillräcklig kapacitet med befintliga spårförhållanden. Men jag skulle vilja säga att det är troligt, för att inte säga sannolikt, att det med en mera förutseende attityd hos järnvägsföretaget, med en taxepolitik som går i en annan riktning än den under senare är traditionella, som ju har utmärkts av ständiga taxehöjningar, och med snabbare förbindelser går att nå en högre grad av kapacitetsutnyttjande beträffande både person- och godstrafiken.

Givetvis måste vi se till att trafiken kan upprätthållas på det järnvägsnät som redan finns i inre delarna av Norrlandslänen, och eftersom det här och var visat sig att det är oro på den sidan tillät jag mig, herr talman, att vid höstriksdagens början ställa en enkel fråga beträffande Forsmo--Hoting-banan. Jag måste ändå säga att jag tycker att det svar jag fick av kommunikationsministern inte var så alldeles klagörande. Trots att vi har fått veta att regeringen har den regionala trafikplaneringen på gång, så tyckte jag att beskedet inte var alldeles klart om att trafiken Forsmo--Hoting skulle behållas.

Nu har emellertid utskottet beträffande den motion som jag talade för dess bättre följt de remissinstanser som varit positiva och funnit en utredning motiverad om förlängning av ostkustbanan eller andra åtgärder beträffande järnvägslinjerna i Norrland. Jag vill därvidlag slutligen bara fästa uppmärksamheten på vad länsstyrelsen i Norrbottens län har anfört,

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

nämligen att motionen 971 beaktar möjligheterna av att en ombyggnad av norra stambanan och ostkustbanan i linjesträckningar som ej uppfyller dagens krav kan vara ett alternativ till en utbyggnad av ostkustbanan. Men det är ju det, herr talman, som utredningen skall pröva.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Det är med stor tillfredsställelse som man tar del av trafikutskottets positiva betänkande över de motioner som berör ostkustbanan och en förkortning av restiderna på järnvägen mellan övre Norrland och Mellansverige. Jag skall inte upprepa de argument som här har framförts, utan jag skall mycket kortfattat koncentrera mig på en frågeställning som gäller mitt partis uppfattning om dessa Norrlandskommunikationer.

Jag anser, herr talman, att det stora Norrlandsproblemet, det som går före varje annat när det gäller Norrland och som man inte behöver vara norrlänning för att kämpa för -- sunda förnuftet talar för det -- är följande: Norrland bör ha kommunikationer som ger Norrland likaberätigande med andra delar av vårt land -- ja, det bör ha kommunikationer som inte bara är lika bra utan som krymper avstånden inom denna del till avstånd som så mycket som möjligt motsvarar de verkliga avstånden i tid inom andra delar av vårt land. Jag skall inte påstå att detta löser alla problem för Norrland, men med de miljarder som slussas till denna härliga landsdel borde ansträngningarna koncentreras mera på att just krympa avstånden. Fjäll, skogar och myrmarker behöver inte bli mindre attraktiva för att tiden mellan människornas resmål krymper. Lokaliseringspolitiska åtgärder, särskilda AMS-insatser, kommunernas satsningar samt satsningarna på industri och jordbruk blir lätt ett slag i luften, om inte kommunikationerna först och främst ordnas och upprätthålles eller kollektiv trafik ibland hindras från nedläggelse. I detta fall är det ju fråga om en utveckling och förlängning av ostkustbanan, alltså en förbättring. Det är inte fråga om att hindra en nedläggelse, som man annars ofta får kämpa för här i riksdagen.

I en passus på s. 4 i utskottets betänkande skriver utskottet så här: "Såsom länsstyrelserna framhållit måste också i utredningsarbetet regional- och samhällsekonomiska aspekter beaktas liksom behovet av möjligheter till skilda transportalternativ -- inkluderande i förekommande fall även sjötransporter. Utredningsarbetet bör igångsättas snarast." Lägg märke till att utskottet skriver att regional- och samhällsekonomiska aspekter måste beaktas. Detta innebär enligt min mening att man ser på kommunikationsfrågorna i förhållande till den allmänna servicen och den satsning som görs i denna landsdel. Först då kan man få en värdemätning på kommunikationernas stora betydelse för Norrland. När man talat om norrlandsfrågor tycker jag att man ofta har "småhattat" med kommunikationerna och inte givit dem den framskjutna ställning de borde ha i den diskussion som förts om lokaliseringssatsningar, skatteutjämning osv. Norrland är enligt min mening i mycket stor utsträckning ett kommunikationsproblem.

Till sist har man nu i kommunikationsdepartementet äntligen börjat tänka om när det gäller järnvägsnedläggningarna och beslutat att ta en

paus för att tänka. Om den stunden av tänkande fram till 1973 skulle resultera i att man behöver bygga ut vissa kollektiva transportvägar, så är det enligt min mening en framgång.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! När herr Lorentzon tog upp frågeställningarna i det motionspar som vi nu behandlar angrep han socialdemokraterna för att de inte har skrivit under denna fyrpartimotion, och han tog det som intäkt för att vi skulle vara ointresserade av att lösa trafikfrågorna för Norrland.

Jag ber då att få säga till herr Lorentzon att vårt bristande intresse för att skriva under denna motion helt och hållet beror på motionens kläm och i stora delar också på motionens innehåll i övrigt. Vad motionärerna här kräver – jag citerar nu motionens kläm – är "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt prövning av frågan om en förlängning av Ostkustbanan och att Kungl. Maj:t för riksdagen redovisar resultatet härav". Vi menar nämligen att man måste sätta ett mycket stort frågetecken för förslaget om en förlängning av ostkustbanan. Det är inte så helt säkert att en sådan förlängning är det bästa alternativet för att lösa Norrlands trafikproblem. Jag skall emellertid sträcka mig så långt att jag säger, att det med all säkerhet är en bra lösning för kustremsan i Norrland, men vi måste också komma ihåg att vi har ett inland i Norrland som berörs av en eventuell förlängning av denna järnväg.

Herr Sellgren nämnde att det inte berör inlandsbanan. Men vad herr Sellgren uteslöt ur redogörelsen för remissyttrandena var att en utbyggnad av ostkustbanan starkt påverkar trafikflödet på norra stambanan. Förlänges ostkustbanan upp till Umeå kan man med all säkerhet räkna med att tågen från övre Norrland kommer att slussas över den redan befintliga järnvägen mellan Vännäs och Umeå och ned efter ostkustbanan. Det trafikflöde som fångas upp på båda sidor av den nuvarande stambanan kommer liksom trafikflödet från kustsidan ensidigt att gå över ostkustbanan. Därmed finns det anledning till starka farhågor för att det trafikflöde som blir kvar på norra stambanan blir så litet att norra stambanan är nedläggningshotad eller att vi måste sätta in starka samhällssubventioner för att kunna behålla trafiken där. Det skulle vara ett direkt dråpslag mot Norrlands inland om så skulle ske.

Vidare angrep herr Sellgren SJ:s remissyttrande och talade om att kurvradierna norr om Ånge är av sådan beskaffenhet att man måste bygga om norra stambanan om man skall förbättra förutsättningarna för en snabbare och effektivare trafikering av stambanan. Jag vill inte på något sätt bestrida riktigheten därav. Men jag kan i samma andedrag konstatera att skall man få ut effekter av en förlängd ostkustbana, kunna tillgodogöra sig de möjligheter till snabbare transporter som kommer att förefinnas, så måste samtidigt betydande insatser göras på den redan befintliga ostkustbanan; den befintliga ostkustbanan är nämligen också redan nu starkt hastighetsbegränsad.

Vi socialdemokrater är inte ensamma om att sätta ett frågetecken för

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

en utbyggnad av ostkustbanan. När herr Winberg talade om remissinstansernas yttranden uteslöt han jag vet inte om han gjorde det avsiktligt – en mycket väsentlig del av dem. Det är riktigt att länsstyrelserna ställt sig positiva till att förbättra kommunikationerna för Norrland. Vem skulle inte göra det? Men de har ändå gjort vissa reservationer.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhåller att en utredning rörande ostkustbanans förlängning m. m. inte bör begränsas till att enbart behandla en ny bana mellan Härnösand och Umeå utan allsidigt söka belysa vilka åtgärder som bör vidtagas för att förbättra järnvägskommunikationerna mellan övre Norrland och Mellansverige. Konsekvenserna för inlandsbanan om ostkustbanan byggs ut bör också uppmärksammas.

De regionalpolitiska konsekvenserna av alternativa åtgärder måste enligt länsstyrelsen i Jämtlands län särskilt och noggrant beaktas och såväl om- som nybyggnadsbehovet diskuteras.

I samband med utredningsarbetet anser länsstyrelsen i Västerbottens län att man bör undersöka huruvida investeringar av motsvarande storlek i andra trafikprojekt är bättre motiverade ur samhällsekonomisk synpunkt.

Hela frågan om en förbättrad transportstruktur för Norrlands del bör enligt länsstyrelsen i Norrbottens län ges en översiktlig och total belysning innan beslut om en förlängning av ostkustbanan fattas. Särskilt angeläget är det att frågan om sjöfart året om bl. a. för Norrbottens län definitivt klarläggs.

Näringslivets trafikdelegation är heller inte helt säker på att detta är den bästa lösningen. Man säger bl. a. så här: "Skulle de höga investeringskostnaderna för en utbyggnad av ostkustbanan leda till en kostnadsanpassad taxesättning för denna bandel, är det tveksamt om kostnaderna för järnvägsfrakt skulle kunna understiga kostnaderna för alternativa transportsätt -- i varje fall icke utan stöd av statliga bidrag såsom nu utgår för trafiksvaga bandelar."

Det är många frågetecken kring en förlängning av ostkustbanan, och det måste vara riktigt att man gör en omfattande utredning av de konsekvenser det skulle få om man bygger ut ostkustbanan.

Det är riktigt som herr Lothigius sade att vi i utskottsbetänkandet sagt att man skall beakta regionalpolitiska och samhällsekonomiska effekter. I detta menar jag att det självfallet också ingår beaktande av de konsekvenser som kommer att uppstå om vi får ett för svagt trafikunderlag för norra stambanan och de åtgärder som samhället då måste sätta in för att klara de inre delarna av Norrland och deras trafikförsörjningsproblem.

En annan sak som också utgör ett stort frågetecken för utbyggnaden är den Severinska utredningen om vintersjöfarten där man föreslår vintersjöfart på några centrala Norrlandshamnar. Jag är övertygad om att framför allt näringslivet i Norrland är oerhört intresserat av en vintersjöfart på Norrlandshamnarna, och det skulle alldeles säkert vara av mycket stor betydelse för näringslivet i Norrland och för förutsättningarna att lokalisera industrier till Norrland. Men samtidigt får det självfallet konsekvenser för trafikflödet på järnvägarna vilket kommer att avlyftas och överföras till sjötransporter. Då kommer självfallet en frågeställning

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

upp: Är det i det läget klokt att förlänga ostkustbanan?

Jag vill också redovisa för kammarens ledamöter, att när jag och mina kamrater i trafikutskottet deklarerade dessa frågetecken kring detta ställningstagande, fanns det inga avvikande meningar i utskottet, utan man var fullt på det klara med att frågan måste utredas ur flera synpunkter. Det är därför vi har föreslagit att man i första hand skall utreda vilka konsekvenser det blir, vilka förutsättningar det finns och vilka alternativ det kan finnas till en utbyggnad av ostkustbanan innan man ger sig på den stora utredningen, utmynnande i ett förslag till en förlängning av ostkustbanan. Det är inget som helst bristande intresse från socialdemokraternas sida att lösa trafikfrågorna för Norrlands del, utan det är tvärtom ett intresse av att på bästa möjliga sätt söka lösa trafikfrågorna till den rimligaste kostnaden.

Herr Sellgren ställde en fråga till kommunikationsministern om utredningen kommer att uppskjutas till 1974. Jag skall självfallet inte försöka svara i stället för kommunikationsministern, men jag måste för min egen del deklarerat att om jag hade känt till den planerade länsvisa trafikplaneringen, skulle mitt ställningstagande i utskottet ha blivit ett helt annat därför att jag personligen anser att det skulle vara klokt att avvakta den länsvisa trafikplaneringen innan man ger sig över på den här frågan.

Jag skall, herr talman, inte springa ifrån trafikutskottets enhälliga beslut utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SELLGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Lindberg uttalar sina farhågor för verkningarna på norra stambanan och utbyggnad och förbättring av bandelen söder om Härnösand för ostkustbanans del, liksom för andra verkningar, ger han sig in på just det som utredningen skall ge svar på. Vi vill veta vilka återverkningar det kommer att få.

En ökning av godsflödet talar för att norra stambanan kommer att bli otillräcklig i kapacitetshänseende. Vi har Vägplan 70 som talar för en starkt ökande godsmängd i framtiden för Norrlands del. Jag är själv övertygad om, men även det skall utredningen ge svar på, att det framtida godsflödet kommer att bli för kraftigt för att kunna slukas upp av norra stambanan, även med de förbättringar i fråga om tågföring och liknande som SJ har talat om. Jag tror för min del att det är mer sannolikt att det blir en uppdelning av godsflödet mellan de båda bansträckningarna.

Skulle nu utredningsresultatet bli till ostkustbanans favör skulle utbyggnaden ske om tio år eller mer, och då har vi en helt annan storlek på godsflödet än vi har i dag. Vi kommer kanske att ha långt större transporter av vedråvara, vilket herr Högström redan sagt sig tro, och jag delar hans uppfattning. Vidare kommer vi att ha en betydligt mer integrerad trafik, till stor del av specialkaraktär. Båda dessa faktorer talar för att vi kommer att behöva en kapacitetsökning för järnvägspulsådern till Norrland.

Herr Lindberg berörde också sjöfarten och de betänkligheter man måste hysa mot en utbyggnad av ostkustbanan med tanke på återverkan på sjöfarten. Vi hoppas ju på och räknar med att vi skall få

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

året-runt-sjöfart på samtliga större Norrlandshamn. Jag tror att en ökad järnvägskapacitet påverkar sjöfarten endast marginellt.

Till sist vill jag säga att det är illavarslande att höra herr Lindberg säga att om han vetat om trafikplaneringsutredningen vid utskottsbehandlingen skulle han ha velat uppskjuta frågan. Detta är mycket illavarslande.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara påpeka för herr Lindberg att jag talade i anledning av motionen 971, som jag tycker är något mer nyanserad i de här frågorna än motionen 930. Det framhålls ju klart och tydligt i motionen 971 att den framtida lösningen av frågan om tågföringen mellan övre Norrland och Mellansverige är beroende av vilken av flera tänkbara alternativa lösningar i vad gäller om- eller nybyggnader som väljes. Mot den bakgrunden vidhåller jag att remissyttrandena har varit positiva till den motionen.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig svara herr Sellgren, som vill göra gällande att trafikflödet kommer att bli så stort på Norrland att norra stambanan inte kommer att räcka till. Det är väl alltid svårt att sia om framtiden, men så pass mycket tror jag jag kan sia att jag vågar påstå att den dagen ligger mycket långt fram i tiden. Det finns nämligen enkelspåriga järnvägar som har en trafik som är 60 a 70 procent större än den nuvarande mellan Långsele och Vännäs. Med lämpliga åtgärder -- förlängda bangårdar, mötesspår och de större lok som kommer - finns det alldeles säkert både nu och i framtiden rätt stora möjligheter att i mycket stor utsträckning utnyttja kapaciteten på den nuvarande inlandsbanan. Men vi har ingen anledning att träta om det. Vi är överens om att det här skall utredas, så vi behöver inte stå här och träta om den frågan.

Men när herr Sellgren säger att det är illavarslande att jag har velat avvakta resultatet från de pågående utredningarna måste herr Sellgren dåligt ha läst på de direktiv som kommer att ligga till grund för utredningarna. I direktiven sägs att det skall göras en totalplanering inom respektive län för det framtida trafikbehovet. Om en sådan totalplanering görs borde det också klart framgå, huruvida det föreligger behov av att förlänga ostkustbanan. Inte heller om detta behöver vi träta, eftersom utredning redan är beslutad.

Herr HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Lorentzon och herr Sellgren sade med stor tvärsäkerhet att en utbyggnad av ostkustbanan inte skulle få några konsekvenser för stambanan och inlandsbanan. Låt mig säga att när motionen avlämnades i vintras var det många, framför allt i inlandskommunerna utefter inlandsbanan och även efter stambanan, som kände oro för en ny framstöt beträffande en utbyggnad av ostkustbanan.

I ett reportage från denna tid angav förste järnvägsinspektören i Mellansel, som ligger just vid den aktuella delen av stambanan, att minst halva vagnslasttrafiken skulle försvinna från hans station. Det skulle också innebära att hälften av de 50 där anställda skulle riskera sina

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

anställningar. Han var säkert inte ensam om att hysa denna uppfattning. Därför vill jag på det bestämdaste tillbakavisa herr Lorentzons påstående, att det skulle ligga rent partitaktiska och egoistiska intressen bakom när socialdemokraterna i det här området hävdar att den kapacitet som icke är utnyttjad på inlandsbanan och stambanan i första hand skall utnyttjas innan man ger sig in på att bygga ut ostkustbanan.

Det rimmar också ganska illa, med andra prognoser på detta område som säger att kustområdet i Norrland, såvitt alla de som sysslar med dessa frågor kan bedöma, kommer att leva vidare men att det är mera bekymmersamt för inlandet. Därför vore det helt felaktigt och inte alls i linje med någon omsorg om inlandet att driva den linje som herrarna företräder.

Sedan vill jag också gärna understryka vad herr Lindberg sade om sjöfartens betydelse. Sjöfartsverket har vid förhandlingar med den norrländska industrin hävdat att en av de viktigaste transportuppgifterna är att skapa en året-runt-sjöfart. Jag är övertygad om att riksdagen som ett resultat av den hamnutredning som nu är ute på remiss kommer att få en proposition om en förstärkning av vår isbrytarflotta på ett sådant sätt att det blir möjligt att upprätthålla året-runt-sjöfart utefter Norrlands-kusten. Jag tror att detta kommer att få långt större betydelse för industrins framtid än en utbyggd bit av ostkustbanan skulle få. Det är för övrigt bara en liten sträcka som förslaget gäller, och som jag sade i mitt första anförande bör man först ta till vara de resurser som finns och skapa de tvärförbindelser till stambanan som är nödvändiga.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Av denna debatt och i synnerhet av inläggen från Norrlandsbänken att döma har man fått det intrycket att den begärda utredningen begynt redan i kammaren. Jag vill därför erinra kammarens ledamöter — jag tror att det kan vara angeläget — att utskottet endast begärt utredning i fråga om ostkustbanans utbyggnad och förlängning. Det står uttryckligen i klämman att riksdagen i anledning av motionerna 1971:930 och 1971:971 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförut beträffande utredning om förlängning av ostkustbanan m. m. I direktiven ingår att frågan skall bl. a. ses ur lokaliserings-synpunkt. Det gäller sålunda inte en utredning här i dag utan endast att besluta om en sådan, och jag utgår från att denna utredning blir förutsättningslös.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Herr Högström vidhåller fortfarande uppfattningen att det är fråga om konkurrensen mellan inlandet och kusten. Den linjen kan han fortsätta att köra med. Den oro som enligt herr Högström bredde ut sig i inlandet när denna motion blev bekantgjord kom inte förrän Nya Norrland satte i gång sin kampanj. Det exempel från Mellansel som herr Högström tog upp kom från tidningen Aktuellt (s). Den följde upp kampanjen mot ostkustbanan och syftade till att ställa inlandets befolkning mot befolkningen vid kusten. Visst är det fråga om partiegoistiska skäl. Ni i SAP fanns inte med på motionen. Ni måste

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förlängning av
ostkustbanan samt
åtgärder för att för-
korta restiden på
järnväg mellan
övre Norrland och
Mellansverige*

skaffa er en politisk plattform. Plattformen blev att dela Norrlands befolkning i två grupper. Och ändå är det här fråga om både--och. Kan vi inte komma överens om det?

Jag skall inte iröta kammarens ledamöter med att läsa innantill ur remissyttranden. Jag tror att herr Persson i Heden har rätt när han säger att det är fråga om en utredning som skall komma. Vi hoppas det.

Sedan till frågan om sjöfart året runt om vi i framtiden får bättre isbrytarhjälp. Ja, herr Högström, vilka hamnar kommer det att bli? Vi känner båda två mycket väl till hamnutredningen. Vissa hamnar kommer att klassas ut, men det finns hamnar som vi gärna vill ha kvar. Vi i Vpk motionerade för en tid sedan i Kramfors stadsfullmäktige om att där få en djuphamn. Det var herr Högström alls inte med om. Han röstade mot motionen. I dag kan han tala om att vi skall ha en djuphamn i Kramfors. Men i dag är det kanske för sent. Nu har hamnutredningen klassat bort också den saken.

Vad sedan gäller frågan om landstinget i Västernorrland har uttalat sig så eller så vill jag referera till vad ett enhälligt förvaltningsutskott i Västernorrlands läns landsting uttalade för några år sedan. Herr Ivar Högström satt med i detta utskott. Man uttalade sig enhälligt för ostkustbanans förlängning och att frågan därom måste prövas. Vad är det då som inträffat under dessa få år som gjort att ostkustbanan äventyrar inlandet? Det vore intressant att få reda på vad som inträffat.

Därest utbyggnaden av ostkustbanan bleve en verklighet, skulle vi kunna få fram ett helt nytt tänkande när det gäller spårbunden trafik. Man kunde då få en helt ny syn på järnvägarna som transportalternativ till landsvägstrafiken. Det skulle också betyda en början till en uppgörelse med 1963 års trafikpolitiska beslut, som skapat så stor irritation snart sagt överallt i vårt land med alla de negativa följder som 1963 års beslut i verkligheten hade.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Låt mig påpeka, herr Lorentzon, att en utbyggnad av ostkustbanan kan skapa ett konkurrensförhållande mellan inlandet och kustlandet därest en sådan utbyggnad skulle få negativa verkningar för norra stambanan. Det går inte att förneka. Det är därför som utskottet har valt att så att säga få frågan allsidigt prövad. Där borde också herr Lorentzon vara nöjd.

Det kan tänkas att herr Lorentzon är en god historieskrivare – jag vill inte sätta frågetecken för det. Men jag vill uppmana honom att läsa hela historien innan han försöker återge den. Jag kan nämligen försäkra honom att det inom Jämtlands län fanns en djup oro när motionerna om en förlängning av ostkustbanan lades fram. Jag och mina kolleger fick många telefonsamtal där man uppmanade oss att verkligen bevaka att det blev en allsidig prövning av denna fråga så att det inte hux flux skulle bli en utbyggnad av ostkustbanan och man i Jämtland skulle tappa de förbindelser man har efter norra stambanan. Den oron var mycket djup och stor. Lägg också in den i historien, herr Lorentzon, så blir kanske misstänksarnheten något mindre.

Herr HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill helt kort säga till herr Lorentzon att jag tror det är av väldigt litet intresse för kammaren att få veta i vilka frågor jag har haft samma uppfattning som herr Lorentzon i Kramfors fullmäktige. Det kan vi lämna helt utanför den här debatten.

Sedan vårt förvaltningsutskott hade den här frågan uppe till behandling förra gången har det hänt åtskilligt beträffande utarmningen i inlandet. Jag är ganska övertygad om att herr Lorentzon inte är okunnig om detta. Det måste vara angeläget att se till att man inte skapar ytterligare svårigheter för denna del av vårt land.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Högström inte vill bli påmind om de debatter som har förts och de beslut som har fattats på det lokala planet, alltså i primärkommuner och i landstinget. Jag var betänkt på att inte säga någonting därom, men nu måste jag erinra om herr Högströms ställningstagande där eftersom herr Högström här i debatten har kört på en medveten linje och tydligen också inspirerat tidningen Nya Norrland till en kampanj som har som målsättning att splittra Norrlands befolkning i stället för att vi här borde kämpa på enig front.

Herr HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig avsluta denna debatt med att rekommendera herr Lorentzon att ta kontakt med sin partivän järnvägstjänstemannen Henricsson i Hoting och höra hur han ser på saken.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag och herr Henricsson i Hoting har samma uppfattning i denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21 Fördjupning av Mälarleden

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 15 i anledning av motion om fördjupning av Mälarleden.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Frågan om breddning och fördjupning av Södertälje kanal samt fördjupningen av Mälarleden har under hela 1960-talet varit föremål för åtskilliga initiativ och diskussioner här i riksdagen. Debatterna och utredningsarbetet har haft det goda med sig att vissa av de alternativ som först presenterades inte längre är aktuella. Man kan säga att de är ställda åt sidan. Det var alternativ som var mer visionära än realistiska.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Fördjupning av
Mälaren*

Det förslag som sjöfartsverket nu förordar och som är grunden för trafikutskottets betänkande är jämfört med alla de förslag som passerat revy under 1960-talet det hittills bästa, även om det inte är helt fritt från invändningar. Förslaget innebär att Södertälje kanal och Mälaren skall medge fartyg med ett största djupgående av 6,8 meter. Uttryckt med andra mått är det fartyg med en lastförmåga på 6 500 ton, och vid specialbyggt tonnage kan lastförmågan öka till 7 500 ton, ja upp till 8 000 ton.

Vad som förvånar mig i trafikutskottets behandling av detta ärende är att Södertälje kommun inte har fått tillfälle att yttra sig. Med tanke på att statsutskottet förra sommaren också besökte Södertälje och tittade på kanalen och att det var svårigheter med kontakterna med kommunen även då vill jag här begagna tillfället att få framföra mina uppfattningar om Mälaren och den framtida sjöfarten, trots att det är ett enigt utskott som lägger fram sitt yrkande i dag.

Breddningen och fördjupningen motiveras med att en bättre säkerhetsstandard för trafiken på kanalen och i Mälaren uppnås. Genom dessa åtgärder skapas en säkerhetsmarginal för sjöfarten. Det är en motivering som jag helt godkänner.

Men redan i nästa andetag talar såväl sjöfartsverket som Mälarenkommittén om att fördjupningen även skall tillåta större tonnage att gå in i Mälaren, dvs. den tonnagestorlek som jag inledningsvis nämnde. I denna del är argumenteringen i förslaget inte lika övertygande.

Den säkerhetsmarginal som åtgärderna avser att skapa när man breddar kanalen och Mälaren tas omedelbart i anspråk av det större tonnaget. Ett motiv för detta synes vara det fartygstonnage som numera byggs på olika håll. Men med hänsyn till att Mälaren är rävtentäkt för 1,5 miljoner människor måste man ställa sig frågan: Är det Mälaren som skall få rätta sig efter det aktuella tonnaget? Är det inte mer rimligt att tonnagestorleken skall få rätta sig efter förutsättningarna i Mälaren?

Jag skall inte närmare gå in på denna del av frågan utan endast konstatera att det i huvudsak är oljetransporterna på Mälaren som kommer att öka med det föreslagna tonnaget — ett viktigt konstaterande, som jag återkommer till senare.

Hur man på sina håll ser på framtiden framgår med all tydlighet av det remissvar som Mälarenkommittén lämnat till trafikutskottet, där kommittén på nytt påminner om att intressenterna för Mälarsjöfarten har intresse av att överta och i bolagsform driva Södertälje kanal och sjöfarten på Mälaren till Västerås och Köping. Kommittén skriver: "Denna lösning är fortfarande aktuell, men något besked har inte erhållits från berörda statliga organ."

Kommittén anför också att under förutsättning att ovanstående punkter beaktas är kommittén beredd att tillstyrka sjöfartsstyrelsens förslag som ett första steg mot Mälarenfrågans lösning.

Alltså under förutsättning att Mälarenkommittén kan få bilda ett bolag och överta såväl Södertälje kanal som Mälaren är den beredd att tillstyrka sjöfartsstyrelsens förslag. Jag tycker att det verkligen är att tillmäta sig själv väl stor betydelse.

I Södertälje är vi definitivt icke intresserade av någon förändring som

---

*Fördjupning av
Mälaren*

innebär att det statliga verket försvinner ur bilden och att Mälaredskommittén i bolagsform skall driva Södertälje kanal. Är det verkligen meningen att ett bolag skall såväl driva kanalen som ansvara för sjöfarten i Mälaren? I vilken utsträckning kan då övriga intressenter kring Mälaren göra sin röst hörd? Jag hoppas och förutsätter att statsmakterna inte gör någon sådan överlåtelse till Mälaredskommittén.

Det viktigaste i denna fråga är ändå vilket framtidsperspektiv som kommer att segra. För Mälaredskommittén finns det endast *ett* perspektiv, nämligen en fortsatt fördjupning av såväl kanalen som Mälaren. I remissvaret från näringslivets trafikdelegation finns en mer nyanserad syn, och där talar man om den totala transportkapaciteten i hela Mälarenregionen med anlitande av skilda transportsätt. Jag noterar med tillfredsställelse att trafikutskottet tagit fasta på vad näringslivets trafikdelegation har framfört i sitt remissvar.

Men hur är det då med det framtida behovet av oljetransporter på Mälaren och sättet för dessa transporter i framtiden? Är det enda alternativet den tanke som framförts i Mälaredskommitténs förslag liksom i motionen, dvs. att föra in ett allt större tonnage i Mälaren? Den nya situation som har inträtt och som jag anser kan ge möjlighet till nya lösningar är att det nu inte längre är enbart Västerås som har ett fjärrvärmeverk och därmed behöver stora oljetransporter. Allt fler kommuner omkring Mälaren har redan skaffat eller planerar fjärrvärmeverk. Det är då ett stort intresse för dessa kommuner att tillsammans kunna klara oljetransporterna – och då fram till Mälaren, inte in i Mälaren. Det är också ett gemensamt intresse för dessa kommuner att ordna oljelagring i berggrumsanläggningar.

Man kan då ställa frågorna vilket behov av oljetransporter på Mälaren som kommer att finnas i fortsättningen och om det med hänsyn till detta är nödvändigt att ta in ett större tonnage. Eller är det då också möjligt att bygga rörledningar från dessa gemensamma oljelagringsdepåer och till de olika fjärrvärmeverken omkring Mälaren? I vilken utsträckning kan vidare järnvägstransporter nyttjas i framtiden? Det gäller då också att diskutera när eventuellt nödvändiga oljetransporter måste ske. Ett alternativ kan vara att oljetransporter endast får ske på dagtid.

Med hänsyn till att Mälaren är rävatentäkt för så många människor instämmer jag för min del helt i det yrkande som naturvårdsverket har framfört i sin skrivelse i september månad till regeringen, där naturvårdsverket begär en utredning om de framtida oljetransporterna på Mälaren. Jag anser att denna utredning måste få komma till stånd.

Det är min förhoppning att de synpunkter som jag har haft tillfälle att framföra skall beaktas när ärendet går vidare till behandling inom departementet och att de synpunkterna skall vägas in i det slutgiltiga avgörandet.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Andersson i Södertälje säger, att frågan om Mälaredens fördjupning länge har diskuterats och att olika alternativ har presenterats. Sjöfartsverkets förslag, som omnämns i 1971 års statsverksproposition, fann departementschefen vid det tillfället inte

Onsdagen den
27 oktober 1971

---

*Fördjupning av
Mälarleden*

anledning att tillstyrka, eftersom man då som alltid var tvungen att göra prioriteringar mellan olika investeringsändamål. Sedermera har departementschefen emellertid förklarat att frågan nu övervägs och är under behandling i det pågående budgetarbetet. Sjöfartsverket tar för övrigt också upp det här förslaget i sina petita för året.

Förslaget innebär att farledsdjupet i Södertälje kanal ökas med 1,1 m. Därigenom skulle möjliggöras ett maximalt djupgående på 6,8 m. De nuvarande slussarna skulle bibehållas men bli föremål för vissa tekniska förbättringar. Inom parentes kan sägas att slussarna är 120 m långa.

I ett av remissvaren tar länsstyrelsen i Stockholm upp problemet med broarna — E 4 och järnvägsbron. Fri seglingshöjd under dessa broar är 26 m, men det finns dessutom en lägre bro i Södertälje samt Hjulsta- och Kviksundsbroarna, som alltid måste öppnas när fartyg skall passera.

Gods i tämligen stora mängder transporteras upp till hamnarna i Mälaren. Till Västerås gick det förra året närmare 3 miljoner ton — exakt 2 888 000 ton — varav 1 612 000 ton olja. Till Köping gick totalt 761 000 ton, och därav var det 135 000 ton olja. Dessa hamnar ligger tiotals mil in i landet, men man kan med fartyg transportera stora mängder gods dessa långa vägar. Det innebär ju att man kan avlasta landsvägar och i viss mån även järnvägar. Enligt uppgifter som trafikutskottet har fått från värmekraftverket i Västerås förbrukas där för närvarande omkring en halv miljon ton olja per år, och förbrukningen beräknas inom en inte alltför avlägsen framtid komma upp till närmare en miljon ton per år. Det vore nästan ogörligt att klara transporten av dessa stora oljemängder på järnväg. En järnvägsvagn tar cirka 50 ton, och när det börjar röra sig om miljontals ton så är det väl en indikation på hur många järnvägsvagnar som skulle behövas.

Den föreslagna utbyggnaden ger möjligheter för större fartyg att komma upp i Mälaren, och vi i trafikutskottet har faktiskt sett det som någonting positivt att något större fartyg kan komma till användning. Därigenom minskar fartygens antal och trafiken kan kontrolleras bättre. Självfallet har vi i enlighet med det beslut som fattades här i riksdagen förra året vad gäller lotsorganisationen sagt att trafiken i våra inre farvatten och farlederna över huvud taget skall ske under en noggrann kontroll. Man får överväga separering och andra åtgärder — det är möjligt att de större fartygen inte kommer att kunna trafikera leden nattetid, vilket herr Andersson var inne på, men det är väl för tidigt att säga någonting om det i dag.

En fördel är också att de större fartygen utrustas mera modernt och blir bättre ur säkerhetssynpunkt. Jag har tagit reda på i dag att det för närvarande byggs fem tankfartyg här i landet på vardera 7 500 ton, som kommer att kunna gå upp i Mälaren. Lödöse varv och Oskarshamns varv bygger dessa fartyg, som är specialkonstruerade. De är dubbelbottnade och har tanksystemet ordnat på det sättet att de får full last med bara centertankarna när tjockare oljor fraktas. Sidotankarna blir tomma. Dessa fartyg kan klara en lättare grundstötning utan oljeutsläpp. De skall också kunna klara en kollision, om den inte är alltför allvarlig. Det är omöjligt att bygga fartyg av den konstruktionen, om de görs för små, ty då blir de inte ekonomiskt försvarbara.

Det nuvarande farledsdjupet tillåter fartyg på upp till 3 500 à 4 000 ton med full last. Mot den bakgrunden anser vi att arbetet med en fördjupning och i viss mån uträtning av kanalen kommer att innebära möjligheter till säkrare transporter. Vidare har intressenterna i Mälardalen – landstingen samt städerna Köping och Västerås – förklarat sig villiga att företa den muddring och uträtning av farleden som eventuellt behövs. Detta har kostnadsberäknats till 14 miljoner kronor, medan statens investering i kanalen i 1970 års prisläge rör sig om 21,5 miljoner kronor.

Det kan också bedrivas sjöfart på Mälaren vintertid. Sjöfarten på Västerås har löpt även under strängare isvintrar under de senare åren. Den investering som här göres kan alltså utnyttjas året runt.

Jag har tidigare nämnt länsstyrelsens i Stockholm remissvar som tar upp samma problem som herr Andersson nämnde, nämligen att man borde se till miljöfrågorna och observera att Mälaren är vattentäkt för Stockholm. Med säkrare fartyg och med mera rät och djupare farled anser vi att detta miljöproblem i fortsättningen kommer i en bättre situation än för närvarande.

SJ har förklarat att man utan några ytterligare investeringar skulle kunna klara transporterna med det material man för närvarande har, men merkostnadsfrågan när det gäller transport av olja i järnvägsvagnar nämner man inte. Det är utan tvekan på det sättet att sjöfrakterna är väsentligt billigare när man kan komma med många gånger större kvantiteter än vad ett tåg kan ha med sig.

Näringslivets trafikdelegation, som har beretts tillfälle att yttra sig, är tillfredsställd med den ekonomiska och rationella utveckling av godstrafiken i Mälaronrådet som man får möjlighet att genomföra om en fördjupning av kanalen kommer till stånd. Näringslivets trafikdelegation säger också att frågan måste bedömas ur totalsynpunkt. Därför förordade man behandling i enlighet med sjöfartsverkets förslag.

Det är ju en motion som föranlett att denna fråga kommit upp redan i år. Utskottet ställer sig positivt till motionens förslag och trafikdelegationens synpunkter. Det är inte bara strikt företagsekonomiska synpunkter utan även synpunkter på miljö och trafiksäkerhet som här förenas med tillgång till olika transportalternativ. Mot den bakgrunden förordar vi att detta arbete kommer till stånd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Frågan om Mälarledens fördjupning har diskuterats så många gånger i riksdagen redan tidigare att jag hade hoppats att vi inte skulle behöva ha någon debatt i dag, när trafikutskottet enhälligt ställt sig bakom sitt yttrande. Jag avser speciellt en passus i anledning av motionen 496, som jag står som första namn på. Där heter det: "Enligt utskottets uppfattning bör därför frågan om Mälarledens fördjupning snarast tas upp till behandling i enlighet med motionärernas förslag."

Som motionär är jag givetvis tillfredsställd med detta utskottets ställningstagande, och jag skulle inte ha tagit till orda om inte frågan tagits upp till debatt av herr Andersson i Södertälje.

Transporterna genom farlederna till Mälaren har under de senaste åren

*Fördjupning av
Mälarden*

uppgått till ungefär 6 miljoner ton gods, varav ca 1,5 miljoner ton utgjorde sand och grus till Stockholmsområdet. Bortser man från detta gods samt från en halv miljon ton olja till Hässelby återstår ungefär 4 miljoner ton för Mälaren i övrigt. Förutom ca 1,8 miljoner ton olja rör det sig om ca 2,2 miljoner ton torrlastgods av varierande slag.

Det är alltså mycket stora kvantiteter gods som transporteras på Mälaren. Genom en fördjupning och samtidig förbättring av farleden kan större fartyg med mindre risker än för närvarande passera leden. Jag vill dock understryka att genom främst sjöfartsverkets försorg har mycket redan gjorts för att höja säkerheten i Mälaren. Lotsplikt råder t. ex. sedan flera år tillbaka vid oljelaster över 2 000 ton. Farledsutmärkningen och fyrbelysningen har förbättrats, bro- och trafikledningspersonal i vissa passager har utrustats med radiokommunikationshjälpmedel osv.

Vid en fördjupning av leden kommer den att uträtas och breddas, men man kommer också att ytterligare förbättra farledsutmärkningen. Man kan pröva att separera trafiken i vissa avsnitt, man kan ha trafikljusstyrd enkelriktning i de trånga passagerna vid Hjulsta och Kvicksund osv. De föreslagna förbättringarna bör medföra minskade risker för fartygsolyckor. Genom att medelstorleken på de fartyg, som kommer att trafikera leden, blir större kommer totalt färre fartyg att trafikera Mälaren, och dessa kommer i betydligt större utsträckning än för närvarande att utnyttja lots.

Oavsett om man väljer det billigare utbyggnadsalternativet, som kommer att kunna tillåta trafik med fartyg på upp mot 8 000 ton dödvikt mot för närvarande drygt 4 000 ton, eller det dyrare, som kommer att tillåta trafik med fartyg på upp mot 12 000 ton dödvikt blir det inte alls så stora fartyg som nu används i kusttrafik – de oljebåtarna är ofta i storleksordningen 25 000 ton. Båda förslagen innebär avsevärda förbättringar i förhållande till dagsläget, eftersom de största transportkostnadsvinsterna ligger just vid dessa storlekar.

De olika förslagen till kanalförbättringar baseras till stor del på att det i kanalsträckningen finns vissa fysiska hinder som anger de utbyggnadsnivåer vilka inte utan stora ekonomiska uppoffringar kan överskridas. Den första av dessa utbyggnadsnivåer bestäms av den befintliga slussen i Södertälje. Den slussen gjordes vid sin byggnad på 1920-talet så mycket större än kanaltvärsnittet i övrigt att kanalen sedermera skulle kunna utvidgas utan ombyggnad av slussen. Vid planeringen av slussen utgick man från de relationer mellan fartygsdjupgåendet och fartygens längd- och bredddimensioner som på den tiden var vanligast. Dessa relationer har sedan dess ändrats, och slussen har inte den längd och knappast heller den bredd som motsvarar dess djup.

Båda de alternativ som nu är aktuella förutsätter att man inte skall behöva bygga någon ny sluss. I det dyrare av de två vill man utnyttja slussens fulla djup genom att förlänga slussen och därmed kompensera dess nuvarande otillräcklighet i längd. I det andra alternativet ändrar man inte slussens längd men måste nöja sig med ett mindre djupgående – det blir då 6,8 meter i stället för 7,5.

En annan naturlig begränsning av utbyggnadsnivån erhåller man genom att Södertälje kanal med hänsyn till befintlig bebyggelse, broar

m. m. i sin nuvarande sträckning inte tillåter uträtning och breddning mer än i begränsad omfattning.

Herr Andersson i Södertälje nämnde Mälarenledskommitténs yttrande att det finns ett förslag att intressenterna skulle överta och driva farleden i egen regi. Det är inget primärt önskemål från Mälarenledskommittén, men om staten inte vill göra någonting åt farleden anser Mälarenledskommittén att någonting måste göras.

Vidare nämnde herr Andersson i Södertälje att man möjligen har kommit i ett annat läge genom att pipe-lines nu kan diskuteras. Jag tror inte att det är något alternativ i det här fallet. Dels förekommer annat massgods i så stor mängd att kanalen och Mälaren ändå behöver fördjupas, dels är det mycket svårt att transportera tjockolja i pipe-lines; man måste då värma upp den på något sätt. Skulle man stanna vid bara den tunna oljan, blir det en relativt liten del som kan transporteras i pipe-lines.

Om farleden varit fördjupad 1970 skulle det ha medfört en beräknad vinst på ca 5 miljoner kronor i det billigare alternativet och 6,5 miljoner kronor i det dyrare alternativet. Man beräknar nu att vinsten blir ca 2 miljoner kronor större när farleden om några år står färdig -- det hoppas vi alltså att den gör, är det kanske bäst att tillägga. Farleden är klart ekonomiskt lönsam, även om man inte räknar in de vinster som görs i en bygd bl. a. genom att de industrier, som är beroende av massgodstransporter, kan fortsätta sin verksamhet där de nu är lokaliserade och inte tvingas att flytta sina anläggningar till kusten. Det har redan alltför många industrier måst göra på grund av alltför höga fraktkostnader på andra håll.

Herr talman! Jag yrkar bifall till trafikutskottets hemställan.

Herr SUNDGREN (s):

Herr talman! Herr Andersson i Södertälje har varit inne på den mycket viktiga frågan om Mälaren som råvattentäkt för 1,5 miljoner människor i Stockholmsområdet. Det har också varit en fråga som man allvarligt har diskuterat i utskottet, och både herr Rosqvist och herr Enskog har tagit upp just vilka åtgärder som har vidtagits när det gäller en ökad säkerhet och vad en fördjupning av Mälaren innebär i fråga om minskad risk för oljeutsläpp i Mälaren. Jag vill bara komplettera det med några ytterligare synpunkter.

Det är mycket stora kvantiteter olja som under årens lopp har transporterats in till Västerås och Köpings hamnar, men trots detta har oljeskadefrekvensen i den nuvarande leden -- som ju har varit något osäkrare än den som nu kommer till -- varit mycket låg. Sävitt det är bekant har endast ett utsläpp skett i samband med ett fartygs haveri, och då var skadorna mycket ringa. Den olyckan inträffade just i det trånga Bockholmssundet mellan Södertälje och Stockholm. Vid en breddning och fördjupning av Södertälje kanal kommer en stor del av den trafik som i dag passerar Bockholmssundet, där just intaget till Stockholms vattenverk vid Norsborg är beläget, att avledas därifrån. Här blir det alltså en mycket viktig förbättring när det gäller vattenförsörjningen för Stockholmsområdet.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Fördjupning av
Mäljarleden*

I det här sammanhanget skall man inte heller glömma det mycket stora tonnaget som nu går genom Stockholms skärgård och de inre vattenvägarna inom Stockholm. Detta betyder att man på redde i Stockholms hamn lastar om olja från 20 000-tonnarna till det mindre tonnaget, och den omlastningen innebär ju en mycket större risk för oljeutsläpp än själva sjöfarten på Mälaren. För närvarande tvingas tre fjärdedelar av oljetransporterna till Mälaren gå över Stockholm. Den här omlastningen har under de senaste åren visat stark tendens att öka, och det beror på att båtarna har blivit större. Och då de större båtarna inte har kunnat gå in i Mälaren har det alltså skett omlastning i Stockholm, men med denna fördjupning och förbättring av Södertälje kanal kommer man alltså att dra trafiken över en säkrare led. Det ökar säkerheten och minskar riskerna för oljespill som omlastningen i Stockholm nu innebär.

Herr Andersson i Södertälje berörde en del andra alternativ till transporter av olja och nämnde bl. a. rörtransporter. Herr Enskog har redan varit inne på att det är ett mycket stort problem och att det för dagen är ganska orealistiskt att tänka sig att transportera just den tjocka oljan i rör, eftersom denna olja måste värmas upp. En varm ledning blir utsatt för fukt på utsidan; den korroderar omedelbart och det blir hål på ledningen. De som har sysslat med fjärrvärmeverksfrågorna har stora erfarenheter av det, och man kan säga att det är en större miljöfara än oljeutsläpp i vatten. Även om ett hål är litet i början hinner det nämligen pumpas ut mycket olja i marken innan man märker det. Däremot går det ganska lätt att lokalisera och, med den oljeberedskap som tidigare har redogjorts för, också ganska lätt att förhindra verkningarna av eventuella oljeutsläpp i Mälaren.

Jag vill avslutningsvis också säga att en fördjupning av Mäljarleden är av mycket stor betydelse för det för vårt land så viktiga näringslivet i västra delen av Mäljarområdet och Bergslagen, för dess möjligheter att hävda sig och utveckla sig. Mäljarledens växande betydelse har bevisats av den mycket snabba trafikutveckling som under de senaste åren skett på Mälaren, och jag kan här nämna att för Västerås del godsmängden nästan har fördubblats under den senaste femårsperioden. Det är alltså en mycket viktig transportväg, och en fördjupning av Mäljarleden ökar inte bara farledens kapacitet och tillgången på tonnage, utan den innebär också — något som har understrukits här och är mycket viktigt att ytterligare påpeka — en väsentlig och nödvändig förbättring av farledens säkerhetsstandard. I en samhällsekonomisk bedömning bör man också ta med de vinster som begränsningen av de tunga transporterna på de mycket starkt trafikerade vägarna i Mellansverige innebär.

Med det anförda vill jag yrka bifall till trafikutskottets betänkande nr 15.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
27 oktober 1971

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 16 i anledning av motion angående indrivningen av obetald parkeringsbot.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag väckte denna motion, nr 945, i januari månad i år. Anledningen var den skrämmande stora andelen av påförda parkeringsbotsbelopp som inte inbetalats.

Jag vill gärna erkänna att jag lystrat till ett uttalande av kommunikationsministern under en interpellationsdebatt med herr Dahlén i dåvarande riksdagens första kammare i november 1970. Han yttrade då följande med anledning av de mycket otillfredsställande förhållandena angående betalning av parkeringsbotsbelopp. Jag har citerat angivet i motionen. Där står: "Varje försök, både att förbättra rutinerna och angripa frågan på annat sätt, tycker jag är värt ett erkännande."

När jag skrev motionen utgick jag från då tillgängliga uppgifter. I oktober 1970 hade uppgivits att enbart i Stockholm ca 75 000 parkeringsbotsärenden vilade i avvaktan på utredning. Där sysslade då 28 personer med utredningsarbete; härav var 2 inspektörer, 6 polismän och 20 kontorister. Detta gav mig anledning att i motionen anföra följande: "Men det kan inte vara riktigt att samhället skall använda sina resurser inom polisväsendets och rättsvårdens områden på det sätt som nu är förhållandet för att få till stånd en efterlevnad av gällande bestämmelser."

Jag har i motionen redovisat uppgifter om procenttalet icke inbetalda parkeringsböter i hela riket respektive Stockholms polisdistrikt, hämtade ur propositionen 140 år 1969. Det kan nu lämnas kompletterande uppgifter om utvecklingen t. o. m. andra kvartalet 1971. Då siffrorna verkligen är skrämmande vill jag anföra dem. Jag har fått uppgifterna från riksdagens upplysningstjänst. Det gäller alltså icke betalda parkeringsböter efter avdrag för återkallade förelägganden, angivna i procenttal, för hela riket respektive för Stockholms polisdistrikt.

År och kvartal	Hela riket	Stockholms polisdistrikt
<i>1968</i>		
3:e kvartalet	25,8	36,2
4:e "	28,4	40,1
<i>1969</i>		
1:a kvartalet	34,9	47,6
2:a "	37,1	50,8
3:e "	37,6	53,7
4:e "	40,6	58,2

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Indrivningen av
obetald parkerings-
bot*

År och kvartal	Hela riket	Stockholms polisdistrikt
1970		
1:a kvartalet	33,9	46,0
2:a "	36,6	47,4
3:e "	38,8	52,3
4:e "	39,9	56,3
1971		
1:a kvartalet	42,6	57,4
2:a "	41,5	55,6

Ser man efter vad det har blivit i differens under tre år, så finner man att det blivit en ökning av de redan tidigare skrämmande siffrorna beträffande hela riket med 15,7 procent och för Stockholmsdistriktet med 19,4 procent.

Jag finner nu att trafikutskottet avstyrkt mitt förslag, som är ett försök till genomförande av en radikalt förenklad metod för att lösa ett besvärligt problem. Utskottet stöder sig på remissyttrandet från riksrevisionsverket och rikspolisstyrelsen. Dessa yttranden avgavs i mitten av april, men utskottet justerade sitt avstyrkande betänkande den 14 oktober, alltså sex månader senare.

Mitt förslag förutsatte ett strikt ansvar för ägaren av bilen. Jag vill citera ur remissyttrandet från riksrevisionsverket: "Då den praktiska effekten av reformen inte blivit att parkeringsbot betalas i betydligt större omfattning än tidigare, finns det enligt RRV:s mening anledning att åter överväga ett införande av strikt straffansvar för ägaren. Innan denna utväg tillgrips, bör emellertid försök göras att effektivisera tillämpningen av nu gällande bestämmelser genom en kraftfullare uppföljning av ärenden angående parkeringsförseelser." Och i rikspolisstyrelsens yttrande, som också avgavs i mitten av april i år, heter det bl. a.: "Huruvida förslaget i modifierad form eller i kombination med andra åtgärder kan visa sig ändamålsenligt i ett framtida system för uppföljning av parkeringsböter anses kunna avgöras först vid en samlad bedömning av hela problemkomplexet. En sådan bedömning avser styrelsen resa snarast efter det ovan angivna arbete slutförts."

Vad hände sedan? Jo, fyra dagar efter det att trafikutskottet hade justerat sitt betänkande avsände rikspolisstyrelsen en längre skrivelse till Konungen, som jag har fått ta del av i dag och ur vilken jag hämtar några intressanta uppgifter. Det framstår klart att man sökt lösa problemet genom att förstärka personalen för utredningsarbete. När jag skrev motionen fann jag det betänkligt att 28 personer inom Stockholms polisdistrikt sysslade med utredningsarbete. Nu finner jag att antalet tjänstemän vid årsskiftet 1970-1971 som sysslade med detta arbete var 40, varav 7 polismän. I april 1971 uppgick personalen till 60 heltidsanställda, fr. o. m. den 1 november 1971 är ca 90 tjänstemän sysselsatta med utredningsarbeten. Jag frågar mig ängsligt: Vad kostar detta? Förmodligen räcker det inte med 3 miljoner kronor per år enbart i lönekostnader för att på detta sätt utreda frågan om bötesbelopp som inte inbetalats.

Onsdagen den
27 oktober 1971*Indrivningen av
obetald parkerings-
bot*

I rikspolisstyrelsens skrivelse av den 18 oktober i år noterar man att genom de åtgärder styrelsen vidtagit har den nedåtgående trenden beträffande betalningsprocenten kunnat brytas. För samtliga tre storstäder har betalningsprocenten för andra kvartalet 1971 ökat i förhållande till närmast föregående kvartal. Ja, det är riktigt att procenttalet icke betalda parkeringsböter har förbättrats beträffande Stockholms polisdistrikt från 57,4 till 55,6 procent och för hela riket från 42,6 till 41,5 procent, enligt de uppgifter som jag tidigare har redovisat i detta anförande. Men jag vet inte om det är så mycket att glädja sig över att man den 1 november sätter in ca 90 tjänstemän för att utreda frågan om icke betalda bötesbelopp och då för första gången på lång tid uppnår denna mycket lilla förbättring. Vi vet heller ingenting om hur det kommer att bli i fortsättningen.

Det är med tillfredsställelse jag tagit del av slutklämman i rikspolisstyrelsens skrivelse till Konungen, där styrelsen skriver följande: "Under åberopande av det anförda hemställer styrelsen dels om sådan ändring i 67 och 68 §§ vägtrafikförordningen att fordonets registrerade ägare ensam åläggs strikt ansvar för överträdelser för vilka lagen om parkeringsbot är tillämplig dels att det ovan framförda förslaget om slopande av polisutredning i flertalet ärenden omedelbart genomföres."

Jag vill också citera ett annat stycke på samma sida i denna skrivelse, där det står: "De skäl som talar för förslagets genomförande är tungt vägande." Det gäller där frågan om huruvida man skall utreda eller inte. "Inom kort är enbart i Stockholms polisdistrikt 90 tjänstemän sysselsatta med att utreda parkeringsärenden. Övervägande antalet utredningar är föranledda av tredska från den misstänktes sida. Det framstår som en klart onödigt resursinsats att utredningsarbete bedrivs i det stora antal fall där den misstänkte inte svarar på upprepade påminnelser och inte heller har någon invändning i sak att göra. Med all säkerhet skulle ett genomförande av förslaget leda till en väsentlig höjning av frekvensen på bötesbetalning i förfarandets första skede."

Om den skrivelse som rikspolisstyrelsen avsånde den 18 oktober hade varit känd för trafikutskottet fyra dagar tidigare, alltså den 14 oktober, hade väl betänkandet inte kunnat undgå att få en i varje fall delvis annan lydelse. Jag förmodar nämligen att utskottet inte kände till att polisverket nu har kommit upp till 90 tjänster för utredningsarbete, när utskottet skriver att utskottet i huvudsak ansluter sig till de sålunda anförda synpunkterna, och när riksrevisionsverket beträffande införande av strikt straffansvar för ägaren i det av utskottet redovisade uttalandet skriver: "Innan denna utväg tillgrips, bör emellertid försök göras att effektivisera tillämpningen av nu gällande bestämmelser genom en kraftfullare uppföljning av ärenden angående parkeringsförseelser." För mig är det inte väsentligt om mitt förslag till lösning av denna fråga godtas eller inte. Men det står väl nu klart att vi inte kan tillåta att efterlevnaden av gällande bestämmelser åstadkommes genom onödiga och mycket kostnadskrävande personalförstärkningar inom polisväsendet, om det är möjligt att komma fram på ett enklare och naturligare sätt. Polisen har sannerligen annat att syssla med.

För dem som inte kommer ihåg vad min motion innebar vill jag nämna

att jag föreslog att man skulle pröva vägen att redovisa de böter som icke betalats inom en viss, angiven tid till den registreringsmyndighet där bilen är registrerad, och sedan skulle skattekvittot för nästkommande år inte kunna lösas förrän parkeringsböterna var erlagda.

Ärendet ligger nu hos kommunikationsministern. Om mitt i motionen framförda förslag i anpassad form kan ingå i den slutgiltiga lösningen skulle det givetvis glädja mig. Jag förlitar mig på att det kommer att ske något praktiskt, och det snart. Vi kan inte gärna tillåta att man på det sätt som nu har skett förstärker personalen upp till ett antal av 90 personer bara i Stockholms polisdistrikt för att utreda frågan om tredskande människor skall behöva betala de böter som andra, laglydiga människor betalar utan att samhället behöver kosta på så mycket.

Herr talman! Jag har ingen anledning att i det här läget yrka bifall till motionen. Jag hoppas att den uppmärksamhet som motionen har väckt och den behandling som den har fått på olika sätt kommer att leda till att det verkligen sker någonting praktiskt, och det snart.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 23 Ett statligt charterflygbolag

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 17 i anledning av motion om ett statligt charterflygbolag.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Bara några korta kommentarer till det utlåtande — trafikutskottets betänkande nr 17 — som vi har framför oss. Den aktuella motionen om ett statligt charterflygbolag skall ses mot bakgrunden av den ständiga försämring vi har haft av det svenska turistnettet i betalningsbalansen med utlandet. Det verkar inte som om det skulle bli någon ändring på det framöver heller. Turistnettet påverkas inte heller nämnvärt av de ekonomisk-politiska åtgärder vi vidtar för att komma åt den del av betalningsbalansunderskottet som beror på andra faktorer.

Vi tror att en ökad inhemsk eller utifrån kommande turism som riktar sig mot våra unika naturområden i norra Sverige skulle bli ett stöd för betalningsbalansen men också för sysselsättningen och näringslivet i berörda landsdelar.

Trafikutskottet har sänt ut den här motionen, nr 936, och en likartad, nr 928 — som gäller charterflyg för utländska turister till Sverige — på remiss till ett antal berörda företag, myndigheter och organisationer, och det är vi motionärer naturligtvis tacksamma för. Men samtidigt kan man utan vidare konstatera att remissen blivit ganska ensidig genom att man inte tagit några kontakter med konsumentsidan. Det är i stället SAS, Linjeflyg, Statsföretag och SJ samt luftfartsverket och Turisttrafikförbundet som varit remissinstanser. Det är ganska självklart att remissinstanserna SAS, Linjeflyg och SJ är mindre intresserade så länge det finns

några risker för att konkurrensen hårdnar för dessa företag. Statsföretag AB har också yttrat sig men har inga synpunkter, och jag antar att det här ointresset bl. a. beror på att ett nytt charterföretag skulle bedriva en lågtaxepolitik, så som vi hade tänkt oss det hela. Det statsägda flygbolaget Crownair nämns endast i förbigående i utskottsbetänkandet, men det hade naturligtvis kunnat finnas en möjlighet till en anknytning där.

Några korta kommentarer bara till ett par argumentationslinjer som återges i utskottets betänkande och som kommer från de här nämnda remisserna.

För det första betonar företagen att trafikförsörjningen är riklig såväl när det gäller tåg som flyg i de berörda områdena. Där fattas alltså ingenting. Det är säkert rätt i viss utsträckning, om man inte har alldeles för stora pretentioner. Men den frågeställning som är viktig gäller ju om den inhemska turisttrafiken kan hävda sig mot den utlandsriktade chartertrafiken med flyg när det gäller snabbhet, komfort och – inte minst viktigt – kostnad. Det är den jämförelsen som jag upplever som den relevanta i sammanhanget, och de svenska kommunikationerna kan väl knappast tävla med de mycket snabba förbindelser med charterflyg som vi har t. ex. till södra Europa.

För det andra hänvisar luftfartsverket till den av riksdagen godkända trafikpolitiken och säger att man inte bör tillåta några avsteg från den genom en lågtaxetrafik på detta område. Nu är det så, som alla känner till, att vi har en statlig kollektivbiljett på järnväg, stöd till olönsamma busslinjer och liknande. Samtidigt säger SAS och Linjeflyg i sitt gemensamma remissvar att man redan nu har chartertrafik till Norrland som "syftar i princip just till en täckning av de rörliga kostnaderna", vilket naturligtvis är positivt, och det är just vad vi har talat om i motionen.

Jag kommer inte att ställa något yrkande vid detta tillfälle, men jag är personligen ganska övertygad om att vi kommer att få igen dessa frågor därför att – som jag sade inledningsvis – vårt turistnetto ständigt försämras, och det är en utveckling som vi hittills inte kunnat lösa med andra åtgärder. Vi har diskuterat skatt på utlandsresor och annat som enligt min mening är ett alltför negativt vapen och svårt att använda i sammanhanget. Det vore bättre om man kunde lösa problemen genom stimulans av den inhemska turistnäringen.

Det finns dessutom krafter i gång för att öka chartertrafiken på Sverige. Jag fick för någon dag sedan – bara som ett exempel – ett klipp i min hand som gällde just charter från Berlin till Borlänge under nästa sommar. Här finns efterfrågekrafter som det funnes anledning att försöka ta vara på redan från början. Det finns ett utrymme för och en efterfrågan på mer av inhemska turistresor riktade på Norrland. Om villkoren blir någorlunda likartade med dem som gäller för charterflyg till södra Europa, är jag övertygad om att vi skulle få en ganska stor efterfrågan på den sektorn och därmed en avlastning i varje fall i ökningstakten när det gäller turistnettots negativa utveckling.

Jag ställer alltså inget yrkande vid detta tillfälle, men jag vill gärna betona att jag tror att det finns anledning att återkomma i den här saken.

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Ett statligt
charterflygbolag*

Problemen kvarstår, och trafikutskottet har tyvärr inte heller anvisat någon alternativ lösning på dem.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, som motionärerna framhåller, att underskottet, i vår bytesbalans för 1970 ger anledning till oro och bekymmer, och det är också riktigt att turistnettot ytterligare har försämrats och i inte ringa utsträckning medverkat till att försämra bytesbalansen. Nu kan man ändå skönja en förbättring av denna bytesbalans för 1971, åtminstone tillfälligt. Att det blivit så beträffande turistnettot beror väl mycket på att svenskarna under efterkrigstiden blivit ett folk som under sin lediga tid gärna reser ganska mycket, och då förläggs semesterresan ofta utanför landets gränser och detta av flera orsaker: klimat samt intresse för andra folk och sedvänjor. Men den mest påtagliga orsaken är kanhända att kostnadsläget här i Sverige oftast är betydligt högre än i speciella turistländer, särskilt för turistresande. Detta är kanhända också anledningen till att turistströmmen till Sverige är mindre än den utgående turistströmmen, men jag har ändå en viss tro på att det även i det här avseendet skett en förändring till det bättre denna sommar.

Ett sätt att åstadkomma en ökning av turistströmmen till vårt land skulle enligt motionärerna vara att underlätta för turisterna att resa här i Sverige med billiga transportmedel. Framför allt menar motionärerna att resorna i Sverige skulle underlättas och förbättras. Nu är det väl i praktiken så, att rabatteringar av järnvägs- och bussbiljetter i samarbete med charterflyg etableras genom statliga sådana. Förhållandet är också det att det redan finns ett statligt flygbolag, Crownair, som bedriver taxifyg och beställningsflyg i form av direktionsresor samt passagerarcharter. Motionärerna har ju begärt att möjligheterna att inrätta statliga flygbolag skulle utredas. Det finns redan ett sådant. Detta bolag har visserligen ännu en begränsad verksamhet, men det torde väl vara bättre att låta ett redan befintligt företag utvecklas, innan man ytterligare utreder om inrättande av flera dylika.

I det här sammanhanget kan dessutom nämnas att såväl SJ som SAS och Linjeflyg bedriver ganska omfattande turistreseverksamhet med biljettrabatteringar, och vad SAS och Linjeflyg beträffar ordnas speciella turistflygturer till Norrland och till de platser som motionärerna angivit. SJ liksom privata bussbolag har dessutom turistbussturer till olika platser i landet varvid biljettpriserna är rabatterade. Dessutom utför SAS och Linjeflyg charterresor som utgår från de skandinaviska länderna. Scanair är vid sidan av de nämnda företagen ett skandinaviskt bolag, och det finns siffermaterial om hur detta charterflyg utvecklats.

Tiden tillåter inte att närmare utveckla frågan med siffermaterial. Annars finns det möjligheter härtill. Jag tror sålunda att trafikutskottet har bedömt läget realistiskt när det avslagit motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till trafikutskottets hemställan i dess betänkande nr 17.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 24 Föredrogs trafikutskottets betänkanden:

Nr 18 i anledning av motion om förbättrade resevillkor för studerande m. fl.

Nr 19 i anledning av motion om charterflyg för utländska turister till Sverige.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 25 Förbud mot vissa typer av motortävlingar

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 20 i anledning av motion om förbud mot vissa typer av motortävlingar.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Den motion som behandlas i trafikutskottets betänkande nr 20 har föranlett en betydande uppmärksamhet. Jag har blivit uppvaktad med telefonsamtal och skrifter. I en hel del sammanhang har man väl missuppfattat syftet med motionen. Jag har därför funnit det angeläget att här göra några korta påpekanden med anledning av behandlingen av motionen.

Av motionstexten - som inom parentes sagt till stora delar utgör citat från en ledare i en tidning i södra Sverige - framgår med all tydlighet att det är de fartsträckor som är inlagda i samband med rallytävlingar som motionen vänder sig emot. Det är alltså inte så, att vår motion vill förhindra sådana tävlingar av typen familje- och tillförlitlighetstävlingar som t. ex. M och MHF anordnar. Vi motionärer tror liksom alla andra veltiga bedömare att just den typen av tävlingar i stället är ägnad att öka förarskickligheten och därför också är ägnad att så småningom öka trafiksäkerheten på svenska vägar.

Nej, det är de där fartsträckorna och de direkta fartrallyn som arrangeras i olika sammanhang som vi anser vara av den typen att de borde förbjudas.

Vi har väl alla kännedom om vägtrafikstadgans bestämmelser. Här har jag framför mig ett särtryck från Nationalföreningen för trafiksäkerhets främjande, där den bekanta 39 § i vägtrafikstadgan om vad en vägtrafikant har att iaktta återges. Paragrafen lyder: "Vägtrafikant skall iakttaga den omsorg och varsamhet, som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna, samt uppträda så, att han icke onödigtvis hindrar eller stör trafiken. Även i övrigt skall vägtrafikant visa hänsyn mot andra vägtrafikanter och mot dem, som bo eller uppehålla sig vid vägen." Detta sista - "dem, som bo eller uppehålla sig vid vägen" - har varit en av anledningarna till att jag en gång tidigare, nämligen år 1962, i den dåvarande första kammaren tog upp frågan om säkerhetsbestämmelser vid anordnande av motortävlingar på allmän och enskild väg. Då hade det nämligen inträffat en mycket beklaglig olycka ute vid en enskild väg i samband med en sådan tävling.

Remissinstanserna har i yttranden över vår motion hänvisat till att säkerhetsbestämmelserna håller på att överses; redan nu innehåller de för

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Förbud mot vissa
typer av motor-
tävlingar*

övrigt sådana säkerhetsmoment, att några olycksrisker för tredje man knappast föreligger. Tyvärr måste jag säga, att även om förekomsten av sådana olyckor är ganska liten, så har de dock förekommit, och en olycka är enligt min mening en olycka för mycket.

I detta speciella fall råkade en äldre kvinna ut för en olycka alldeles utanför sin port. Olyckan inträffade på en vägsträcka, som inte -- om jag minns rätt -- var avlyst för annan trafik. Det var alltså inte den typ av sträckor, om vilka man säger att där inga olyckor rimligen bör ske, eftersom all annan trafik blivit avlyst i det sammanhanget.

Detta är bakgrunden till min motion men självfallet ligger även den diskussion som förts i pressen bakom. Den finns bl. a. återgiven i den tidning vi har citerat i vår motion. Tidningen säger bl. a. "Är det inte då ett motbjudande hyckleri när det talas om vikten av varsam körning samtidigt som man ger grönt ljus för inspirerande och suggererande uppvisningar i rena därkörningen?" Den frågan får självklart stå för vederbörande tidnings omdöme, men vi har nog som motionärer menat att det ligger mycket i den fråga som tidningen i det här sammanhanget ställer.

Jag vill inte påstå annat än att den behandling som trafikutskottet givit vår motion varit både ingående och allvarligt menad. De remissvar som infordrats understryker de synpunkter som framförts i motionen, men man vill inte gå så långt som till att utfärda ett direkt förbud mot arrangerandet av sådana här tävlingar. Man förlitar sig i sammanhanget på att de nya bestämmelser som skall kunna komma att utformas och som även jag väntar mig mycket av skall bli sådana att de i allra görligaste mån kan undanröja olyckor. Detta är utomordentligt bra, men därmed hindrar man inte att framför allt ungdomen tjusas av uppvisningar i farter, som anpassade till 39 § ingalunda är lämpliga, om de omsättes i vanlig landsvägstrafik.

Utskottet kommer emellertid slutligen fram till sitt ställningstagande och säger: "Utskottet förutsätter dock att vederbörande myndigheter, i överensstämmelse med trafiksäkerhetsverkets uttalande med uppmärksamhet följer utvecklingen samt vidtar i anledning härav eventuellt erforderliga åtgärder." Trafiksäkerhetsverket har i sitt yttrande sagt att om en försämring på detta område skulle inträda är man redo att aktualisera frågan om ett förbud för denna typ av motortävlingar. Därmed är såvitt jag förstår motionens syfte uppnått. Även om vi den här gången inte kommer fram till ett förbudsförfarande, har omständigheterna kring denna typ av tävlingar aktualiserats och blivit föremål för en ingående diskussion. Så småningom kommer de att ge anledning till en översyn av gällande bestämmelser i syfte att göra dem ännu bättre, varigenom olyckor i görligaste mån kan undvikas.

Jag skulle till sist, herr talman, bara vilja göra en liten kommentar i anledning av det som då och då händer på de tävlingsbanor där de professionella tävlingsförarna agerar. Jag vet att det inte har något direkt sammanhang, men den möjligheten finns att många intresserade motorförare börjar under amatörmässiga förhållanden i de tävlingar som tilläts på svenska landsvägar. Senare går dessa förare över till den professionella linjen. Det är i så fall inte heller någon lycklig utveckling.

Då jag, herr talman, finner det meningslöst att yrka bifall till min motion, får jag nöja mig med att uttrycka den förhoppningen att behandlingen av detta ärende kommer att föra frågan framåt i riktning mot en ökad trafiksäkerhet.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag har intresserat mig en hel del för motortävlingar och tänker kortfattat säga några ord därom.

Det finns säkert mycket gott att säga om motorsporten, bl. a. att det är bra att ungdomen intresserar sig för den. Det finns ju så många andra intressen som är betydligt sämre. Man har säkert också fått fram bättre bilar genom att testa dem på tävlingar. Skivbromsarna lär vara ett resultat av de erfarenheter man har vunnit vid biltävlingar. En annan sak är bättre däck, och det finns mycket annat. Man skall heller inte skära all motorsport över en kam, det finns bra former och det finns sämre. En av de bättre tycker jag, i motsats till herr Svanström, är rallytävlingarna. Det finns andra som också är bra, speedway, motocross och dragster. Det senare är ett slags accelerationstävlingar som är mycket populära i Amerika. Man tävlar på en raksträcka, och därför är det mycket liten risk för olyckor.

De farliga tävlingarna är de i Formel I och Formel II. Just i en Formel I-tävling omkom en förare i England i söndags. De kommer upp i helt vansinniga hastigheter på 250 till 300 kilometer i timmen. Med sådana farter skall man hålla sig i luften där det är litet bättre styrutrymme.

Ytterligare en negativ sak kan man peka på när det gäller dessa hastighetstävlingar i Formel I och Formel II. Man tror att en del av publiken lockas av spänningen om det skulle hända någonting. Det är väldigt otäckt om det förhåller sig på det sättet. I vårt land är vi dess bättre rädda om människoliv, och det skall vi fortsätta med. Därför är det litet illavarslande att ordföranden i Bilspportförbundet i en tidning har sagt att vi skall försöka införa Formel I-tävlingar här i landet. Det tycker jag, herr Svanström, att vi skall förena oss i att sätta stopp för. Sådana tävlingar skall vi inte ha här i landet.

Bara till sist några klarläggande ord, herr talman, eftersom många har trott och sagt att mitt motstånd mot vissa former av biltävlingar skulle inspireras på samma grunder som mitt motstånd mot boxning. Det är emellertid två helt skilda ting. De dödsfall som inträffar i biltävlingar beror på olyckor. Det går inte ut på att man skall köra av vägen eller köra på varandra. I boxningens idé däremot ligger att man skall avsiktligt företa handlingar som ofrånkomligen leder till skador. Vi skall inte sänka ned motorsporten på den bottenivå där boxningen befinner sig.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! I motionen av herr Svanström och herr Georg Pettersson i Örebro som herr Svanström alldeles nyss har talat för vill man genom en lagändring förbjuda vissa former av motortävlingar. Det är klart att många i likhet med motionärerna frågar sig vad dessa tävlingar gagnar. De kan, menar man, i stället locka vanliga bilister att ta ut mera av de allt starkare motorerna och försöka efterlikna sina motoridoler och därmed

*Förbud mot vissa
typer av motor-
tävlingar*

skapa än större risker på våra vägar. Det kan ju förefalla absurdt i en tid då man från alla håll kräver en ökad trafiksäkerhet för att nu inte tala om riskerna för den stora publik som fångslas av spänningen längs tävlingsstråken.

Flera av remissinstanserna delar också motionärernas uppfattning om dessa tävlingsformers farlighet, men de vill inte gå så långt som till ett regelrätt förbud. Man hänvisar till den arbetsgrupp som har sysslat med frågan och som utarbetat nya och säkrare bestämmelser samt skärpta anvisningar för motorsporten vilka nu prövas av Kungl. Maj:t.

Som herr Svanström redan nämnt är inte trafikutskottet berett att biträda ett förbudsyrkande, men vi understryker frågans stora allvar genom att förutsätta att vederbörande myndigheter noga följer utvecklingen samt vidtar de åtgärder som kan visa sig erforderliga. Utskottet vill dock invänta den proposition som har signalerats till hösten och som just bygger på arbetsgruppens förslag. För min egen del vill jag kraftigt understryka och poängtera det angelägna i en ökad säkerhet på och utefter de vägar där motortävlingar äger rum.

Riksdagen får senare tillfälle att pröva detta, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag innebärande ett avslag på motionen.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 26 Vissa fiskefrågor

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 47 i anledning av motioner angående vissa fiskefrågor.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Alla känner ju till hur dåligt ordnat det är då det gäller samordningen av fisket inom kommuner, kommunblock och även länen. Det är uppenbart att åtgärder skyndsamt måste vidtas för att komma till rätta med detta förhållande. Vi har sagt i motionen att det är av särskild betydelse att samordna de fiskevårdande insatserna inom t. ex. kommunblock och helst med sikte på att åstadkomma ett för hela blocket — eller ett ännu större område — enhetligt fiskekort. De rådande förhållandena irriterar inte enbart fiskarna på orten utan framför allt fiskare från andra orter — turister, frilidsfiskare m. fl.

Det är heller inte ovanligt att man inom samma vattendrag och samma kommun får lösa fem olika fiskekort, ibland kanske ännu fler. Detta är i högsta grad orationellt, anser vi motionärer. Därför menar vi att de föreslagna åtgärderna bör vidtas. Inte sällan händer det att tillfälliga besökare, utan uppsåt, överträder ett fiskeområdes gräns och därigenom gör sig skyldiga till olaga handling som faktiskt kan medföra kännbara böter. Inte heller detta anser vi motionärer vara riktigt utan vill råda bot på det.

Nu säger utskottet att det är en kommunal angelägenhet att skapa

större fiskeområden, och man åberopar frågans behandling tidigare i riksdagen. Det är riktigt att det är kommunerna som skall klara upp denna fråga, men kan man lita på kommunerna i det här fallet? En del kommuner tar sig an denna uppgift, andra kommuner är faktiskt mera likgiltiga. Vi motionärer tror att för att man snabbare skall åstadkomma förbättring bör Kungl. Maj:t få i uppdrag att främja den snara tillkomsten av större sammanhängande fritidsfiskeområden. Vidare tycker vi att det är riktigt att man utarbetar direktiv i den riktningen.

Nu säger utskottet att en arbetsgrupp har tillsatts för att gripa sig an med denna uppgift. Vi motionärer litar kanske inte helt på den arbetsgruppen utan det bör nog utarbetas mera säkra direktiv och anvisningar för att någonting skall bli gjort.

Vi motionärer har även begärt att stora fiskeområden ägda av stat, bolag och enskilda personer i större utsträckning än hittills skall få nyttjas för fritidsfiske.

Det som vi här fört fram är ju faktiskt ett demokratiskt rättvisekrav, och då borde det heller inte ha varit svårt att vägleda utskottet så att man åtminstone försökt tillmötesgå motionärerna på den punkten. Men det är lönlöst att stå här och yrka bifall till en motion som inte har stöd vare sig i en reservation eller något annat. Därför har jag inget särskilt yrkande. Man får väl trösta sig med att det kanske finns möjligheter att klara det här problemet ändå. Skulle det inte vara fallet får vi väl återkomma och motionera ytterligare.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag beklagar att herr Wikner inte framförde sina synpunkter i utskottet, där han själv är ledamot. Vi har ju redovisat att det finns en arbetsgrupp, som herr Wikner möjligen också nämnde och som är sammansatt av representanter för naturvårdsverket, fiskeristyrelsen, lantbruksstyrelsen, domänverket och Sveriges fritidsfiskares riksförbund. Jag beklagar bara att herr Wikner inte har tilltro till dessa representanter.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Jag får kanske trots allt lita på de tillsatta ledamöterna i arbetsgruppen, och det antydde jag väl till en del. Men då jag blev kallad till utskottssammanträdet var det inte så lätt för mig att infinna mig. Det gällde dock en resa på 46 mil, som skulle göras efter kallelse med helt kort varsel.

Jag förstod också nästan i förväg hur det skulle gå med motionen.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Onsdagen den
27 oktober 1971

Fisket med parryssjor vid Blekingekusten

§ 27 Fisket med parryssjor vid Blekingekusten

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 48 i anledning av motion angående fisket med parryssjor vid Blekingekusten.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Det betänkande från jordbruksutskottet som nu behandlas har tillkommit med anledning av en motion, under vilken bl. a. jag själv står som undertecknare. I motionen hemställer vi om en sådan ändring i 1950 års lag om rätt till fiske att s. k. parryssjor blir hänfödda till rörliga redskap samt att 11 § i 1950 års lag får följande lydelse: "Med nät och parryssjor, som är att hänföra till rörligt redskap, samt med långrev och tobisnot är fisket fritt ända in till stranden."

Vi har framställt detta motionsyrkande med anledning av att lagstiftningen för närvarande lägger hinder i vägen för användning av dessa redskap innanför en linje 300 m från stranden och även med anledning av vissa andra reservationer i lagen. Vi gör inte vår framställning utan närmare anledning. Vi har ansett att äldre fiskare, som tidigare varit s. k. havsfiskare eller storsjöfiskare men som vid uppnådd hög ålder inte längre har förmåga eller uthållighet att följa med på havsfiske, bör ha en möjlighet till inomskärsfiske av nämnt slag och därigenom få en något så när dräglig försörjning. Emellertid lägger lagens nuvarande utformning hinder i vägen för detta.

Den i motionen framförda tanken att skapa sådana möjligheter för dessa fiskare är inte ny. Den gick igen i 1950 års lagstiftning, där departementschefen uttalade att man borde se till att vid sådana intressemotsättningar mellan fritidsfisket och yrkesfiskarna som jag här försökt att belysa självfallet den största hänsyn skulle tas till yrkesfiskarna. Självfallet kan det med lagens nuvarande utformning uppstå vissa komplikationer vid en sådan ändring som vi föreslagit.

Ett enhälligt utskott har avstyrkt vår framställning. Man åberopar i betänkandet att fyra remissinstanser avstyrkt densamma medan två tillstyrkt. De två som tillstyrkt är fiskarnas egna yrkesorganisationer, som inte har något emot att den föreslagna ändringen i lagen görs.

Jag vill emellertid också säga att de fyra remissinstanser som yrkat avslag på motionen framhåller att det finns visst fog för den i motionen föreslagna ändringen av lagstiftningen, i varje fall för yrkesfiskare.

Jag anser det meningslöst att här ställa något yrkande om bifall till motionen, men med anledning av det som remissinstanserna uttalat vill jag förutskicka att vi kommer igen i andra sammanhang med försök att få till stånd en ändring i lagstiftningen på denna punkt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 49 i anledning av motioner angående värden av landets vattentillgångar, m. m.

*Värden av landets
vattentillgångar,
m. m.*

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! I den motion, nr 422, där jag är huvudmotionär, pekas främst på den föroreningsituation som råder i Vänern, vårt lands största insjö. Bl. a. nämns det förhållandet att Vänern är inramad av massaindustrier, alltså sådana industrier som är kända för att vara stora miljöförstörare. Företag såsom Skoghallsverken och Gruvön har ett stort ansvar för att föroreningsituationen är så pass allvarlig som den är. I den del av Vänern som närmast påverkats av Skoghallsverken, alltså Kattfjorden, är situationen närmast katastrofal. Det är då att märka att Karlstads stad här hämtar sitt dricksvatten och att stora bad- och fritidsområden är förlagda till denna vik.

I en rapport som i somras presenterades av naturvårdsverket understryks just det förhållandet att skogsindustrierna åstadkommer den största delen av Vänerns förorening. Inte mindre än 93 procent av utsläppen av organiska ämnen svarar skogsbolagen för. Det är sådana som brukar uttryckas i Bs 7 och lignin. I rapporten reserverar man sig för felmarginaler på grund av otillräckliga kontrollmöjligheter, men just i fråga om skogsindustriernas utsläpp av organiska ämnen anser man att felmarginalen är liten. Tätorterna svarar enligt rapporten för endast 6 procent av utsläppen av organiska ämnen och livsmedelsindustrin för 1 procent.

När det gäller kväve och fosfor kommer större delen av kvävet, 60 procent, från skog och mark, och från tätorter och åker kommer 16 respektive 14 procent. Fosfor kommer till 55 procent från tätorterna, 18 procent från skog och övrig mark och 18 procent från skogsindustrin. Men här anser man att rapporten har en allvarlig brist på grund av otillräckliga källor. Mätningar saknas nämligen helt för pappersindustrins utsläpp av kväve och fosfor.

Rapporten redogör också för föroreningsmängdens utveckling de senaste 40 åren, alltså från 1930 till 1970. 1930 var föroreningsmängden enligt rapporten när det gäller biokemiskt syreförbrukande föroreningar 55 000 ton per år. 1960 hade man en topp med 200 000 ton per år, medan siffran år 1970 hade sjunkit till 130 000 ton per år. Det är de många nedläggningarna av pappersmassfabriker som är orsak till att utsläppen minskat under 1960-talet, sägs det, alltså inte en effektivare rening. Dessutom har produktionen av pappersmassa koncentrerats till Vänerns kust, vilket är till fördel för tillflödena men i stället ökar riskerna för själva Vänern. I det sammanhanget bör kanske påpekas att Vänerskog nu planerar en kraftig utbyggnad av sin pappersmassfabrik i Bäckhammar och ansökt om tillstånd för ökade utsläpp. Detta har vållat en livlig debatt och väckt kraftiga protester till liv från olika håll, alltifrån sommarstugeföreningar till hälsovårdsnämnden i Kristinehamns kommun, vilka är motståndare till att föroreningseffekten återigen skall stegras.

Av rapporten framgår också att Skoghallsverken är den ojämförligt

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Värden av landets
vattentillgångar,
m. m.*

största föreningen av Vänerns vatten. År 1969 svarade företaget ensamt t. ex. för halva ligninutsläppet i hela Vänerområdet eller närmare bestämt 58 000 ton. Det står alltså fullt klart att det är nödvändigt med en mycket hård press på dessa stora skogsbolag för att förmå dem till effektiv rening av sina utsläpp. Nu skall väl i sanningens namn erkännas att skogsbolagen under opinionens tryck uppvisat en miljövänligare attityd den senaste tiden. Jag säger avsiktligt "opinionens tryck", eftersom man från Skoghallsverkens sida haft mycket svårt att erkänna sitt ansvar för den kraftiga förening som ägt rum, inte minst av Kattfjorden.

Förhållandet är väl också det att den förening som hittills ägt rum har verkningar på mycket lång sikt. Diskussionen måste därför inte bara gälla begränsningar och elimineringar av föroreningsutsläpp utan också ett återställande av det redan förorenade vattnet.

Jag skall bara ta några exempel för att visa hur allvarlig situationen är och nödvändigheten av att se frågan på det här sättet. I Väneren förekommer också betydande kvicksilverutsläpp. Även här är Skoghallsverken en bov i dramat. Vid en vattendomsförhandling i våras ifrågasattes av representanter för flera närvarande instanser om Väneren tål så mycket mera kvicksilver.

På uppdrag av Industrins vatten- och luftundersökningar AB har den kände miljövardskämpe Hugo Hassel från Karlstad under sommaren fiskat upp gäddor i den förut omtalade Kattfjorden för undersökning. Det har visat sig att inte mindre än 80 procent av de uppfiskade gäddorna i området är angripna av gäddpest, ett slags cancer som tar sig uttryck i otrevliga sår på fisken.

Men slutsatsen att kvicksilverförgiftningen spritt sig långt ut i Väneren kan vi dra av en pressuppgift som visar på att man i Lurö skärgård, som ligger mitt ute i Väneren, har hittat massor av ruvade men okläckta sjöfågelägg. Det var en skogsvårdskonsulent som avslöjade detta skrämmande förhållande. Analyser på veterinärmedicinska anstalten har visat att äggen innehållit upp till 1,75 milligram etylkviksilver per kilo. Den skogsvårdskonsulent som citeras konstaterar också att det blir mindre och mindre med sjöfågel år från år.

Herr talman! Utskottet har i sin skrivning över min och de andra motionerna gett uttryck för den uppfattningen att det är nödvändigt med kraftfulla och effektiva insatser på vattenvårdens område och att det måste bedrivas ett skyndsamt utrednings- och planeringsarbete. Jag vill helt instämma i detta men vill också understryka att det är nödvändigt att vi får ett planeringsarbete som snarast kan ta sig uttryck i konkreta handlingar. Jag har velat andraga de här uppgifterna för att visa situationens allvar när det gäller den sjö jag bäst känner till, alltså Väneren. Att det är svåra och komplicerade uppgifter det handlar om förstår var och en. Men att det är nödvändigt att göra något förstår allt flera också. Vad gäller skogsindustrierna har de bara börjat arbetet med att rena sina utsläpp. Sedan återstår arbetet, åtminstone på många platser, med att återställa situationen genom bortförande av avfall såsom fiberbankar t. ex. Bara utanför Skoghallsverken ligger f. n. fiberbankar om fem, sex meters djup, så långt man har kunnat konstatera.

Tätorternas reningsåtgärder har inte heller fått den effekt som man kanske väntat. Det framhålls i rapporten från naturvårdsverket att uppförandet av ett reningsverk på en tätort har gett en omedelbar men kortvarig effekt, men att befolkningstillväxten och den ökade föroreningen per capita i allmänhet på längre sikt kommit att motverka resultatet av de insatta åtgärderna.

Det är emellertid min förhoppning att utskottets skrivning skall kunna bidra till att vi skall få de kraftfulla och effektiva insatser på det här området, som i motionen har efterlysts.

Jag vill därför nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 29 Utnyttjandet av grundvattentillgångarna

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 50 i anledning av motion angående utnyttjandet av grundvattentillgångarna.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Våra grundvattentillgångar och frågan om hur vi handskas med dem är en framtida folkförsörjningsangelägenhet av allra högsta rang.

Nyligen gick genom pressen meddelandet om att vattenförsörjningen utgör stora problem i Mellaneuropa.

Även i vårt land har strukturomvandlingen till mera koncentrerad bebyggelse gett symtom på likartade problem. Den motion som vi avlämnade till riksdagen den 27 januari i år påtalar sådana exempel. Det gäller dels problemen med utdikningen av grundvattnet inom bebyggelseområdena, vilken leder till sättningar i marken och därigenom skador på byggnationen. Dessa skador rör sig om stora miljonbelopp. Dels gäller det vilka konsekvenser en alltför stark sänkning av grundvattennivån får för växtligheten, särskilt vid torkår.

Det första problemområdet med dess olika verkningar är mera påtagligt och därför lätt att följa, medan det senare om växtligheten är mera svårbedömt och hittills föga observerat.

Utskottet har låtit motionen gå på remiss till naturvårdsverket, lantbrukshögskolan, Ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges geologiska undersökning och Vattenvärnet.

Jag måste säga, herr talman, att jag är tacksam mot utskottet, som därmed har fått fram en rad mycket värdefulla remissutlåtanden.

I motionen har vi begärt en utredning. Detta gjorde vi i konsekvens med uttalandena av den expertis som tillfrågades när motionen utarbetades och som samstämmt ansåg att utredningsvägen en klarhet om detta problemkomplex måste komma till stånd.

Naturvårdsverket framhåller i sitt remissvar att frågorna är betydelsefulla men kommer att penetreras i olika sammanhang, men anför, klokt

Onsdagen den
27 oktober 1971

*Utnyttjandet av
grundvattentill-
gångarna*

nog, att frågan om påverkan på växtligheten hör närmast under lantbrukshögskolan.

Eftersom dagens plenum håller på att ta slut skall jag emellertid inte referera vad remissinstanserna har sagt; det står att läsa i betänkandet. Får jag bara nämna att Ingenjörsvetenskapsakademien anser att en ändring av grundvattennivån otvivelaktigt inverkar på växtligheten, och man finne: därför en översyn angelägen.

Ytterligare ett remissyttrande måste jag uppchålla mig något vid, nämligen det som avgivits av Sveriges geologiska undersökning. SGU har många värdefulla synpunkter men kommer med ett påstående som är direkt felaktigt. I anledning av vad som anförts i motionen om sydvästra Skånes förhållanden säger man märkligt nog: "De skadeverkningar som främst åberopas, har dock ej aktualitet inom de närmast åsyftade regionerna med stora grundvattenuttag (t. ex. sydvästra Skåne)." Jo, herr talman, just i den s. k. Alnarpådern, som sträcker sig snett över sydvästra Skåne, uttages nu ca 75 procent av vattentillgångarna. Detta uttag har så starkt sänkt grundvattennivån att både mindre samhällen och enskilda fastigheter helt berövats sina vattentäkter -- alltså just sådana som SGU säger har den största ekonomiska fördelen av grundvattnet. Vad denna sänkning av nivån sedan innebär för växtligheten i sydvästra Skåne är svårbedömbart, men den har säkerligen mycket stor betydelse. Här har, menar jag, SGU talat i nattmössan.

Herr talman! Beträffande de andra remissyttrandena vill jag endast konstatera att mycket värdefulla synpunkter förts fram och att frågeställningarna har rönt en positiv behandling.

Jordbruksutskottet är också positivt i sin skrivning och hemställer att motionen med den skrivningen skall anses besvarad. Sedan motionen väcktes har, konstaterar utskottet, frågan "aktualiserats i Kungl. Maj:ts kansli". Det är ju gott och väl och även betryggande, förmodar jag.

Utskottets skrivning är som sagt positivt hållen, men det synes mig som om man har bortsett från vissa konsekvenser i fråga om förhållandet mellan vattentillgången och växtligheten. De har kommit i skymundan -- eller de ligger måhända i den sista satsen där det sägs att allmän enighet råder om behovet av skärpt uppmärksamhet i fråga om vår grundvattensituation.

Jag avstår i dag från att ställa något yrkande, men jag hoppas att de undersökningar som enligt uppgift skall komma till stånd beaktar vad både Ingenjörsvetenskapsakademien och lantbrukshögskolan anför i sina remissyttranden. Det skall bli intressant att i framtiden följa dessa undersökningar.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Jag tycker nog att motionären bör vara synnerligen belåten med behandlingen av denna motion. Den väcktes någon gång i januari, och det visar sig nu att den utredning som begärts i motionen redan är färdig; den är remissbehandlad, och frågan beredes av Kungl. Maj:t. Snabbare kan man knappast tänka sig ett resultat -- det är visserligen inte en följd av motionen, men i alla fall vad som där åsyftas.

Därtill kommer att det utredningsbetänkande som heter Malm-

Jord-Vatten är mycket positivt till just de frågor som motionärerna har tagit upp. Jag är själv en av motionärerna, och jag är synnerligen belåten med vad som har kommit fram. Vi har också i utskottsutlåtandet återgivit åtskilligt av vad denna utredning säger.

Herr Larsson i Staffanstorp anmärkte på remissyttrandet från Sveriges geologiska undersökning. Det kan vara alldeles riktigt att man där har uttalat sig litet värslöst om förhållandena i sydvästra Skåne. Men i utredningsbetänkandet har gjorts ett uttalande som i viss mån korrigerar vad SGU tidigare har yttrat, nämligen: "Genom bebyggelsens och industrins fortsatta koncentration till vissa regioner har emellertid ofta akuta bristsituationer uppstått. Detta hade i många fall inte behövt inträffa om man i god tid genom allsidiga utredningar fått en klar och tillförlitlig bild av regionens grundvattentillgångar. Gjorda grundvattenutredningar har däremot vanligen enbart syftat till lösandet av rent lokala problem. Större regionala grundvattenundersökningar torde därför redan nu kunna förutses bli synnerligen angelägna." Det är mycket positivt sagt just om motionens syfte.

Vad sedan gäller inverkan på växtligheten – herr Larsson i Staffanstorp ville i viss mån kritisera utskottet för att vi inte hade tagit tillräckligt allvarligt på den frågan – vill jag säga att det hade varit väldigt lätt för utskottet att anföra många exempel på skadliga verkningar på växtlighet som har uppstått därför att man har sänkt grundvattennivån genom att utnyttja grundvattnet alldeles för mycket. Man har åstadkommit att skogar och villaträdgårdar har vissnat ner etc. Vi har ju möjligheter att genom djupborrningar skaffa vatten till de mänskliga behoven från längre ner liggande vattentillgångar. Växternas rötter däremot har en begränsad räckvidd nedåt, och man kan sänka grundvattnet så långt att de inte når dit. Då vissnar som sagt både skogar och villaträdgårdar etc.

Nu har utskottet i stället för att anföra en mängd exempel sagt så här: "Enligt utskottets mening är det emellertid angeläget att frågan om i vilken omfattning grundvattentillgångarna kan eller bör utnyttjas ägnas stor uppmärksamhet. En alltför stark exploatering av dessa tillgångar kan vålla oberäkneliga skador på växtlighet och natur." Därmed har vi ju fångat in just de problem som motionen avser och som herr Larsson var litet bekymrad över.

Vi får väl nu hoppas att den beredning som företas hos Kungl. Maj:t just skall leda fram till vad utskottet slutar med att förutsätta: att syftet med motionen kommer att tillgodoses.

Herr talman! Herr Larsson i Staffanstorp yrkade ingenting annat än bifall till utskottets förslag. Jag har väl anledning att göra detsamma, och när jag ändå har ordet, yrkar jag alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Efter herr ordförandens i jordbruksutskottet yttrande har situationen något klarlagts. Vad jag anmärkte på var egentligen detta om förhållandet mellan växtligheten och grundvattentillgången. Jag är helt medveten om, herr Hansson i Skegrie, att geologikutredningen i betänkandet Malm-Jord-Vatten behandlar frågan om en framtida fastare organisation av grundvattenundersökningarna, men den tar inte

ställning till just det här problemet som jag tryckte på. Sedan utskottets ordförande här ytterligare har betonat vad utskottet avser med sin skrivning, tror jag emellertid att jag kan förklara mig nöjd.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 30 Interpellation nr 186 ang. behörighet till inträde i gymnasieskolan efter period i arbetslivet

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Staffanstorp (c), som yttrade:

Herr talman! Genom riksdagens beslut hösten 1970 angående gymnasieskolan upphörde de möjligheter som tidigare fanns för elev att ersätta skolgång i årskurs 9 i grundskolan med skolgång i yrkesskola eller med utbildning hos hantverkare eller företagare enligt 2 kap. 17 § skolstadgan. I motioner och reservationer resta krav på att denna möjlighet i modifierad form skulle bibehållas betecknades vid kammarbehandlingen av utbildningsminister Ingvar Carlsson såsom överflödiga. Enligt 36 § andra stycket skollagen skulle det fortfarande vara möjligt att i vissa fall byta ut årskurs 9 i grundskolan mot utbildning t. ex. hos hantverkare, underströk statsrådet Carlsson. Reellt sett skulle det inte föreligga någon skillnad för den enskilde eleven:

Det är önskvärt att elev som inte kan finna någon som helst mening med skolgången får möjlighet att lämna skolan för att i stället skaffa sig erfarenheter genom en anställning inom arbetslivet. Detta kan inte få hindra honom från att senare fortsätta utbildningen inom skolväsendet.

I 9 kap. 1 § första stycket skolstadgan föreskrivs att den som genomgått årskurs 9 i grundskolan eller har motsvarande kunskaper är behörig att intagas som elev på linje i gymnasieskolan. Intagningsbestämmelserna har på en del håll tolkats så att elev som befriats från årskurs 9 inte har möjligheter att vinna inträde vid gymnasieskolan. Det kan enligt min mening inte vara riktigt att utestänga vederbörande från gymnasieutbildning.

Det är givetvis av vikt att elev som befrias från grundskolans sista år står under skolstyrelsens tillsyn och att ansträngningar görs för att han skall få en anställning som ligger i linje med hans anlag och intressen. Man bör kunna räkna med att vederbörande efter några år i en del fall önskar fortsätta utbildningen inom skolväsendet och då bör det enligt min mening vara möjligt för honom att genomgå yrkesutbildning inom gymnasieskolan på grundval av den grundskoleutbildning han har och den utbildning och den erfarenhet som arbetslivet gett honom.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens medgivande att till utbildningsministern få ställa följande fråga:

Är enligt statsrådets uppfattning elev som avslutat sina grundskolestudier enligt 36 § andra stycket skollagen behörig att efter en period i arbetslivet intagas som elev i gymnasieskolan?

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Säffle (c):

Herr talman! Enligt de senaste rapporterna från arbetsmarknadsstyrelsen fortsätter arbetslösheten att öka i högre takt än man räknat med inom styrelsen. Kvinnorna och ungdomen står för större delen av ökningen.

Trots vidtagna och planerade arbetsmarknadsåtgärder av olika slag syns en successiv ökning av arbetslösheten under vinterhalvåret vara ofrånkomlig. Ökningens storlek påverkas av flera faktorer, t. ex. den direkta och indirekta effekten av vidtagna åtgärder, arbetskraftens rörlighet och intresse för arbetsmarknadsutbildningen.

I det aktuella läget är det nödvändigt att de aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inriktas på att motverka arbetslösheten bland kvinnor i samma utsträckning som bland män.

Det är angeläget att kvinnor i den aktuella arbetssituationen inte återigen betraktas som en arbetskraftsreserv, som samhället kan kalla på när så krävs men som inte anses behöva samma trygghet på arbetsmarknaden som män.

Rapporterna ger onekligen en dystert bild av nuläget på arbetsmarknaden liksom av utsikterna för det närmaste halvåret. Detta förhållande inger oro i allt bredare lager.

Synnerligen olycklig är den stigande arbetslösheten bland ungdomen, som enligt uppgifter från länsarbetsnämnderna har svårigheter att erhålla sysselsättning även i de fall då mångårig utbildning finns. Detta är ett förhållande som är ägnat att inge ungdomen mistämning och häglöshet inför framtiden.

De relaterade förhållandena på arbetsmarknaden äger speciell aktualitet inom de s. k. skogslänen. Dit hör Värmland. Enligt länsarbetsnämnden i länet har ungdomsarbetslösheten ökat kraftigt under de senaste månaderna. Antalet till arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa ungdomar under 25 år uppgick vid mittmånadsberäkningen den 11 oktober till 718, en ökning från septemberräkningen med 82.

Skall de mål som uppställts i Länsprogram 70 i vad gäller befolkningsutvecklingen i Värmland kunna uppnås måste kraftfulla åtgärder från samhällets sida vidtagas för att förbättra situationen på arbetsmarknaden. De hittills vidtagna åtgärderna synes helt otillräckliga. De höga arbetslöshetssiffrorna ger klara belägg för detta.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr inrikesministern få ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder planeras för att skapa ytterligare arbetstillfällen i Värmland?
2. Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för insatser bland arbetslös ungdom?

Denna anhållan bordlades.

§ 32 Interpellation nr 188 ang. genomförandet av skogsvårdsprogram för Norrbottens län

Ordet lämnades på begäran till

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Den ytterligare försämring av arbetsmarknadssituationen som icke tycks visa tecken på att avta innebär för bygder som Norrbotten, vilka redan tidigare pressats hårt av brist på arbetstillfällen, en situation som gränsar till katastrof för landsdelen.

Att medel ställs till förfogande för att genom beredskapsarbeten ge så många som möjligt sysselsättning är självfallet värdefullt men innebär icke den långsiktiga lösning som måste komma till stånd om icke stora delar av länet skall helt avfolkas.

För att kunna finna mer långsiktiga lösningar bör i första hand anknytas till det näringsliv som har tradition i bygden och där människorna kan beredas arbete i så stor utsträckning som möjligt i anslutning till den bebyggelse som redan finns.

I Länsprogram 70 för Norrbottens län föreslås bland andra åtgärder ett skogsvårdsprogram där den allmänna målsättningen går ut på att hålla råvaruproduktionen på högsta möjliga nivå för att dämpa verkningarna av den fortgående mekaniseringen och att säkerställa virkesbehovet för länets relativt unga och högproduktiva skogsindustri.

Detta kan förverkligas genom en intensifiering av skogsvården upp till den ambitionsnivå som kan anses nationalekonomiskt och regionalpolitiskt önskvärd.

Skulle länsstyrelsens hemställan till statsmakterna att snabbt ställa resurser till förfogande för detta programs genomförande tillgodoses kan en sysselsättningsökning i nuläget för ca 2 000 man uppnås. Det är därvid av synnerlig vikt att åtgärderna sätts in så snabbt som möjligt innan utflyttningen från glesbygderna fortskridit för långt.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr inrikesministern få ställa följande fråga:

Kommer statsrådet att ställa resurser till förfogande för att det i Länsprogram 70 för Norrbottens län redovisade skogsprogrammet snarast kan genomföras, så att därmed en ytterligt angelägen arbetskraftstillgång av långsiktig karaktär säkras samtidigt som ett välbehövligt råvarutillskott om ca 2 miljoner m³/år kan utvinnas?

Denna anhållan bordlades.

§ 33 Interpellation nr 189 ang. viss utvidgning av stödområdet

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Enligt riksdagens beslut föregående år om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten omfattar stödområdet de fyra nordligaste länen samt vissa kommuner i Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. Det kan emellertid inte hävdas att de gränser som sålunda

dragits upp för stödområdet på något klart och entydigt sätt skiljer ut de delar av landet som är i särskilt behov av lokaliseringstöd. Det finns bygder utanför stödområdet som företer förhållanden som i hög grad liknar dem som är rådande inom detsamma och som sålunda i lika hög grad gör lokaliseringspolitisk stimulans motiverad.

Frågan om stödområdets omfattning kan inte anses vara en gång för alla avgjord. För de delar av landet vilkas näringsliv kräver en utvecklingsstimulans är det naturligtvis av största vikt att kravet på en utvidgning blir föremål för en grundlig, allsidig och positiv bedömning. Det förefaller lämpligt att den här frågan blir föremål för beaktande vid det pågående arbetet på Länsprogram 70 och att i samband med att detta behandlas i riksdagen under nästa år förslag kommer att framläggas angående en revidering av stödområdets gränser.

Därvid bör enligt min mening frågan om införande av Karlstads- och Kristinehamnsregionerna i stödområdet ges en seriös behandling. Området skulle därmed omfatta hela Värmlands län. Det är angeläget att hela länet, som ju utgör en näringsgeografiskt och administrativt sammanhållen enhet, får en likartad behandling i lokaliseringspolitiskt avseende.

Värmlands län har sedan början av 1960-talet minskat sin folkmängd med nära 2 procent. Jämfört med de län som i sin helhet ingår i stödområdet är det bara Jämtlands län som uppvisar en påtagligt ogynnsammare befolkningsutveckling. Huvudorsaken är det minskade arbetskraftsbehovet inom jord- och skogsbruket i Värmlands län. Till detta kommer strukturförändringar när det gäller järn- och stålverken samt pappers- och massaindustrin. Fortsatta rationaliseringar och driftsin-skränkningar har aviserats inom industrin. Möjligheterna att utan ytterligare lokaliseringspolitiska insatser bryta den nedåtgående befolkningsutvecklingen förefaller sålunda små. Bland de åtgärder som krävs för en positiv utveckling framstår den tidigare nämnda utvidgningen av stödområdet till att omfatta hela Värmlands län som mycket angelägen.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens medgivande att till herr inrikesministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till att där förhållandena det motiverar stödområdet utvidgas vid riksdagsbehandlingen av Länsprogram 70?

Denna anhållan bordlades.

§ 34 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 27 oktober av

Nr 324 Herr *Sjöholm* (fp) till herr jordbruksministern angående jakt på duvor:

Är det rimligt att gällande jaktbestämmelser tillåter dödande av bl. a. brevduvor och rasduvor?

Nr 325 Herr *Sjöholm* (fp) till herr jordbruksministern angående rigorösare föreskrifter i fråga om jakt:

Skulle det inte, mot bakgrunden av erfarenheterna från årets älgjakt, vara motiverat med rigorösare föreskrifter i fråga om rätten att jaga?

Nr 326 Herr *Nilsson* i Agnäs (m) till herr kommunikationsministern angående verkningarna av planerade förändringar i statens järnvägars distriktsorganisation:

Anser statsrådet att de planerade förändringarna i SJ:s distriktsorganisation försvagar SJ:s konkurrenskraft?

Nr 327 Herr *Nilsson* i Agnäs (m) till herr inrikesministern angående uppskov med planerade inskränkningar i statens järnvägars distriktsorganisation:

Anser statsrådet att de planerade inskränkningarna i SJ:s distriktsorganisation bör uppskjutas med hänsyn till arbetsmarknadsläget?

Nr 328 Herr *Ericsson* i Ätvidaberg (fp) till herr handelsministern angående exportfrämjande åtgärder:

Är statsrådet med hänsyn till sysselsättningsläget och tendenserna till ökad protektionism beredd vidta ytterligare exportfrämjande åtgärder?

Nr 329 Herr *Johansson* i Skärstad (c) till herr utbildningsministern angående informationen om utfärdandet av skolbetyg:

Kan det anses vara tillfredsställande att skolledare och lärare först långt in på terminen får veta att eleverna skall ha betyg vid utgången av samma termin?

Nr 330 Herr *Björk* i Gävle (c) till herr utbildningsministern angående kompensation till ungdomsorganisationer för viss informationsverksamhet:

Är statsrådet beredd att verka för att landets ungdomsorganisationer på något sätt kompenseras för den ökade informationsverksamhet, som organisationerna genomfört i samband med övergången till statligt aktivitetsstöd?

den 26 oktober av

Nr 331 Fru *Sundberg* (m) till herr utbildningsministern angående alternativ till specialundervisning:

Vilka alternativ kommer att erbjudas elever med behov av specialundervisning i de fall sådan inte kan anordnas?

den 27 oktober av

Nr 332 Fru *Sundberg* (m) till statsrådet fru Odhnoff angående barnutillsynsverksamheten:

Vill statsrådet redogöra för den aktuella situationen i vad gäller barn tillsyns verksamheten?

Nr 114

Onsdagen den
27 oktober 1971

Nr 333 Herr *Petersson* i Röstånga (fp) till herr kommunikationsministern om obligatorisk varudeklarationsmärkning av extra utrustning för mopeder och cyklar:

Vill statsrådet medverka till obligatorisk VDN-märkning av extra utrustning för mopeder och cyklar (ex. barnsitsar, styren) för att därigenom försöka begränsa olyckor som direkt föranledes av sådan utrustnings felkonstruktion och bristande hållfasthet?

Nr 334 Herr *Josefson* i Arrie (c) till herr kommunikationsministern angående omprövning av beslut om nedläggning av järnvägslinjer:

Innebär den nyligen tillkännagivna regionala trafikplaneringen att beslut angående nedläggning av järnvägsstationer och indragning av järnvägslinjer som skulle ha företagits åren 1972–1974 blir föremål för omprövning?

§ 35 Kammaren åtskildes kl. 18.03.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Onsdagen den 27 oktober

- Herr talmannen 11, 18, 57
- " Andersson i Södertälje (s) 89
  - " Bergqvist (s) 60, 68, 72
  - " Björk i Gävle (c) 46
  - " Brandt (s) 10, 38, 40, 42, 43, 56, 57
  - " Carlshamre (m) 48, 49, 50, 67, 69
  - " Carlstein (s) 14, 16, 17
  - " Ekström (s) 6
  - " Enskog (fp) 93
  - " Eriksson i Bäckmora (c) 6
  - " Gustafsson i Säffle (c) 115
  - " Hansson i Skegrie (c) 21, 24, 112
  - " Henningsson (s) 25
  - " Hjorth (s) 5, 105
  - " Högström (s) 75, 86, 89
  - " Johansson i Holmgården (c) 116
  - " Johansson, Olof, i Stockholm (c) 16, 26, 54, 56, 100
  - " Jonasson (c) 30, 32, 116
  - " Josefson i Arrie (c) 74
  - " Karlsson i Ronneby (s) 108
  - " Kristenson (s) 31, 46, 49, 50
  - " Larsson i Staffanstorp (c) 111, 113, 114
  - " Larsson i Umeå (fp) 7, 12, 15, 16, 35, 45, 47, 51
  - " Lindberg (s) 83, 86, 88
  - " Lindkvist (s) 70
  - " Lorentzon (vpk) 77, 87, 89
  - " Lothigius (m) 82
  - " Löfgren (fp) 97
  - " Magnusson i Borås (m) 29, 37, 53, 55
  - " Magnusson i Kristinehamn (vpk) 109
  - " Mossberger (s) 107
  - " Nelander (fp) 13
  - " Palm (s) 8, 10
- Herr Persson i Heden (c) 87, 102
- " Rosqvist (s) 91
  - " Sellgren (fp) 79, 85
  - " Sjöholm (fp) 105
  - " Stadling (s) 24, 28
  - " Stridsman (c) 40, 43
  - " Sundgren (s) 95
  - " Sundkvist (c) 36, 39
  - " Svanström (c) 103
  - " Söderström (m) 46
  - " Werner i Tyresö (vpk) 58, 66, 73
  - " Wikner (s) 106, 107
  - " Winberg (m) 81, 86
  - " Wirtén (fp) 19, 23, 27
  - " Wärnberg (s) 61, 71, 73
  - " Öhvall (fp) 41, 43